

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ ไวยากรณ์ไทยฉบับครอบคลุมภาษาย่อย (A Pan-Dialectal Grammar of Thai)

โดย ศาสตราจารย์ ดร. อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์

(หัวหน้าโครงการ)

มีนาคม 2544

บทคัดย่อ

ด้วยตระหนักในปัญหาปัจจุบันของการวิเคราะห์ภาษาไทยที่ยังมีความลึกลับ และขาดการมองภาษาแบบภาพรวมทั้งระบบ โครงการนี้จึงเกิดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ลักษณะสำคัญทางไวยากรณ์ของวิธภาษา 9 วิธภาษาของภาษาไทย ได้แก่ ภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นอีสาน ภาษาไทยถิ่นใต้ ภาษาไทยย่อยตามเพศ ภาษาไทยย่อยตามอายุ ภาษาไทยย่อยตามชั้นอาชีพ และภาษาไทยย่อยตามชาติพันธุ์ และนำผลการวิเคราะห์ภาษาทุกวิภาษามาสังเคราะห์รวมเป็นไวยากรณ์ไทยที่ครอบคลุมภาษาย่อยทั้งหมด

วิธีดำเนินการวิจัยเริ่มด้วยการเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ ข้อมูลทั้งหมดเป็นภาษาที่ใช้จริง สำหรับข้อมูลภาษาถิ่น ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากคำพูดของคนไทยในจังหวัดต่างๆในแต่ละภาค โดยให้ผู้บอกภาษาพูดอย่างเป็นธรรมชาติ เช่นเล่าเรื่องต่างๆเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน และการพูดโดยตอบคำถาม ข้อมูลภาษาย่อยสังคม ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาโดยกำหนดลักษณะตามตัวแปรทางสังคม เช่นเพศ อายุ ชั้นอาชีพ และชาติพันธุ์ ส่วนภาษามาตรฐาน ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เช่นบทสนทนา การสัมภาษณ์ ข่าวออนไลน์ บทบรรณาธิการ นวนิยาย กฎหมาย จดหมายราชการ บทความวิชาการ ฯลฯ การวิเคราะห์ข้อมูลทำโดยวิเคราะห์ภาษามาตรฐานก่อนเพื่อให้ได้หลักไวยากรณ์ที่เป็นแม่แบบในการวิเคราะห์ภาษาถิ่น และภาษาย่อยสังคมต่อไป

ผลการวิเคราะห์ทำให้ได้ไวยากรณ์ภาษาไทยมาตรฐาน ไวยากรณ์ภาษาไทย 4 ถิ่น ได้แก่ ไวยากรณ์ภาษาไทยถิ่นเหนือ อีสาน ใต้ และกลาง ไวยากรณ์ภาษาย่อยสังคม 4 ภาษาย่อย ได้แก่ ไวยากรณ์ภาษาไทยที่สัมพันธ์กับเพศ อายุ ชั้นสังคม และชาติพันธุ์ ผลการวิเคราะห์ภาษาไทยมาตรฐานแสดงให้เห็นระบบไวยากรณ์ที่อธิบายโครงสร้าง และประเด็นปัญหาต่างๆที่เป็นที่ขัดแย้งและค้างคามานาน ได้แก่ เรื่องชนิดของคำ เรื่องการสร้างคำ เรื่องโครงสร้างประโยค ผลการวิเคราะห์ภาษาไทยถิ่นทั้ง 4 ภาคทำให้เห็นภาพของภาษาไทยที่เคยถูกมองข้ามไป คือภาพของภาษาถิ่นที่มีเอกลักษณ์ของตนเอง เช่นในระบบคำสรรพนาม คำอนุภาคลงท้าย และคำวิเศษณ์ อย่างไรก็ตามภาษาไทยทุกถิ่นใช้กฎทางวากยสัมพันธ์เหมือนภาษาไทยมาตรฐาน และภาพของภาษาไทยถิ่นกลางที่ไม่มีอิทธิพลทางไวยากรณ์เลย เพราะใช้กฎเดียวกับภาษาไทยมาตรฐาน ยกเว้นภาษาของจังหวัดเพชรบุรีที่วางคำว่า ไม่ ไว้หลังคำกริยา และคำลงท้ายบางคำที่ต่างจากมาตรฐาน

ผลการวิเคราะห์ระบบไวยากรณ์ที่สัมพันธ์กับตัวแปรทางสังคม พบว่ามีข้อสรุปที่น่าสนใจหลายประเด็น เช่น ภาษาย่อยตามชาติพันธุ์ไม่ปรากฏลักษณะเฉพาะตัวที่เด่นชัด กล่าวได้ว่าทุกภาษาย่อยของทุกกลุ่มชาติพันธุ์ มีลักษณะเหมือนภาษาไทยมาตรฐาน ส่วนภาษาย่อยตามอายุพบว่าการใช้คำลงท้าย เช่น *อะไรอย่างนี้* เป็นลักษณะของภาษาวัยรุ่น และการใช้นามวลี *การ- ความ-* เป็นลักษณะของภาษาผู้ใหญ่ ในภาษาย่อยตามเพศ พบว่าคำสรรพนามเรียกตนเอง เช่น *ผม ดิฉัน* และคำอนุภาคลงท้าย *ละ ค่ะ ครับ* ให้แยกความเป็นชายกับความเป็นหญิงได้ กล่าวคือกลุ่มชายจิตใจเป็นหญิงใช้ภาษาเหมือนเพศหญิง และหญิงจิตใจเป็นชายใช้ภาษาเหมือนเพศชาย ส่วนภาษาย่อยตามชั้นอาชีพ พบว่า คำสรรพนาม *ผม ดิฉัน* และคำอนุภาคลงท้าย *ละ ครับ* ใช้น่าขึ้นเมื่อผู้พูดอยู่ในชั้นอาชีพสูงขึ้น ส่วนประโยคกริยาเรียง และกรรมวากยพจน์ในผู้พูดในชั้นอาชีพระดับล่างมากกว่าระดับสูง ตรงกันข้าม ประโยคซ้อน พบในผู้ที่อยู่ในระดับสูงมากกว่าระดับล่าง

งานวิจัยนี้เป็นงานที่ริเริ่มในการศึกษาวากยสัมพันธ์โดยนำปัจจัยทางสังคมของผู้พูดเข้ามาพิจารณาด้วย ผลที่ได้คือภาพของภาษาไทยที่เป็นจริงและครอบคลุมกลุ่มคนไทยที่ในอดีตถูกมองข้าม นอกจากนั้นผลการวิจัยยังให้ความเข้าใจเรื่องแบบลักษณ์ภาษาและความเป็นสากลของภาษามากขึ้นด้วย

ABSTRACT

This research project was initiated and undertaken with the researchers' awareness of the existing inconsistent and non-heuristic approach to a study of Thai grammar. The purpose of the project is to analyze significant syntactic characteristics of Standard Thai, Central Thai, Northern Thai, Northeastern Thai, Southern Thai, Thai age dialects, Thai sex dialects, Thai social class dialects, and Thai ethnic group dialects and synthesize all the results into a pan-dialectal grammar of Thai.

The research procedures started with data collection. For the four Thai regional dialects, informants who were native speakers of the dialects were interviewed and asked to talk about topics concerning everyday activities. Their speech was tape-recorded and used in the analysis. Concerning the social dialects, informants were tape-recorded while they were interviewed. The conversations were part of the data. Other parts were taken from various sources, e.g., newspapers, talk shows on T.V., editorials, laws, novels, official letters, and academic journals. The analysis was done step by step starting from analyzing Standard Thai so as to be a model for the other dialects, followed by the analysis of each dialect, and finally the meta-analysis and synthesis of all the results so as to arrive at a pan-dialectal grammar of Thai.

The results of the study show that the grammars of the four regional dialects are not different from that of Standard Thai in terms of main structures. However, in terms of certain systems, they are unique as in the pronominal and final particle systems. Also, in some constructions, they make use of syntactic markers that are not found in Standard Thai. Generally speaking, the grammar of Central Thai is almost the same as that of Standard Thai. Northern Thai, Northeastern Thai and Southern Thai differ from one another and also differ from Standard Thai in terms of the systems of vocabulary.

With regards to the four social dialects, it is found that pronouns and final particles are markers, which differentiate male from female, the old from the young, and the middle class from the lower class. In addition, certain grammatical categories, such as nominalization, complex sentences, serial verb constructions, and passive voice are also markers of social groups.

This study is original in that it takes into account social variables in the analysis of syntax. The findings reveal a global picture of Thai grammar that covers the non-standard groups that were overlooked in the past. Moreover, this study provides plenty of knowledge of typology and universals of language.

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้สำเร็จลงได้ด้วยความร่วมมือของบุคคลหลายฝ่าย กลุ่มผู้วิจัยซึ่งประกอบด้วย อาจารย์ด้านภาษาและภาษาศาสตร์จำนวน 13 คนรวมทั้งหัวหน้าโครงการ ได้ใช้ความพยายามและความขยันหมั่นเพียรอย่างมากที่สุด เพื่อให้โครงการนี้สำเร็จ ผู้วิจัยทั้ง 13 คน ขอขอบพระคุณ สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) และฝ่ายวิชาการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ให้ทุนสนับสนุน ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความเอาใจใส่และเมตตากรุณาของศาสตราจารย์ ดร. วิชัย บุญแสง อดีตผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ของสกว.ทุกคน โดยเฉพาะคุณพรพิมล กิตติมศักดิ์ที่ทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ และอำนวยความสะดวกให้ผู้วิจัยอย่างสม่ำเสมอ

ขอขอบคุณภาควิชาและมหาวิทยาลัยต้นสังกัดที่อนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าร่วมโครงการนี้ ขอขอบคุณนิสิตนักศึกษาปริญญาโท และปริญญาเอก ทุกคนที่ทำหน้าที่ผู้ช่วยวิจัยอย่างดี ขอขอบคุณคุณวรวิสา จันทรัฐ ผู้ช่วยวิจัยที่ช่วยจัดรูปแบบ และจัดการเรื่องการเข้าเล่ม

ที่สำคัญที่สุด ผู้วิจัยขอขอบคุณมหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่รับเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 1 ครั้งที่ 2 และ ครั้งที่ 3 ตามลำดับ การประชุมวิชาการดังกล่าวได้เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ต่อนักวิชาการและนักศึกษาในสาขาเดียวกับผู้วิจัย ทำให้ได้รับคำแนะนำ และข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงผลงานให้ดีขึ้น นอกจากนั้น การประชุมดังกล่าวยังเปิดโอกาสให้อาจารย์และนิสิตนักศึกษาได้เสนอผลงานวิจัยของตน ผลที่ได้จากการประชุมวิชาการ คือหนังสือรวมบทความวิจัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของรายงานฉบับสมบูรณ์นี้ด้วย

ท้ายที่สุด ผู้วิจัยขอขอบพระคุณนักภาษาศาสตร์เจ้าของทฤษฎีหรือแนวคิดต่างๆที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ศาสตราจารย์ ดร. สแตนลีย์ สตารอสต้า (Stanley Starosta) นักภาษาศาสตร์เจ้าของทฤษฎีไวยากรณ์พึ่งพาศัพท์การก (Lexicase Dependency Grammar) ผู้ซึ่งให้ทั้งความรู้และแรงบันดาลใจแก่ผู้วิจัย

คำนำ

(โดยหัวหน้าโครงการวิจัย)

รายงานวิจัยนี้เป็นผลของการวิเคราะห์ภาษาไทยด้านไวยากรณ์ ภายใต้โครงการวิจัยที่มีชื่อว่า **ไวยากรณ์ไทยฉบับครอบคลุมภาษาย่อย** (A Pan-dialectal Grammar of Thai) ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจากฝ่ายวิชาการ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) ทุนที่ได้รับเป็นทุนประเภทส่งเสริมกลุ่มวิจัย หรือทุนเมธีวิจัยอาวุโส ระยะเวลาของทุนวิจัยคือ 31 กรกฎาคม 2550 ถึง 30 กรกฎาคม 2553

เหตุผลที่ทำวิจัยเรื่องนี้ สืบเนื่องมาจากการที่หัวหน้าโครงการวิจัยได้สังเกตเห็นปัญหาหลายประการเกี่ยวกับภาษาไทย ทั้งปัญหาความลักลั่นในการวิเคราะห์ภาษาไทย และปัญหาการขาดแคลนผลการวิจัยและตำราไวยากรณ์ที่ทันสมัยในสังคมไทย อันส่งผลไปถึงปัญหาการจัดทำพจนานุกรมและแบบเรียนภาษาไทย ปัญหาการสอนภาษาไทยให้คนไทยและชาวต่างประเทศ และปัญหาการวิจัยภาษาไทยเชิงลึก

ปัญหาดังกล่าวมาจากสาเหตุ 4 ประการ ประการแรก ปัญหาในการวิเคราะห์ภาษาไทยเกิดจากความขัดแย้งกันระหว่างนักไวยากรณ์ที่ยึดถือทฤษฎีภาษาศาสตร์ต่างกัน โดยไม่มีการประเมินว่าทฤษฎีอะไรดีหรือเหมาะสมที่สุด ความขัดแย้งก่อให้เกิดความไม่แน่นอน และไม่สม่ำเสมอในการตัดสินใจอะไรเป็นอะไร เช่นการระบุชนิดของคำ การแสดงโครงสร้างของประโยค ฯลฯ ทำให้ภาษาไทยดูไร้กฎเกณฑ์ ไร้โครงสร้าง และเป็นภาษาที่ยากในการเรียนและสอน ประการที่สอง ปัญหาด้านการวิเคราะห์ภาษาไทย ยังเกิดจากการที่ตัวภาษาไทยเองเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วตามการเปลี่ยนแปลงของโลก รูปแบบหรือโครงสร้างที่เคยใช้กันในชีวิตจริงอาจเลิกใช้แล้ว และรูปแบบหรือโครงสร้างที่ไม่เคยใช้ก็อาจกลายเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป และเป็นปรากฏการณ์ใหม่ในภาษารูปแบบใหม่นี้ มักไม่เป็นที่ยอมรับของผู้ที่ยึดถือตำราไวยากรณ์เล่มเก่าๆ ที่ตามไม่ทันภาษาที่เกิดขึ้นใหม่ จึงเกิดความขัดแย้งระหว่างรูปแบบที่ใช้กันจริง กับรูปแบบที่อยู่ในตำราไวยากรณ์ ทำให้เกิดการเถียงว่าแบบใดผิด แบบใดถูก แบบใดควรใช้หรือไม่ควรใช้ ข้อขัดแย้งนี้ส่งผลไปถึงปัญหาในการเรียนการสอนภาษาไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ประการที่สาม ในการศึกษาและการเขียนพรรณนาไวยากรณ์ของภาษาที่นิยมทำกันมา ผู้ศึกษามักใช้ภาษาของตนเองเป็นเกณฑ์ตัดสิน บางคนใช้ข้อมูลจำกัดเท่าที่หาได้ง่ายๆหรือแต่งขึ้นเอง ทำให้กฎเกณฑ์ที่สรุปได้อาจไม่ครอบคลุมภาษาที่ใช้จริงในชีวิตประจำวัน ผลก็คือสังคมไทยยังขาดการวิจัยและตำราไวยากรณ์ที่บอกกฎการใช้ภาษาจริงๆของคนไทย ประการสุดท้าย ภาษามีความหลากหลาย และใช้แตกต่างกันไปตามกลุ่มสังคมที่แตกต่างกัน แต่ไวยากรณ์ภาษาไทยที่มีอยู่ล้วนมุ่งอธิบายเฉพาะภาษาไทยมาตรฐาน ไม่รวมภาษาย่อยหรือภาษาถิ่น ทำให้สังคมไทยยังขาดไวยากรณ์ที่ครอบคลุมภาษาของประชากรส่วนใหญ่ในสังคม

ดังนั้น เพื่อแก้ปัญหาทั้งหมดข้างต้นและสร้างสิ่งที่สังคมไทยยังขาด โครงการวิจัยนี้จึงเกิดขึ้นด้วยความมุ่งมั่นที่จะสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้านภาษาไทย เพราะสังคมไทยยังไม่เคยมีไวยากรณ์ที่ครอบคลุมภาษาย่อย ซึ่งหมายถึงภาษาถิ่นและภาษาย่อยทางสังคมของไทย แม้แต่ไวยากรณ์ภาษาไทยมาตรฐานที่เป็นส่วนหนึ่งของโครงการ งานวิจัยนี้ ก็ใช้แนวทางการศึกษาแนวใหม่ตามทฤษฎีที่มีปัญหาความลึกลับน้อยที่สุด กอปรกับข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ก็มาจากคลังข้อมูลภาษาที่ใช้จริงขนาดใหญ่ ซึ่งน่าจะทำให้ผลการวิเคราะห์เป็นที่เชื่อถือมากขึ้น

ดังนั้น โครงการนี้จึงมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) วิเคราะห์ลักษณะสำคัญทางไวยากรณ์ของวิธภาษา 9 วิธภาษาของภาษาไทย ได้แก่ ภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นอีสาน ภาษาไทยถิ่นใต้ ภาษาไทยย่อยตามเพศ ภาษาไทยย่อยตามอายุ ภาษาไทยย่อยตามชั้นอาชีพ และภาษาไทยย่อยตามชาติพันธุ์ 2) นำผลการวิเคราะห์ภาษาทุกวิธภาษามาสังเคราะห์เป็น ไวยากรณ์ภาษาไทยมาตรฐาน ไวยากรณ์ภาษาไทยถิ่น ไวยากรณ์ภาษาไทยย่อยตามตัวแปรต่างๆทางสังคม และสุดท้ายสังเคราะห์รวมเป็น ไวยากรณ์ไทยที่ครอบคลุมภาษาย่อยทั้งหมด

ในด้านกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย งานวิจัยนี้บูรณาการแนวคิดทางภาษาศาสตร์สังคมเข้ากับวากยสัมพันธ์ ภาษาศาสตร์สังคมมีแนวคิดพื้นฐานว่าภาษามีการแปรตามตัวผู้พูด ซึ่งทำให้เกิดภาษาย่อย โครงการนี้มุ่งวิเคราะห์ภาษาย่อยที่สำคัญของภาษาไทย ได้แก่ ภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาถิ่น 4 ภาค และภาษาย่อยสังคมที่ต่างกันตามเพศ อายุ ชั้นอาชีพ และชาติพันธุ์ ส่วนด้านวากยสัมพันธ์ โครงการนี้มุ่งวิเคราะห์ประเด็นสำคัญทางระบบไวยากรณ์ เช่น ชนิดของคำ การสร้างคำ และการสร้างประโยคในภาษาไทย

ทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์วากยสัมพันธ์ คือไวยากรณ์พึ่งพาศัพท์การก (Lexicase Dependency Grammar) ซึ่งได้พัฒนามาเป็นทฤษฎีไวยากรณ์คำ (Word Grammar) ทฤษฎีนี้มีหลักการง่ายๆ คือ ในแต่ละคำที่เราพูด นอกจากจะมีความหมายประจำศัพท์แล้ว ยังมีความหมายทางไวยากรณ์อีกด้วย กล่าวคือ ลักษณะที่ระบุว่าจะนำไปใช้อย่างไร และสัมพันธ์กับคำข้างเคียงอย่างไรในประโยค จะต้องปรากฏกับคำประเภทใด และไม่ปรากฏกับคำประเภทใด เช่น คำว่า ชอบ เป็นคำกริยา ต้องปรากฏกับคำนาม คำนามที่อยู่ข้างหน้าเป็นประธาน คำนามที่อยู่ข้างหลังเป็นกรรม และ ปรากฏหลังคำว่า ไม่ได้ คำชนิดอื่นที่ไม่ใช่คำกริยาปรากฏหลังคำว่า ไม่ ไม่ได้ ดังนั้นการสร้างประโยคก็คือนำคำมาเรียงต่อกัน ตามลักษณะทางวากยสัมพันธ์ที่แฝงอยู่ในแต่ละคำ หากคำที่นำมาอยู่ร่วมกันมีลักษณะไม่สอดคล้องกัน ก็จะได้ประโยคที่ผิดไวยากรณ์ เช่น *หิวฉันข้าว ทั้งนี้เพราะคำนามที่เป็นประธานต้องอยู่หน้าคำกริยา ไม่ใช่อยู่หลัง หลักการนี้ ใช้คำและเงื่อนไขทางวากยสัมพันธ์ของคำเป็นหลักในการวิเคราะห์ ดังนั้นการตัดสินใจทางไวยากรณ์ขึ้นอยู่กับปรากฏร่วม (co-occurrence) ของคำที่เป็นส่วนประกอบของประโยค นอกจากการใช้คำเป็นศูนย์กลางในการวิเคราะห์แล้ว ทฤษฎีนี้ยังแยกความแตกต่างระหว่างส่วนประกอบที่เป็นส่วนหลัก (head) กับ

ส่วนประกอบที่เป็นส่วนพึ่งพา (dependent) ส่วนหลัก คือส่วนที่ต้องมีเสมอ ส่วนพึ่งพาเป็นส่วนที่มีหรือไม่มีก็ได้ ไม่มีความสำคัญเหมือนส่วนหลัก กฎการปรากฏร่วมของส่วนประกอบของโครงสร้างในแต่ละระดับให้ความสำคัญแก่ส่วนหลัก เช่น ส่วนหลักของประโยคเป็นคำกริยา ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงประโยค ทฤษฎีนี้ใช้สัญลักษณ์ V แทน S (Sentence) แสดงเป็นนัยว่าประโยคต้องมีกริยาเสมอ หรือกริยาคำเดียวก็เป็นประโยคได้ เมื่อกล่าวถึงนามวลีใช้ N แทน NP (Noun Phrase) เพราะนามเป็นส่วนหลักของนามวลี หลักเกณฑ์เช่นนี้ทำให้มองเห็นโครงสร้างหลักที่เป็นแก่นของภาษามากกว่าการวิเคราะห์เชิงเส้นที่รุงรังและไม่ได้แก่นุญทั่วไปของภาษา

เป็นที่คาดหวังว่าโครงการวิจัยนี้ น่าจะมีประโยชน์ในแง่ที่ให้ข้อสรุปที่สำคัญทางทฤษฎีวากยสัมพันธ์ ทฤษฎีแบบลักษณ์ภาษา และทฤษฎีการแปรของภาษาตามปัจจัยทางสังคม นอกจากนี้ผลการสังเคราะห์ยังทำให้ได้ตำราไวยากรณ์ภาษาไทยมาตรฐาน และไวยากรณ์ภาษาไทยถิ่นในรูปแบบที่ไม่เคยมีมาก่อน นำไปสู่การส่งเสริมให้มีการเรียนรู้และอนุรักษ์ภาษาถิ่นมากขึ้นด้วย

เนื้อหาทั้งหมดของรายงานวิจัยนี้แบ่งการนำเสนอแยกเป็น 10 เล่มตามภาษาย่อยที่กำหนดไว้ในขอบเขตของการวิจัย แต่ละเล่มมีเนื้อหาตั้งแต่ต้นจนจบในตัวเอง แต่เกี่ยวข้องกับเล่มอื่นๆด้วยในแง่ที่ใช้กรอบแนวคิดเดียวกัน และเนื้อหาบางตอนที่ซ้ำกับเล่มอื่นก็ใช้วิธีอ้างถึงกัน

รายงาน 10 เล่มพร้อมชื่อผู้รับผิดชอบมีดังนี้

- เล่มที่ 1 ไวยากรณ์ภาษาไทยมาตรฐาน (ศาสตราจารย์ ดร.อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ รองศาสตราจารย์ ดร.กิตติมา อินทรมพรรษ์ และอาจารย์นัฐวุฒิ ไชยเจริญ)
- เล่มที่ 2 ไวยากรณ์ภาษาไทยถิ่นกลาง (อาจารย์ศรวนีย์ สรรคบุรานุรักษ์)
- เล่มที่ 3 ไวยากรณ์ภาษาไทยถิ่นเหนือ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สรบุศย์ รุ่งโรจน์สุวรรณ)
- เล่มที่ 4 ไวยากรณ์ภาษาไทยถิ่นอีสาน (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนวัฒน์ ตรงดี)
- เล่มที่ 5 ไวยากรณ์ภาษาไทยถิ่นใต้ (อาจารย์ ดร. กรัณศุภมาส เองฉ้วน)
- เล่มที่ 6 ไวยากรณ์ภาษาไทยกับอายุของผู้พูด (อาจารย์ ดร. จันทิมา อังคพณิชกิจ)
- เล่มที่ 7 ไวยากรณ์ภาษาไทยกับเพศของผู้พูด (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สำเนียงงาม)
- เล่มที่ 8 ไวยากรณ์ภาษาไทยกับชั้นอาชีพของผู้พูด (อาจารย์ ดร. ปณันดา เลอเลิศยุติธรรม)
- เล่มที่ 9 ไวยากรณ์ภาษาไทยกับชาติพันธุ์ของผู้พูด (อาจารย์ ดร.นัทธชนัน เขียวพัฒน์ อาจารย์พิจิตรา พาณิชย์กุล และอาจารย์รุ่งวิมล รุ่งโรจน์สุวรรณ)
- เล่มที่ 10 ไวยากรณ์ภาษาไทยครอบคลุมภาษาย่อย (ศาสตราจารย์ ดร.อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์)

สารบัญ

บทที่ 1	บทนำ	1
1.1	ไวยากรณ์ครอบคลุมภาษาย่อย	1
1.2	ไวยากรณ์ครอบคลุมภาษาย่อย ต่างจากไวยากรณ์ธรรมดาอย่างไร	1
1.3	วิธีการและขั้นตอนการวิจัย	2
บทที่ 2	คำกริยาในไวยากรณ์ไทยครอบคลุมภาษาย่อย	11
2.1	กริยาลำพัง	12
2.2	กริยาสกรรม	13
2.3	กริยาเติมเต็ม	15
2.4	กริยาสถานที่	16
2.5	กริยาตามด้วยกริยา	17
2.6	กริยาตามด้วยกริยา ให้+กริยา	19
2.7	กริยาตามด้วยบุพบท ที่+กริยา	21
2.8	กริยาตามด้วยบุพบท ว่า+กริยา	23
2.9	กริยาตามด้วยบุพบทวลี (P+N)	24
2.10	กริยาตามด้วย กัน หรือ กับ+นาม	26
บทที่ 3	คำนามในไวยากรณ์ไทยครอบคลุมภาษาย่อย	28
3.1	คำสรรพนาม	28
3.2	คำนามสามัญ	31
3.3	คำนามชื่อเฉพาะ	33
3.4	คำนามแปลง	34
3.5	คำลักษณนาม	34
3.6	คำนามจำนวน	35
บทที่ 4	คำคุณศัพท์ คำปริมาณ คำวิเศษณ์ในไวยากรณ์ไทยครอบคลุมภาษาย่อย	36
4.1	คำคุณศัพท์	36
4.2	คำวิเศษณ์	37
3.3	คำปริมาณ	40

บทที่ 5	คำบุพบท คำสันธาน คำอนุภาคในไวยากรณ์ไทยครอบคลุมภาษาย่อย	42
5.1	คำบุพบท	42
5.2	คำสันธาน	44
5.3	คำอนุภาค	46
บทที่ 6	การสร้างคำในไวยากรณ์ไทยครอบคลุมภาษาย่อย	52
6.1	คำย่อ และคำกร่อน	53
6.2	คำประสมและคำประสาน	55
บทที่ 7	โครงสร้างประโยคในไวยากรณ์ไทยครอบคลุมภาษาย่อย	58
7.1	ประโยคเดี่ยวและประโยคซับซ้อนในภาษาย่อยทั้งหมด	58
7.2	หน่วยสร้างสำคัญในภาษาย่อยทั้งหมด	59
บทที่ 8	แบบลักษณะของไวยากรณ์ไทยครอบคลุมภาษาย่อย	62
8.1	ภาษาไทยครอบคลุมภาษาย่อยมีชนิดของคำ 8 ชนิด	62
8.2	ภาษาไทยครอบคลุมภาษาย่อยไม่มีวิภัติปัจจัย	63
8.3	ภาษาไทยครอบคลุมภาษาย่อยมีการเรียงคำแบบ ประธาน-กริยา-กรรม	64
8.4	ภาษาไทยครอบคลุมภาษาย่อยวางส่วนขยายไว้หลังส่วนหลัก	65
8.5	ภาษาไทยครอบคลุมภาษาย่อยวางตัวบ่งชี้ปฏิเสธไว้หน้ากริยา	66
8.6	ในภาษาไทยครอบคลุมภาษาย่อยคำที่เหมือนคำคุณศัพท์เป็นคำกริยา	67
8.7	ภาษาไทยครอบคลุมภาษาย่อยสร้างประโยคคำถามโดยไม่มีการสลับที่ประธานกับกริยาแต่ใช้ตัวบ่งชี้คำถาม	67
8.8	ภาษาไทยครอบคลุมภาษาย่อยวางลักษณนามหลังจำนวนนับ	70
8.9	ภาษาไทยครอบคลุมภาษาย่อยไม่มีกาล คือ ไม่มีการบ่งชี้กาลที่คำกริยา	70
8.10	ภาษาไทยครอบคลุมภาษาย่อยเป็นภาษากรรมการก	71
บทที่ 9	สรุป	73
9.1	สรุปผลการวิจัย	73
9.2	อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	74
เอกสารอ้างอิง		76

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ไวยากรณ์ครอบคลุมภาษาย่อย (pan-dialectal grammar)

คำว่า **ไวยากรณ์ครอบคลุมภาษาย่อย** เป็นคำที่ผู้วิจัยใช้ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า pan-dialect grammar ซึ่งเป็นคำที่ใช้โดยวิลเลียม ลาบีออฟ ในบทความเรื่อง Where do grammars stop? (Labov 1973) ลาบีออฟเป็นนักภาษาศาสตร์สังคมที่ศึกษาการแปรของภาษา ซึ่งทำให้เกิดภาษาย่อย (dialect) ที่เบี่ยงเบนไปจากภาษามาตรฐาน¹ ภาษาย่อย หมายถึงวิธภาษา (language variety) ที่ต่างกันตามลักษณะทางสังคมของผู้พูด เช่น ถิ่นที่อยู่อาศัย อายุ เพศ อาชีพ ชั้นสังคม ฯลฯ ลักษณะเหล่านี้เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดภาษาย่อยประเภทต่างๆ เช่น ภาษาย่อยตามถิ่นที่อยู่อาศัย หรือเรียกย่อๆว่า ภาษาถิ่น (geographical dialect) ภาษาย่อยตามเพศ (sex dialect/ gender dialect) ภาษาย่อยตามอายุ (age dialect) ภาษาย่อยตามอาชีพ (occupational dialect) และภาษาย่อยตามชั้นสังคม (social class dialect) ภาษาย่อยเหล่านี้มีตัวบ่งชี้ ซึ่งเป็นลักษณะทางภาษาที่แปรกับลักษณะในภาษามาตรฐาน และภาษาย่อยอื่น เช่น การออกเสียง พ [ph] เป็น ป [p] ในคำว่า *พ่อ* *พี่* (ออกเสียงเป็น *ป้อ* *ปี้*) เป็นลักษณะที่บ่งชี้ภาษาไทยถิ่นเหนือ

ในบทความเรื่อง Where do grammars stop? ดังกล่าว ลาบีออฟ มีจุดมุ่งหมายที่จะเสนอความคิดว่าภาษาใดก็ตามไม่ได้มีเพียง 1 วิธภาษาเพราะภาษามีการแปร ดังนั้น ในการเขียนไวยากรณ์ของภาษาใด ภาษาหนึ่ง ผู้เขียนต้องนำเรื่องการแปรของภาษาเข้ามาพิจารณาด้วย แนวคิดนี้ลาบีออฟเปรียบเทียบกับเป็นแนวคิดแบบฆราวาสซึ่งตรงข้ามกับแนวคิดทางศาสนาที่เข้มงวด เป็นแนวคิดที่มองความจริงของภาษา ครอบคลุมการใช้ภาษาของชาวบ้าน ไม่ใช่สนใจแต่ภาษามาตรฐาน หรือภาษาที่มีศักดิ์ศรี ซึ่งได้รับการยกย่องในสังคมเท่านั้น ลาบีออฟกล่าวว่าไวยากรณ์จะสมบูรณ์หรือหยุดได้ก็ต่อเมื่อไวยากรณ์นั้นแสดงกฎว่าภาษามาตรฐานแปรไปเป็นภาษาย่อยอื่นๆอย่างไร ลาบีออฟเรียกไวยากรณ์ในอุดมคติเช่นนี้ว่า **ไวยากรณ์ครอบคลุมภาษาย่อย** (pan-dialectal grammar)

1.2 ไวยากรณ์ครอบคลุมภาษาย่อย ต่างจากไวยากรณ์ธรรมดาอย่างไร

ไวยากรณ์ครอบคลุมภาษาย่อย ต่างจากไวยากรณ์ธรรมดาดังนี้

¹ ดูเรื่องภาษามาตรฐาน ในบทที่ 1 เล่มที่ 1 ไวยากรณ์ภาษาไทยมาตรฐาน

- 1) ทำให้เห็นภาพของภาษาที่ใช้จริงในสังคม เพราะไวยากรณ์แบบนี้มุ่งอธิบายการใช้ภาษาของสังคม ซึ่งประกอบด้วยคนหลายกลุ่ม ข้อมูลที่ใช้จึงเป็นภาษาที่ใช้จริง ไม่ใช่ภาษาของคนมีความรู้ที่มีอำนาจในการเขียนไวยากรณ์เท่านั้น
- 2) อธิบายภาษาปัจจุบัน อย่างปราศจากอคติ เนื่องจากเป็นไวยากรณ์ที่ไม่ติดยึดกับกฎที่วางไว้ในอดีต หากภาษาได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว กฎไวยากรณ์ต้องอธิบายภาษาปัจจุบัน ไม่ใช่ภาษาในอดีต
- 3) สะท้อนความหลากหลายของคนและความหลากหลายของภาษาในสังคม เพราะไวยากรณ์แบบนี้มีเป้าหมายที่จะอธิบายภาษาของคนหลากหลายกลุ่ม โดยให้ความสำคัญกับวิธภาษาต่างๆ เท่ากับวิธภาษามาตรฐาน
- 4) เป็นไวยากรณ์ในอุดมคติ เนื่องจากมีเป้าหมายสูง และเป็นที่ยอมรับของนักไวยากรณ์ที่ตระหนักในความจริงที่ว่าภาษามีความหลากหลาย
- 5) มีความริเริ่ม เพราะยังไม่มีผู้ใดสร้างไวยากรณ์แบบนี้ในภาษาไทย เท่าที่สำรวจ ยังไม่มีผู้ใดศึกษาภาษาเพื่อสร้างไวยากรณ์แบบนี้

1.3 วัตถุประสงค์ วิธีการและขั้นตอนการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาทั้งในเชิงกว้างและลึก วัตถุประสงค์ของทั้งโครงการคือเพื่อวิเคราะห์ภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาไทยถิ่นแต่ละจังหวัด และภาษาย่อยสังคมของไทยแต่ละภาษาตามตัวแปรทางสังคม สำหรับวัตถุประสงค์ของตอนสุดท้ายซึ่งว่าด้วยไวยากรณ์ครอบคลุมภาษาย่อย ซึ่งมีรายงานอยู่ในเล่มนี้ คือทำการอภิเคราะห์และสังเคราะห์ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ภาษาไทยมาตรฐานและภาษาย่อยทุกภาษา เพื่อให้ได้ไวยากรณ์ที่เป็นภาพรวมของทุกภาษาย่อยของไทย

ขั้นตอนการวิจัยมีหลายขั้น แต่ละขั้นมีผู้วิจัยที่สันทัดเป็นผู้รับผิดชอบ ในกระบวนการศึกษา ผู้วิจัยต้องทำการวิเคราะห์และการสังเคราะห์ การวิเคราะห์ หมายถึงการแยกสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เป็นส่วนย่อยๆ ซึ่งนักภาษาศาสตร์ส่วนใหญ่ทำโดยแยกภาษาออกเป็นหลายๆ ที่ละชั้นลงไปจนถึงขั้นเล็กที่สุด และพินิจพิเคราะห์แต่ละส่วนเพื่อให้ได้ความจริงตามธรรมชาติของภาษา มีการโต้แย้งให้เหตุผลประกอบการตัดสินใจการวิเคราะห์ การสังเคราะห์ หมายถึงการรวมส่วนย่อยๆ ให้เป็นขึ้นเดียวกัน การสังเคราะห์ในงานวิจัยนี้ ทำโดยนำผลการวิเคราะห์ และข้อสรุปมาสร้างหลักภาษาไทยแบบครอบคลุม อาจไม่จำเป็นต้องมีการโต้แย้งให้เหตุผล

ขั้นตอนการวิเคราะห์และสังเคราะห์มีดังนี้

1.3.1 วิเคราะห์ระบบไวยากรณ์ภาษาไทยมาตรฐาน

1.3.1.1 กำหนดประเด็นในการวิเคราะห์

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลภาษาไทยมาตรฐานตามประเด็นสำคัญด้านไวยากรณ์ เช่น ประเด็นดังนี้

- ชนิดของคำ (คำนาม คำกริยา คำบุพบท ฯลฯ)
- การสร้างคำ การแปลงคำ (คำประสม คำซ้อน คำย่อ คำกร่อน ฯลฯ)
- ประเภททางไวยากรณ์ (บุรุษ พจน์ การก ฯลฯ)
- โครงสร้างประโยค (ประโยคเดียว ประโยคซับซ้อน)
- หน่วยสร้างที่สำคัญ (นามวลี คุณาประโยค ประโยคเต็มเต็ม กริยาเรียง กรรมจาก หน่วยสร้างไวยากรณ์หน่วยสร้างเน้นเรื่อง)

1.3.1.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยตั้งอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีภาษาศาสตร์ที่มีชื่อว่า **ทฤษฎีไวยากรณ์พึ่งพาศัพท์การก (Lexicase Dependency Grammar)** ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงพอสังเขป เพราะในการนำมาใช้จะเน้นหลักการมากกว่าวิธีวิเคราะห์ตามรูปแบบที่ละเอียด

ทฤษฎีไวยากรณ์พึ่งพาศัพท์การก เป็นทฤษฎีที่สแตนลีย์ สตารอสต้า (Starosta 1988) พัฒนาขึ้น และเริ่มเป็นที่รู้จักกันในราว ค.ศ. 1970 ต่อจากนั้นทฤษฎีนี้ได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

ไวยากรณ์พึ่งพาศัพท์การกเป็นไวยากรณ์เพิ่มพูน (generative) คือไวยากรณ์ที่สร้างกฎที่สามารถผลิตประโยคที่ถูกไวยากรณ์ และอธิบายว่าประโยคที่ผิดไวยากรณ์เกิดจากอะไร แต่ไวยากรณ์พึ่งพาศัพท์การกไม่มีกฎปริวรรต (transformational rule) เพราะไม่มีการแบ่งโครงสร้างเป็นโครงสร้างหลักและโครงสร้างผิว วัตถุประสงค์ของไวยากรณ์พึ่งพาศัพท์การกเหมือนกับไวยากรณ์เพิ่มพูนอื่นๆ คือมุ่งอธิบายว่าประโยคมีโครงสร้างอย่างไร แบบใดถูกไวยากรณ์ และแบบใดผิดไวยากรณ์ อย่างไรก็ตาม ไวยากรณ์พึ่งพาศัพท์การกมีความต่างจากไวยากรณ์เพิ่มพูนอื่นๆ คือเน้นคำศัพท์ และความสัมพันธ์ทางวากยสัมพันธ์ของคำศัพท์นั้นกับคำศัพท์อื่นๆ หรือวิเคราะห์ว่าคำในภาษาพึ่งพาคำอื่นๆ อย่างไร ไวยากรณ์นี้ถือหลักที่ว่าคำแต่ละคำมีความสัมพันธ์ทางวากยสัมพันธ์แฝงอยู่ ซึ่งหมายถึงลักษณะที่คำๆ นั้น ปรากฏร่วมกับคำอื่นในฐานะเช่นใดบ้าง เช่น เป็นส่วนหลัก (head) หรือเป็นส่วนพึ่งพา (dependent) เช่น ในวลี "เรื่องนี้" เรื่อง เป็นส่วนหลัก นี่ เป็นส่วนพึ่งพา และต้องปรากฏ หรือต้องไม่ปรากฏ กับหน่วยใด หรือลักษณะใดบ้าง

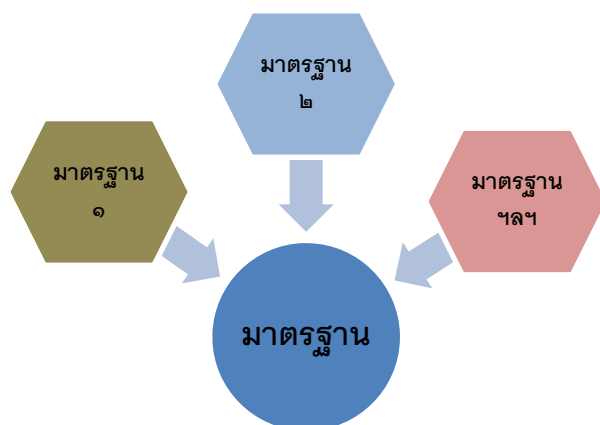
ในการวิเคราะห์ ไวยากรณ์พึ่งพาศัพท์การกใช้ ลักษณะ (feature) จำนวนมาก เพื่ออธิบายว่าคำๆ หนึ่ง มีคุณสมบัติอะไรในด้านวากยสัมพันธ์และอรรถศาสตร์ ลักษณะส่วนใหญ่เป็นทวิลักษณ์ (binary features) คือแบ่งเป็น 2 ขั้ว คือบวก และ ลบ เช่น [+trns] หมายถึงสกรรมกริยา และ [-trns] หมายถึงอกรรมกริยา ลักษณะสำคัญที่ต้องระบุได้แก่ชนิดของคำ (เช่น เป็น กริยา นาม บุพบท) รูปการก (case forms) เช่น เป็น Nominative, Accusative และการกสัมพันธ์ (case relations) เช่น เป็น Agent, Patient, Locative

ไวยากรณ์พึ่งพาศัพท์การก ถือว่าคำกริยาเป็นศูนย์กลางของการวิเคราะห์ และเน้นการกของคำนามในแง่ที่สัมพันธ์กับกริยา หลักการนี้คล้ายกับไวยากรณ์การก แต่ต่างกันในเรื่องที่ไวยากรณ์พึ่งพาศัพท์การกไม่ให้ความสำคัญเป็นเกณฑ์ตัดสินว่าคำใดเป็นการกใด แต่ยึดหลักตัวบ่งชี้ทางวากยสัมพันธ์เป็นเกณฑ์สำคัญอันดับที่หนึ่ง ส่วนความหมายเป็นเกณฑ์รองลงมา ดังนั้น Chicago ในประโยค Chicago is windy และ It is windy in Chicago ซึ่งไวยากรณ์การกกำหนดให้มีการกเดียวกัน คือ การกสถานที่ แต่ไวยากรณ์ศัพท์การกถือว่า ในประโยคแรก Chicago เป็นการก ผู้รับ (Patient) ส่วน Chicago ใน ประโยคหลังเป็นการก สถานที่ (Locus) เพราะลักษณะทางวากยสัมพันธ์ต่างกันอย่างเห็นได้ชัด

นอกจากใช้กรอบแนวคิดตามทฤษฎีไวยากรณ์พึ่งพาศัพท์การก (Lexicase Dependency Grammar) แล้ว ผู้วิจัยยังใช้หลักความเป็นธรรมชาติของภาษา ตามหลักทฤษฎีแบบลักษณ์ภาษา (typology) เพื่อเสนอภาพรวมของไวยากรณ์ภาษาไทยด้วย การคำนึงถึงภาพรวมทำให้ผลของการวิเคราะห์แต่ละส่วนไม่ขัดแย้งกันเอง และทำให้ได้ข้อสรุประบบของภาษาที่ชัดเจน (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมเรื่องการใช้ทฤษฎีในการวิเคราะห์ในบทที่ 3 ของเล่มที่ 1 ไวยากรณ์ภาษาไทยมาตรฐาน)

1.3.1.3 แนวการวิเคราะห์ภาษาไทยมาตรฐาน

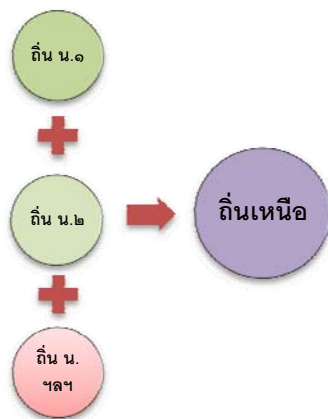
เนื่องจากภาษาไทยมาตรฐานมีข้อมูลจากหลากหลายแหล่ง ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ แต่ละวิธภาษา แล้วนำผลมารวมกัน เป็นผลรวมของการวิเคราะห์ภาษาไทยมาตรฐาน ดังแสดงในภาพข้างล่างนี้

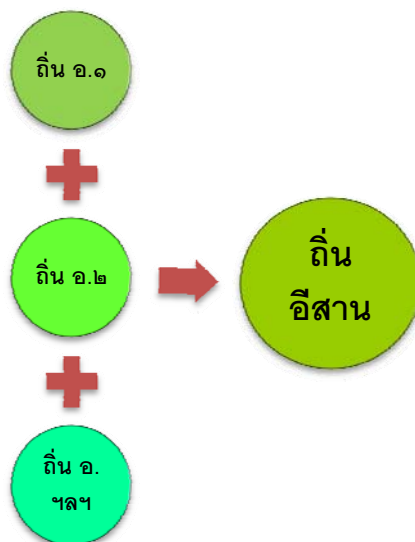
ภาพที่ 1 แนวการวิเคราะห์ไวยากรณ์ภาษาไทยมาตรฐาน

1.3.2 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ระบบไวยากรณ์ภาษาไทยถิ่น ๔ ภาค

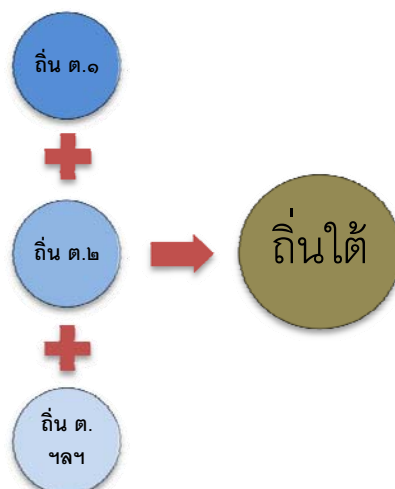
ผู้วิจัยวิเคราะห์ไวยากรณ์ภาษาไทยถิ่นเหนือ ไวยากรณ์ภาษาไทยถิ่นอีสาน ไวยากรณ์ภาษาไทยถิ่นใต้ และไวยากรณ์ภาษาไทยถิ่นกลาง โดยในแต่ละภาค ผู้วิจัยวิเคราะห์ภาษาของแต่ละจังหวัดก่อน แล้วนำผลการวิเคราะห์มารวมเป็นไวยากรณ์ของภาคนั้นๆ ดังแสดงในภาพที่ 2-5

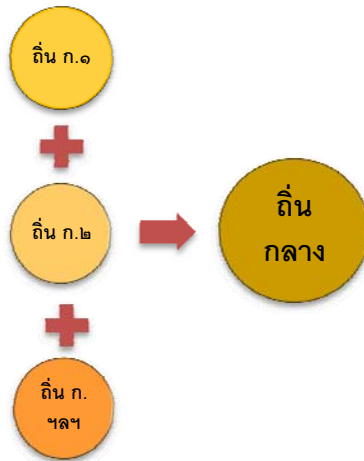
ภาพที่ 2 การวิเคราะห์ไวยากรณ์ภาษาไทยถิ่นเหนือ

ภาพที่ 3 การวิเคราะห์ไวยากรณ์ภาษาไทยถิ่นอีสาน

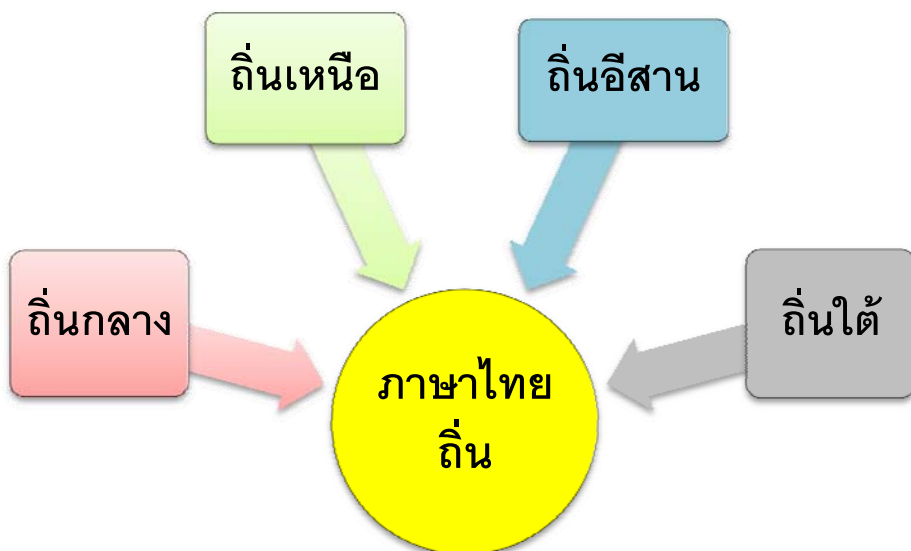

ภาพที่ 4 การวิเคราะห์ไวยากรณ์ภาษาไทยถิ่นใต้

ภาพที่ 5 การวิเคราะห์ไวยากรณ์ภาษาไทยถิ่นกลาง

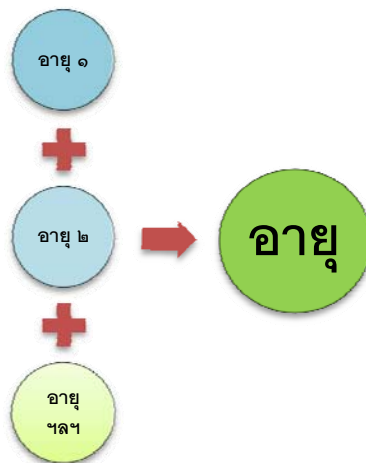
เมื่อได้ผลการวิเคราะห์ของภาษาไทยแต่ละถิ่นแล้ว ผู้วิจัยนำผลทั้งหมดมารวมและสังเคราะห์เป็นไวยากรณ์ภาษาไทยถิ่น ดังแสดงภาพที่ 6

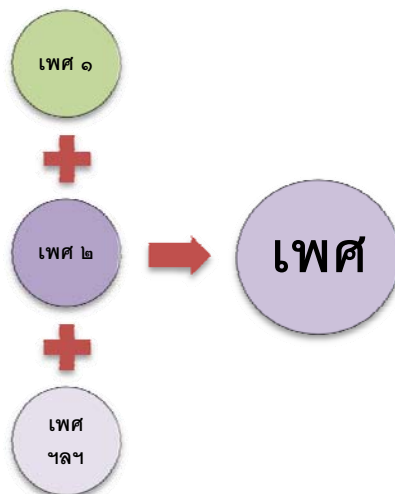
ภาพที่ 6 การสังเคราะห์ไวยากรณ์ภาษาไทยถิ่น

1.3.3 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ระบบไวยากรณ์ภาษาย่อยทางสังคม

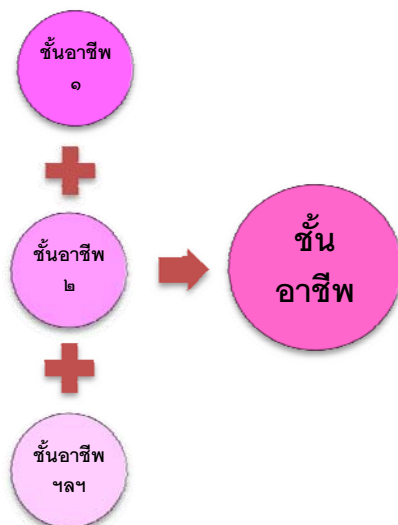
โดยใช้กระบวนการเช่นเดียวกับการวิเคราะห์และสังเคราะห์ภาษาไทยถิ่น ผู้วิจัยวิเคราะห์ไวยากรณ์ของแต่ละภาษาย่อยทางสังคม ได้แก่ ภาษาย่อยตามอายุ ภาษาย่อยตามเพศ ภาษาย่อยตามชั้นอาชีพ และภาษาย่อยตามชาติพันธุ์ ภาพที่ 7-10 แสดงกระบวนการวิเคราะห์ เพื่อให้ได้มาซึ่งไวยากรณ์ของภาษาย่อยตามตัวแปรทางสังคม

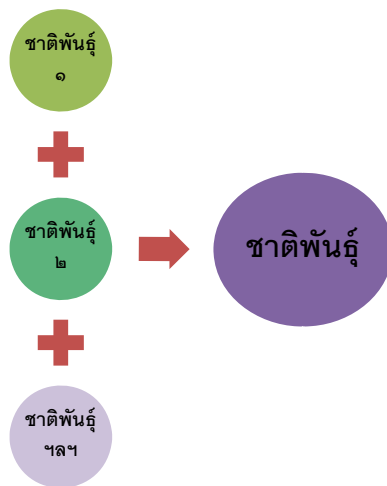
ภาพที่ 7 การวิเคราะห์ไวยากรณ์ของภาษาย่อยตามอายุ

ภาพที่ 8 การวิเคราะห์ไวยากรณ์ของภาษาย่อยตามเพศ

ภาพที่ 9 การวิเคราะห์ไวยากรณ์ของภาษาย่อยตามชั้นอาชีพ

ภาพที่ 10 การวิเคราะห์ไวยากรณ์ของภาษาย่อยตามชาติพันธุ์

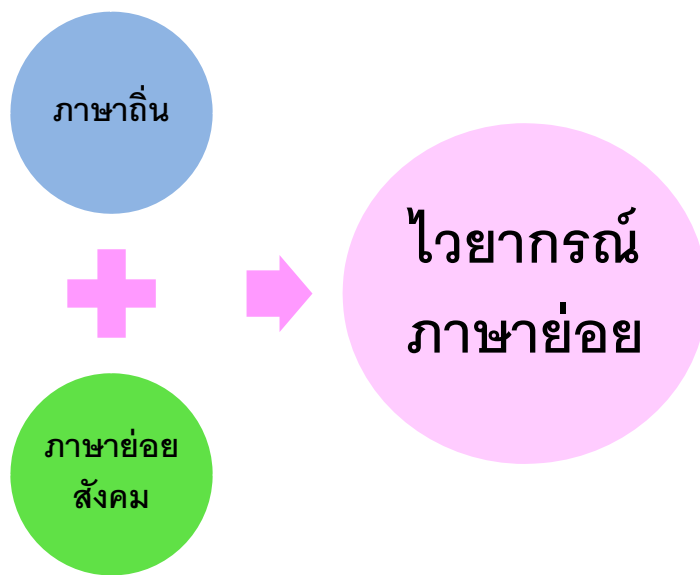
เมื่อได้ผลการวิเคราะห์ของไวยากรณ์ภาษาย่อยแต่ละประเภทแล้ว ผู้วิจัยนำผลทั้งหมดมาสังเคราะห์เป็นไวยากรณ์ภาษาย่อยทางสังคม กล่าวคือให้ภาพรวมว่าไวยากรณ์ของกลุ่มสังคมที่แตกต่างกันตามตัวแปรเด่นๆนั้นแปรไปจากไวยากรณ์ของภาษาไทยมาตรฐานอย่างไร ดังแสดงในภาพที่ 11

ภาพที่ 11 การสังเคราะห์ไวยากรณ์ภาษาย่อยสังคม

1.3.4 การสังเคราะห์ไวยากรณ์ของภาษาย่อยทั้งหมด

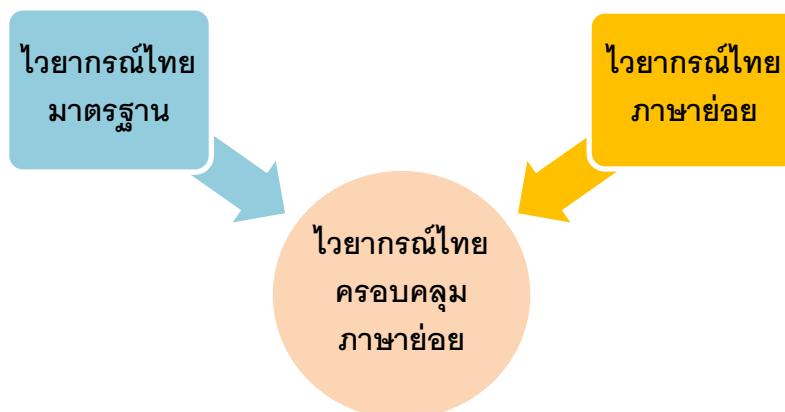
ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยนำผลรวมที่ได้ของภาษาย่อยทั้งหมด คือไวยากรณ์ภาษาไทยถิ่น (ภาพที่ 6) และไวยากรณ์ภาษาย่อยสังคม (ภาพที่ 11) มาสังเคราะห์เป็นไวยากรณ์ภาษาย่อยของภาษาไทย ดังภาพที่ 12

ภาพที่ 12 การสังเคราะห์ไวยากรณ์ภาษาย่อย

1.3.5 การสังเคราะห์ไวยากรณ์ไทยครอบคลุมภาษาย่อยทั้งหมด

ขั้นตอนนี้เป็นตอนสุดท้าย คือนำผลที่ได้จาก 1.3.4 มารวมกับไวยากรณ์ภาษามาตรฐาน แล้วสังเคราะห์ไวยากรณ์ครอบคลุม ดังแสดงในภาพที่ 13

ภาพที่ 13 การสังเคราะห์ไวยากรณ์ครอบคลุมภาษาย่อย

ผลการวิจัยทั้งหมดมีเนื้อหามาก จึงแบ่งเป็นเล่มๆ ผู้อ่านควรอ่านเล่มที่ 1 ที่ว่าด้วยไวยากรณ์ของภาษาไทยมาตรฐานก่อน เล่มที่ 2-5 เป็นไวยากรณ์ภาษาไทยถิ่นแต่ละถิ่น เล่มที่ 6-9 แสดงผลการวิเคราะห์ไวยากรณ์กับปัจจัยที่ทำให้เกิดภาษาย่อยสังคมได้แก่ อายุ เพศ ชั้นสังคม และชาติพันธุ์ ทั้ง

9 เล่มเหล่านี้ เสนอผลการวิเคราะห์อย่างละเอียดและเป็นเอกเทศในตัวเอง กล่าวคือมีการทบทวนวรรณกรรม มีแนวการวิเคราะห์ แนวการนำเสนอ ของตนเอง แต่ทั้งนี้ทุกส่วนใช้หลักการในการวิเคราะห์วากยสัมพันธ์หลักเดียวกัน เพราะใช้กรอบแนวคิดเดียวกัน เล่มสุดท้ายคือไวยากรณ์ภาษาไทยที่ครอบคลุมภาษาย่อย ดังแสดงในเล่มนี้ ซึ่งเรียงลำดับไว้เป็นเล่มที่ 10 เพื่อสะท้อนให้เห็นขั้นตอนการได้มาซึ่งผลการวิจัยส่วนนี้ เนื้อหาในเล่มนี้เป็นเนื้อหาที่ได้มาตอนสุดท้ายของการวิจัย แต่หากอ่านก่อน หรืออ่านเพียงเล่มเดียวก็ได้ เพราะมีความเป็นเอกเทศ เช่นเดียวกับเล่มอื่นๆ

อนึ่ง การนำเสนอเนื้อหาในเล่มไวยากรณ์ครอบคลุมนี้เป็นสิ่งที่ยากมาก เพราะหากเสนอเพียงภาพรวมใหญ่ๆ และให้ผู้ผู้อ่านอ่านรายละเอียดจากทุกเล่มประกอบก็ทำได้ แต่อาจสร้างความยุ่งยากให้ผู้อ่าน ผู้วิจัยจึงตัดสินใจเสนอรายละเอียดตามประเด็นสำคัญในไวยากรณ์เพื่อความชัดเจน ผนวกกับผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ภาพรวมด้วย ดังจะให้เห็นในบทต่อไป และแน่นอน สุดท้ายจะมีการสรุปให้เห็นภาพใหญ่ของไวยากรณ์ภาษาไทยที่ได้จากการสังเคราะห์ด้วย

บทที่ 2

คำกริยาในภาษาไทยครอบคลุมภาษาย่อย

เนื้อหาของบทนี้ เป็นภาพรวมของระบบคำกริยาในภาษาไทยถิ่น และภาษาไทยย่อยตามตัวแปรทางสังคม ซึ่งได้จากการอภิวิเคราะห์ และการสังเคราะห์ อภิวิเคราะห์ คือการวิเคราะห์ผลการวิเคราะห์ของแต่ละภาษาไทยถิ่น 4 ถิ่น ได้แก่ ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นอีสาน ภาษาไทยถิ่นใต้ และภาษาไทยถิ่นกลาง และภาษาไทยย่อยทางสังคมที่แปรตามอายุ เพศ ชนอาชีพ และชาติพันธุ์ ภาษาถิ่นและภาษาย่อยสังคมรวมกันเรียกว่า **ภาษาย่อย** ผลของอภิวิเคราะห์ที่เสนอในบทนี้แสดงลักษณะสำคัญที่มีในทุกภาษาย่อย ส่วนเนื้อหาในบทนี้จะเน้นเฉพาะคำกริยา ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่สุดของชนิดของคำในภาษา

อนึ่ง ในการเสนอตัวอย่างจากภาษาไทยถิ่น ผู้วิจัยพยายามเลือกตัวอย่างภาษาที่ใช้เฉพาะถิ่น โดยเฉพาะคำศัพท์ แต่ถ้าไม่มีตัวอย่างเฉพาะถิ่นก็จะยกตัวอย่างที่เหมือนภาษาไทยมาตรฐาน คำศัพท์เฉพาะถิ่นจะทำให้ผู้อ่านเห็นว่าแม้คำศัพท์จะแปรไปตามถิ่น แต่โครงสร้างทางไวยากรณ์ก็เหมือนกันทุกประการ นี่เป็นกรณีที่พบมาก กรณีที่ต่างกันทั้งทางไวยากรณ์และคำศัพท์มีน้อยกว่ากรณีแรก ในการเสนอตัวอย่าง หากมีคำที่ไม่เหมือนภาษาไทยมาตรฐาน จะมีคำแปลเป็นภาษามาตรฐานกำกับไว้ด้วย ซึ่งอยู่ในเครื่องหมายคำพูดเดี่ยว คือ ‘ ‘

ในด้านชนิดของคำ (parts of speech) ผลการวิเคราะห์ไวยากรณ์ของภาษาไทยย่อยทั้งหมดแสดงให้เห็นว่าทุกภาษาย่อย มีชนิดของคำ 8 ชนิดเหมือนกัน ได้แก่ **คำนาม คำกริยา คำคุณศัพท์ คำวิเศษณ์ คำบุพบท คำปริมาณ คำสันธาน คำอนุภาค** (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับชนิดของคำในภาษาไทยมาตรฐานในรายงานชุดนี้เล่มที่ 1 ว่าด้วยไวยากรณ์ภาษาไทยมาตรฐาน และในหนังสือเรื่อง **ชนิดของคำในภาษาไทย: การวิเคราะห์ทางวากยสัมพันธ์** (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ 2553) ส่วนที่เกี่ยวกับภาษาไทยถิ่น ดูเล่มที่ 2-5 ว่าด้วยไวยากรณ์ภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นอีสาน ภาษาไทยถิ่นใต้ และส่วนที่เกี่ยวกับภาษาย่อยในบทที่ 6-9 ในรายงานชุดนี้) นอกจากนั้นตัวอย่างทุกตัวอย่างมีการระบุเลขหมาย และระบุให้ทราบว่าเป็นภาษาถิ่นอะไร ได้แก่ (กลาง), (เหนือ), (อีสาน), และ (ใต้) แทนภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นอีสาน และภาษาไทยถิ่นใต้ ตามลำดับ และหากเป็นภาษาย่อยสังคมมีการระบุตัวแปรทางสังคม เช่น อายุรุ่นเด็ก วัยรุ่น รุ่นผู้ใหญ่ เพศชาย หญิง ชายจิตใจเป็นหญิง ชนอาชีพระดับสูง ชนอาชีพระดับกลาง ชนอาชีพระดับล่าง ชาติพันธุ์มอญ เขมร กะเหรี่ยง จีน ผู้ไท มอแกน ฯลฯ

ในจำนวนชนิดของคำทั้งหมด คำกริยาเป็นคำที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นหัวใจของประโยค คำกริยา คือคำที่ปรากฏหลังคำว่า **ไม่/ บ่** ได้ ด้วยเหตุที่การปฏิเสธเป็นสากลลักษณะของภาษา และ

การปฏิเสธต้องทำที่คำกริยา การใช้คำว่า *ไม่ / บ่* เป็นเกณฑ์ทดสอบว่าคำใดเป็นคำกริยาหรือไม่โดยดูการปรากฏกับคำปฏิเสธจึงเป็นเรื่องที่สมเหตุสมผล

ภาษาไทยโดยรวม (ทุกภาษาย่อย) มีคำกริยา 10 รูปแบบ เหมือนคำกริยาในภาษาไทยมาตรฐาน คำกริยาแบ่งออกเป็นประเภทย่อยตามรูปแบบทางวากยสัมพันธ์ เป็น 10 รูปแบบ ดังนี้

- 1) กริยาลำพัง
- 2) กริยากรรม
- 3) กริยาเติมเต็ม
- 4) กริยาสถานที่
- 5) กริยาตามด้วยกริยา
- 6) กริยาตามด้วยกริยา ให้+กริยา
- 7) กริยาตามด้วยบุพบท ที่+กริยา
- 8) กริยาตามด้วยบุพบท ว่า+กริยา
- 9) กริยาตามด้วยบุพบท ทวี่
- 10) กริยาตามด้วย กัน หรือ กับ+นาม

2.1 กริยาลำพัง

คำกริยาลำพัง เป็นคำกริยาที่ปรากฏด้วยตัวเองได้โดยไม่ต้องมีคำอื่นตามหลัง เช่น *ทำงาน เரியด สบาย สวย ใหญ่ เปลี่ยนแปลง ตาย หาย จม พัง แต่งงาน เห็นใจ หนาว สนุก* อย่างไรก็ตามในการใช้ภาษาจริง คำกริยาลำพังอาจมีคำอื่นตามหลังได้ แต่เป็นส่วนไม่สำคัญ และสามารถตัดทิ้งได้

ผลการวิจัยไม่พบว่าคำกริยาพวกนี้แปรตามปัจจัยถิ่น อายุ เพศ ชั้นอาชีพ และชาติพันธุ์ของผู้พูด คือถ้าเป็นคำกริยาคำเดียวกันจะมีโครงสร้างเหมือนกัน อย่างไรก็ตามในภาษาไทยถิ่นคำกริยาลำพังมีคำศัพท์ที่เป็นคำที่ใช้เฉพาะภาษาถิ่นบางถิ่น ยกเว้นภาษาไทยถิ่นกลาง ซึ่งใช้คำศัพท์เกือบทั้งหมดเหมือนภาษามาตรฐาน ตัวอย่างคำกริยาลำพังในภาษาไทยถิ่นกลาง เช่น *น่ำบื้อ เหนียว กลิ้ง ภูมิใจ ค่อเนื่อง เยอะ น่ำรัก สนุก* ในภาษาไทยถิ่นเหนือ เช่น *ไข่หั่ว ‘หั่วเราะ’ โดด ‘กระโดด’ ตู้กอกตู้กใจ ‘ทุกข์ใจ’ ญะก้าน ‘ทำงาน’* ในภาษาไทยถิ่นอีสาน เช่น *เหงา ‘หงอย’ อุกอ้ง ‘กลัดกลุ้ม’ ไห่ (ฝุ่น) ฝู่* ตัวอย่างในภาษาไทยถิ่นใต้ เช่น *แหลง ‘พูด’ หรือย ‘อ่อย’ คับตัว ‘เตรียมตัว’* ดังในประโยคต่อไปนี้ (แสดงตัวอย่างเพียงบางคำเท่านั้น คำกริยาที่กำลังพูดถึงพิมพ์ด้วยตัวเน้น)

- (1) พ่อแม่ให้มาเท่านั้นเลากี้ต้องภูมิใจ (กลาง)
- (2) ป่แม่ตู้กอกตู้กใจ ญ๋อนลูกบ่อฟังกำ (เหนือ)

‘พ่อแม่ทุกข์ใจ เพราะลูกไม่เชื่อฟัง’

- (3) *ญ๋อนน้ำมั่วมมา ลาวกะเลยอุกอ้งอยู่สู่มื้อ* (อีสาน)

‘เพราะน้ำท่วมมา เขาก็เลยกลัดกลุ้มอยู่ทุกวัน’

- (4) *คีนนี้ไค้ห้อยกันหล่าว* (ใต้)

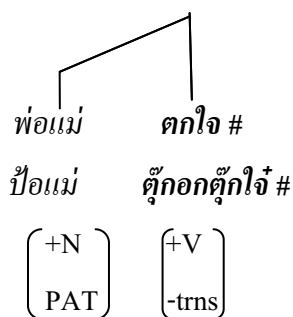
‘คีนนี้ไค้สนุกกันอีก’

คำกริยา *ภูมิใจ* *ดีใจ* *ดีใจ* *อุกอ้ง* และ *ห้อย* เป็นคำกริยาลำพัง เพราะมีใจความสมบูรณ์ได้โดยไม่ต้องปรากฏกับคำอื่น

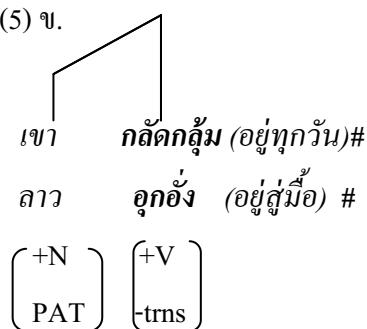
เป็นที่สังเกตได้ว่า คำกริยาลำพังในภาษาไทยถิ่น สามารถแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือคำกริยาบอกอาการ หรืออารมณ์ความรู้สึก เช่น *กลิ้ง* *โดด* *ญะก้าน* ‘ทำงาน’ *ดีใจ* *ดีใจ* ‘ทุกข์ใจ’ *อุกอ้ง* ‘กลัดกลุ้ม’ และคำกริยาสภาพ หรือที่เรียกว่าคำกริยาคุณศัพท์ เช่น *ดี* *สวย* *น่าเบื่อ* *เหนียว* *ต่อเนื่อง* *เยอะ* *น่ารัก* *สนุก*

คำกริยาลำพังมีโครงสร้างดังนี้

(5) ก.

(5) ข.

ภาพ (5) ก. และ (5) ข. แสดงโครงสร้างของกริยาลำพัง จะเห็นว่า คำกริยาลำพังอยู่ท้ายประโยค เป็นส่วนหลักของประโยค เป็นกริยากรรม แสดงด้วย [-trns] ย่อมาจาก intransitive มีคำนามที่เป็นส่วนหลักของนามวลีเป็นประธาน ซึ่งมีการกสัมพันธ์ PATIENT ย่อว่า [PAT] แปลว่า ผู้รับ เครื่องหมาย # แสดงการจบประโยค ใน (5) ข. คำกริยาลำพังมีส่วนขยายตามหลัง ส่วนขยายนี้สามารถลบออกได้ คือ ถ้ลบออกก็ไม่ทำให้โครงสร้างหรือความหมายแก่นของประโยคเปลี่ยนไป ดังนั้นประโยค (5) ข. จึงมีโครงสร้างพื้นฐานเช่นเดียวกันกับ (5) ก.

อนึ่ง ในไวยากรณ์พึงพาศัพทการถือว่าประธานของกริยาที่ไม่มีกรรมทุกแบบเป็น ผู้รับ (PATIENT) แม้จะเป็นผู้แสดงอาการก็ตาม

2.2 กริยากรรม

กริยากรรม หรือ กรรมกริยา คือ คำกริยาที่มีคำนามที่ทำหน้าที่เป็นกรรมตามหลัง และทำให้เป็นกรรมวาจกได้ โดยเติมคำว่า ถูก ได้ เช่น ให้ ชัก ร้อง ดี ดู กิน ซึ่งมีกรรมตามหลังเสมอ

ยกเว้นจะละไว้เมื่อปริบทชัดเจน ผลการวิเคราะห์พบว่าคำกริยาพวกนี้ใช้เหมือนกันในทุกภาษาย่อย ในภาษาไทยถิ่นมีคำที่แตกต่างไปบ้าง เช่น ฮ้อง ‘เรียก’ เอียน ‘เรียน’ รัก ‘รัก’ กำ ‘กำ’ ในภาษาไทยถิ่นเหนือ เปิด ‘เปิด’ หล่อง ‘ขี้’ บาย ‘สัมผัสด้วยมือ’ หัวซา ‘ใส่ใจ’ ถั่ง ‘กระแทก’ จก ‘ล้วง’ แถ ‘โกน’ คัว ‘ชำแหละ’ ส้อ ‘ฟุ้ง’ นำ ‘ตาม’ ในภาษาไทยถิ่นอีสาน และ เส้อ ‘ซื้อ’ ตอบ ‘ตบ’ ในภาษาไทยถิ่นใต้

ตัวอย่างประโยค

- (6) ที่เห็นชัดอีกด้านหนึ่งที่ให้คุณประโยชน์แก่ประชาชนมากก็คือ ด้านการแพทย์ (กลาง)
- (7) ละอ่อนบะเดียวบ่ชอบไปเอียนหนังสือชอบเล่นกำเกม (เหนือ)
‘เด็กสมัยนี้ไม่ชอบเรียนหนังสือชอบแต่เล่นเกม’
- (8) ข้อยหล่องยานางอยู่แม่ (อีสาน)
‘ฉันขี้ไบนางอยู่แม่’
- (9) เขามาตอบลูกสาวเหล้าก่อน (ใต้)
‘เขามาตบลูกสาวเราก่อน’

จากตัวอย่างข้างต้นคำกริยา ให้ เอียน เล่น หล่อง และ ตอบ เป็นกริยากรรมมีกรรม
คุณประโยชน์ หนังสือ กำเกม ยานาง ลูกสาว ตามหลังตามลำดับ

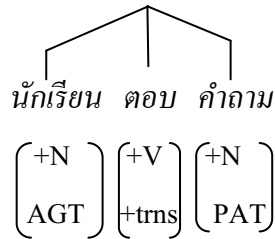
อนึ่งคำกริยากรรม ในบางบริบทอาจปรากฏตามลำพัง เช่น (10), (11) แต่ในการวิเคราะห์ถือว่าเป็นกริยากรรม เพราะในภาษาไทยคำนามที่เป็นกรรมบางครั้งไม่ปรากฏเพราะละไว้ในฐานที่เข้าใจ ในการตัดสินใจว่าคำกริยาเป็นประเภทอะไรควรใช้หลักศักยภาพของคำกริยา แทนที่จะพิจารณาเพียงการปรากฏในบางบริบทเท่านั้น

- (10) เขามาตอบ **๐** ก่อน (ใต้)
‘เขามาตบก่อน’
- (11) โอ้ย ูกเปิด **๐** เค้นอ (อีสาน)
‘โอ้ย ูกละเปิดจ้ง’

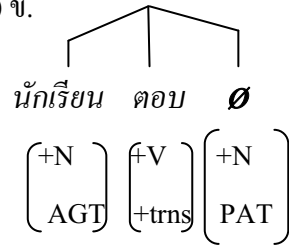
คำกริยา ตอบ ‘ตบ’ และ เปิด ‘เปิด’ ใน (10), (11) ไม่มีคำนามที่เป็นกรรมตามหลัง แต่ดูศักยภาพแล้ว คำกริยาทั้งสองคำนี้ต้องมีคำนามตามหลัง ซึ่งในที่นี้ละไว้ และเพื่อให้ชัดเจน จึงใส่เครื่องหมาย **๐** ไว้เพื่อบ่งบอกว่าในที่ว่างนั้น อันที่จริงต้องมีคำนามอยู่ด้วย

โครงสร้างของคำกริยากรรมแสดงโดยภาพ (12) ดังนี้

(12) ก.

(12) ข.

ใน (12) ก. มีคำนามที่เป็นกรรมตามหลังคำกริยา *ตอบ* ทำให้จัดประเภท คำกริยา *ตอบ* ให้เป็นกริยากรรม แสดงโดยเครื่องหมาย [+trns] คำนามที่เป็นประธานมีการกสัมพันธ์ AGENT ย่อว่า [AGT] แปลว่าผู้กระทำ ส่วนคำนามที่เป็นกรรมมีการกสัมพันธ์ PATIENT ย่อว่า [PAT] ในภาษาไทยทุกถิ่น ประธานอยู่หน้ากริยา และกรรมอยู่หลังกริยา

ใน (12) ข. ถึงแม้ไม่ปรากฏคำนามหลังกริยา *ตอบ* แต่ตามปกติคำกริยานี้ต้องมีคำนามตามหลัง จึงใส่เครื่องหมาย Ø ไว้เพื่อแสดงให้เห็นศักยภาพของคำกริยา *ตอบ* ว่าเป็นกริยากรรม

2.3 กริยาเติมเต็ม

กริยาเติมเต็ม คือ กริยาที่อยู่ลำพังไม่ได้ ต้องมีส่วนเติมเต็มจึงจะสมบูรณ์ เป็นคำกริยาที่ตามด้วยคำนามที่ไม่ใช่กรรม และไม่สามารถทำให้เป็นกรรมวาจกได้ เช่น คำกริยา *เหมือน* ใน *เขาล้ายพี่* เราไม่สามารถพูดว่า **เขาถูกคล้ายโดยพี่* หรือ **เขาถูกพี่คล้าย* ได้ คำนามที่ตามหลังคำกริยาเหล่านี้ถือเป็นส่วนเติมเต็ม ไม่ใช่กรรม คำกริยาประเภทนี้ไม่พบว่าแปรตามปัจจัยทางสังคม ตัวอย่างกริยาเติมเต็ม เช่น *เป็น เหมือน หิว จบ* (การศึกษา) *อ่อน* (ความสามารถ) ในภาษาไทยถิ่นกลาง *มั่ว* ‘รอดพ้น’ *ลี้* ‘ลี้’ คือ ‘เหมือน’ *แม่น* ‘ใช่’ ในภาษาไทยถิ่นอีสาน

(13) *ผมเป็นคนที่ย่อหน้าอังกฤษ* (กลาง)

(14) *ผมจบธรรมศาสตร์ครับ* (กลาง)

(15) *กว่าจะตายโตนี่คือลี้บ่มมือกุศอก* (อีสาน)
‘กว่าจะตายตัวนี้คงจะไม่รอดพ้นมือกุศอก’

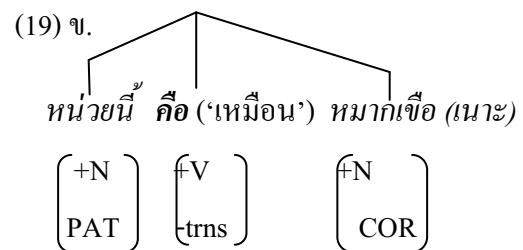
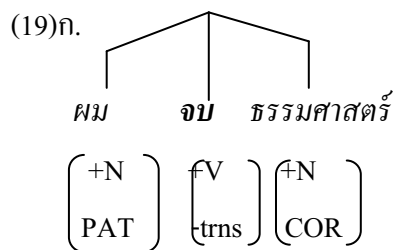
(16) *ไก่อู่นี้มันบ่ลี้คนปานใด* (อีสาน)
‘ไก่อู่นี้ มันไม่ลี้คนสักเท่าไร’

(17) *หมากเขือเครือหน่วยนี้เบิ่งขงมันบ่คือหมากเขือเนาะ* (อีสาน)
‘มะเขือเทศลูกนี้ดูรูปทรงมันไม่เหมือนมะเขือเนาะ’

- (18) เก็บกึ่งนี้^๑แม่นของลูกเจ้าดี (อีสาน)
‘เก็บกึ่งนี้ไม่ใช่ของลูกคุณรี’

คำว่า เป็น อ่อน จบ มั่ม ลึง คือ แม่น ในตัวอย่าง (10)-(15) เป็นคำกริยาเติมเต็ม คำนามที่ตามหลังกริยาพวกนี้ไม่ใช่กรรม แต่เป็นส่วนเติมเต็ม

โครงสร้างของประโยคที่มีคำกริยาเติมเต็ม แสดงโดยภาพ (19) ดังนี้

จะเห็นได้ว่าคูผิวเฟิน โครงสร้างของกริยาเติมเต็มเหมือนโครงสร้างของกริยากรรม เพราะมีคำนามตามหลังคำกริยาทั้งคู่ แต่หากเป็นคำกริยาเติมเต็ม คำนามต้องมีการกสัมพันธ์ CORRESPONDENT ย่อว่า [COR] แปลว่าการก^๑เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการกที่บ่งบอกว่าคำนามหลังกริยาไม่ใช่กรรม แต่มีความสัมพันธ์กับประธานของประโยค และเป็นหน่วยพึ่งพาของคำกริยาคำ

อนึ่ง การที่จะระบุได้ว่าคำนามที่ตามหลังกริยามีการกสัมพันธ์ CORRESPONDENT หรือ PATIENT ในภาษาไทยไม่สามารถพิจารณาจากรูปคำได้ เพราะภาษาไทยไม่มีวิภัตติปัจจัยใดเป็นตัวบ่งชี้ แต่เราพิสูจน์ได้โดยการทดสอบทางวากยสัมพันธ์ เช่นถ้าย้ายคำนามที่ตามหลังกริยา ไปอยู่หน้ากริยา และทำให้คำกริยานั้นเปลี่ยนเป็นกรรมวากได้ จะถือว่าคำนามนั้นเป็น PATIENT ถ้าทำให้คำกริยาเป็นกรรมวากไม่ได้ ก็จะระบุว่าเป็น CORRESPONDENT เช่นทำประโยค เขาว่าฉัน เป็นฉันถูกเขาว่า ได้ แสดงว่า คำว่า ฉัน เป็น PATIENT แต่ทำประโยค ฉันหนักหัวสิบกิโล เป็น *หัวสิบกิโลถูกฉันหนัก ไม่ได้แสดงว่า ฉัน เป็น CORRESPONDENT

2.4 กริยาสถานที่

กริยาสถานที่ คือคำกริยาที่ตามด้วยคำนามที่ไม่ใช่กรรม และไม่ใช่ส่วนเติมเต็ม แต่คำนามที่ตามหลังจะบ่งบอกสถานที่ เช่น อยู่ เทียว ไป มา ขึ้น ลง เข้า ออก และ เมื่อ ‘กลับไป’ (อีสาน) เช่นเดียวกับคำกริยาที่กล่าวมาแล้ว ไม่พบว่าคำกริยาพวกนี้แปรตามปัจจัยทางสังคม

ตัวอย่างประโยค

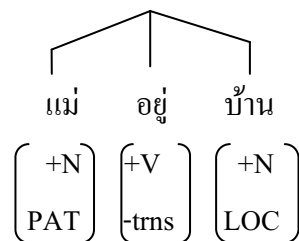
- (20) คุณแม่อยู่หลังบ้านนุ่นแน่ะ ป้าอยู่หน้าบ้าน (กลาง)

- (21) ลูกเมไปเที่ยวเชียงใหม่เชียงรายมา (กลาง)

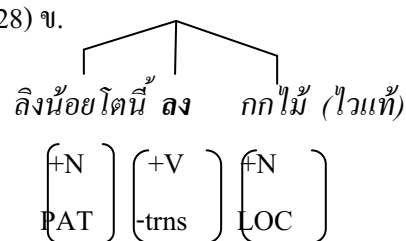
- (22) *เฝ้าแล้วกะมาวัดมาวัดๆ แหน่* (อีสาน)
‘เฝ้าแล้ว ก็มาวัดมาวัดบ่อยๆ หน้อย’
- (23) *เด็กแล้ว ปานไคมีงสิเมื่อเฮือนหื้อ* (อีสาน)
‘เด็กแล้ว เมื่อไรมีงจะกลับไปบ้านหื้อ’
- (24) *เฮ็ดบุนหลายๆ ตายไปจั่งสิได้จั้นสะหว้น* (อีสาน)
‘ทำบุญมากๆ ตายไปจั่งจะได้จั้นสวรรค์’
- (25) *ลิงน้อยโตนี่ มันคือลงกกไม้ไ่วแท้* (อีสาน)
‘ลิงตัวนี้ มันทำไมถึงลงจากต้นไม้ไ่วจั่ง’
- (26) *ญามนี้ กบมันเข้าไผ่หมิดแล้วละ* (อีสาน)
‘ฤดูนี้ กบมันจำศีลหมดแล้วละ’
- (27) *ผัวเจ้า ลาวออกโลงพะญาบานไป* (อีสาน)
‘สามีคุณ เขาออกจากโรงพยาบาลหรือยัง’

ประโยคที่มีคำกริยาสถานที่ มีโครงสร้างดังนี้

(28) ก.

(28) ข.

เป็นที่สังเกตว่าคำกริยา ลง กับ ออก ในภาษาอีสาน เป็นกริยาประเภทนี้ แต่ ลง กับ ออก ในภาษาไทยถิ่นกลางไม่ได้เป็นประเภทนี้ เพราะต้องมีคำบุพบทอยู่หน้านาม เช่น ลงจากตึก ออกจากบ้าน

2.5 กริยาตามด้วยกริยา

กริยาตามด้วยกริยา คือคำกริยาที่ต้องตามด้วยคำกริยาเสมอ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 1) คำกริยาช่วย (auxiliary verb) เช่น *อยาก ต้อง ได้ พยายาม มัก* (‘ชอบ’) *เป็นตา* (‘นำ’) *เคย ดู* ใน (29)-(40) และ 2) คำกริยาทั่วไปที่ตามด้วยคำกริยาทั่วไป คำกริยาที่ตามหลังจะมีหนึ่งคำหรือหลายคำก็ได้ กริยาตามด้วยกริยาทำให้เกิดหน่วยสร้างกริยาเรียง (serial verb construction) ใน

ตัวอย่างคำกริยาช่วยตามด้วยกริยาหลัก

- (29) **อยากเห็นความงามของเกาะสมุย** (กลาง)
 (30) **เวลาเดินเนี่ยเราต้องเดินลุยทราย** (กลาง)
 (31) **ถ้าน้องได้ไปเลือก** น้องก็จะเลือกพรรณนี้เจ้า (เหนือ)
 ‘ถ้าน้องได้ไปเลือก น้องก็จะเลือกพรรณนี้ล่ะ’
 (32) **เค้าก็เหมือนกับพยายามคุยกับเราอะ** (เหนือ)
 ‘เค้าก็เหมือนกับพยายามคุยกับเราอะ’
 (33) **มะเลงนี่อ้ายอยากกินหญั*** (เหนือ)
 ‘เฮ้นนี่พี่อยากกินอะไร’
 (34) **ลาวบ่มักชดกินน้ำม** ลาว**มักกิน**ก่อน (อีสาน)
 ‘เขาไม่ชอบชดกินน้ำ เขาชอบกินขึ้น(อาหาร)’
 (35) **เจ้าบ่เป็นตาไปปลูกให้มันต้นเลย** (อีสาน)
 ‘คุณไม่น่าไปปลูกให้มันต้นเลย’
 (37) **น้ำมบ่เคยไหลถ้วมมาฮอดนาซ้อยจักเทื่อเดะ** (อีสาน)
 ‘น้ำไม่เคยไหลมาท่วมมาถึงนาฉันสักทีนะ’
 (38) **แกงฟุงปลาต้องเผ็ดถึงหรือย** (ใต้)
 ‘แกงใต้ปลาต้องเผ็ดถึงจะอร่อย’
 (39) **ตั้งแต่เกิดไม่เคยเล่นเบอ** (ใต้)
 ‘ตั้งแต่เกิดไม่เคยแทงหอย’
 (40) **แกแลมีแรงขึ้นทุกวัน** (ใต้)
 ‘ดูแกมีแรงขึ้นทุกวัน’

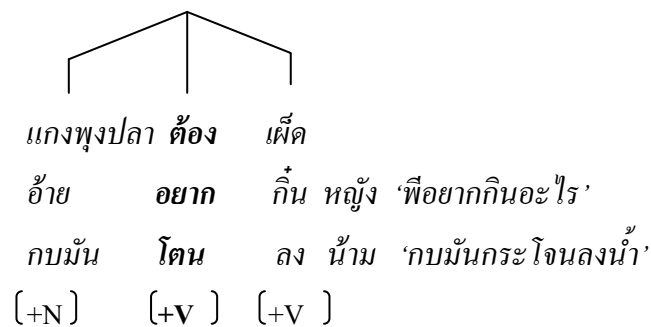
ตัวอย่างคำกริยาทั่วไปตามด้วยคำกริยาทั่วไป

- (41) **ปี๊ปี๊มาจากเมืองนอกแล้ว** (เหนือ)
 ‘พี่กลับมาจากเมืองนอกแล้ว’
 (42) **มันเปิดไปใสแล้ว กะบ่ฮู้** (อีสาน)
 ‘มันเติลิดไปไหนแล้ว ก็ไม่รู้’

- (43) ท้องเจ้าคือไค^๑ขึ้นจ้ง^๒ (อีสาน)
‘ท้องคุณทำไมถึงบวมขึ้นอย่างนี้’
- (44) ได้เงินเสียงกบมัน^๑โดนลงน้ำ^๒ (อีสาน)
‘ได้เงินเสียงกบมันกระโจนลงน้ำไหม’
- (45) ล้อด^๑ท้าว^๒ ฟ่าน^๓ไปตั้งนานแล้ว^๔ ฟัง^๕มา (ใต้)
‘รถทัวร์วิ่งผ่านไปตั้งนานแล้ว เพิ่งจะมา’
- (46) แมงสาบมัน^๑แล่นออกมาทาง^๒รูนี้^๓ (ใต้)
‘แมลงสาบมันวิ่งออกมาทางรูนี้’

โครงสร้างของคำกริยาที่ต้องตามด้วยคำกริยาอีกคำหนึ่ง (หรือหลายคำ) มีดังนี้

(47)

คำกริยาแบบนี้เป็นกริยาที่ต้องตามด้วยคำกริยาอีกคำหนึ่งเสมอ จึงจะได้ใจความ คำกริยาที่ตามจะเป็นกริยาประเภทใดก็ได้ คำกริยาประเภทนี้ไม่มีความแตกต่างในภาษาย่อยทั้งหมด (ดูเรื่องกริยาเรียงประกอบ ในบทที่ ๑ ของเล่มที่ ๑ ไวยากรณ์ภาษาไทยมาตรฐาน)

2.6 กริยาตามด้วยกริยาให้+กริยา

คำกริยาประเภทนี้เป็นคำกริยาที่ตามด้วยคำว่า ให้ (เหนือว่า หื้อ ใต้ว่า ห้าย) เช่น บอก ในประโยค แม่บอกฉันให้ล้างชาม ตัวอย่างที่พบในภาษาถิ่นต่างๆ เช่น ต้องการ เล่า แกล้ง ลั่ง แอ่ว ‘อ้อน’(อีสาน), จ่ม ‘บ่น’ (อีสาน), คุ่ม ‘บังคับ’ (อีสาน, ใต้), เขี้ยว ‘ชูเชิญ’ (อีสาน), ยอน ‘ยูเวย’ (ใต้), ซ่าย ‘ใช้’ (ใต้)

ตัวอย่าง

- (48) หลวงพ่อต้องการให้ทำอะไร จะเชื่อหมดเลย

- (49) **เดี๋ยวก่อน** **เล่าให้ฟัง** **กัน**
- (50) **กะว่าจะ** **แกล้งให้** **ตกใจ**
- (51) **ครูสั่ง** **หื้อ** **ญะ** **กำน** **บ้าน** (เหนือ)
'ครูสั่งให้ทำการบ้าน'
- (52) **ลูกมัน** **แอ้ว** **ให้** **ซ้อย** **ซื่อ** **เข้า** **หนม** **ให้** (อีสาน)
'ลูกมันอ่อนให้ฉันซื้อขนมให้'
- (53) **มัน** **หลด** **จ่ม** **ให้** **ซ้อย** **ไป** **หา** **เฮ็ด** **เวีย** **กอยู่** **คู่** **มือ** **สู่** **เวิน** (อีสาน)
'มันก็เลยบ่นให้ฉันไปหางานทำอยู่คู่ทุกวัน'
- (54) **มัน** **คุม** **ให้** **แม่** **มัน** **ซื่อ** **มอ** **ตะ** **ไซ** **ใหม่** **ให้** (อีสาน)
'มันบังคับให้แม่มันซื้อมอเตอร์ไซค์ใหม่ให้'
- (55) **เจ้า** **กะ** **อย่า** **เจี้ยว** **ให้** **ลูก** **เอา** **เมีย** **แต่** **น้อย** **หลาย** (อีสาน)
'คุณก็อย่าขู่เจี้ยวให้ลูกมีเมียตั้งแต่เล็กนัก'
- (56) **ไม่** **โหร** **ไซ** **ชอบ** **ยอน** **ห้าย** **เด็ก** **ทุบ** **กัน** (ใต้)
'ไม่รู้ทำไม ชอบยุให้เด็กตีกัน'
- (57) **ขาย** **ห้าย** **ไป** **เสื้อ** **ของ** **แต่ละ** **ที** **นาน** **จิต** **าย** (ใต้)
'ใช้ให้ไปซื้อของแต่ละครั้ง นานมากเลย'

คำกริยาตามด้วย ให้ ที่นำอนุประโยค มีโครงสร้างดังนี้

- (58)
-
หลวงพ่อ	ต้องการ	ให้	ทำ	อะไร
ครู	สั่ง	เขา	หื้อ	ญะ
มัน	จ่ม	ให้	ซ้อย	ไปหาเฮ็ดเวียก
แก	ยอน	ห้าย	เด็ก	ทุบ
[+N]	[+V]	[+V]	[+V]	

โครงสร้างหลักของประโยคที่มีคำกริยาประเภทที่ตามด้วยให้+กริยา คือ อย่างน้อยต้องมีกริยา 3 ตัวเรียงกัน คือคำกริยาที่เรากำลังพูดถึง ซึ่งเป็นคำกริยาที่มักมีความหมายในเชิงทำให้ผู้ใดผู้หนึ่งทำสิ่งที่ประธานต้องการ คำว่า ให้ ยังมีลักษณะเป็นกริยาอยู่ แต่ไม่มีความหมายว่า ‘give’ แล้ว และทำหน้าที่เป็นตัวนำประโยคเต็มเต็ม สิ่งที่ตามให้เป็นอนุประโยค แต่เวลาแสดงโครงสร้าง เรามุ่งไปที่ส่วนหลัก ซึ่งก็คือคำกริยานั่นเอง นอกจากนั้น คำกริยาประเภทนี้จะมีค่านามที่เป็นกรรมตามหลังหรือไม่ก็ได้ และคำกริยาในอนุประโยคจะมีค่านามที่เป็นประธานหรือไม่ก็ได้

2.7 กริยาตามด้วยบุพบท ที่+กริยา

คำกริยาประเภทนี้ได้แก่คำกริยาที่ตามด้วย ที่/ ดี (เหนือ)/ เท (ใต้) + กริยา (=ประโยค) เช่น แม่ ดีใจที่ฉันสอบเข้าจุฬาฯ ได้ คำว่า ที่ ในที่นี้ ตามชนิดของคำ เป็น คำบุพบท ส่วนหน้าที่คือตัวนำส่วนเต็มเต็ม เช่นเดียวกับหน้าที่ของ ให้ ในหัวข้อข้างต้น ตัวอย่างคำกริยาตามด้วย ที่ เช่น โชคร้าย โชคดี ใฝ่ฝัน คิด ตั้งใจ กล้า เลือกลงสบายใจ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (59) พี่คนนี้โชคร้ายที่เสียขาไปข้างหนึ่ง (กลาง)
- (60) ผมใฝ่ฝันที่จะมาเรียนที่คณะเกษตร (กลาง)
- (61) ก็ไม่คิดที่จะทำอาชีพนี้มานานหรอก (กลาง)
- (62) โจ้คิดดีที่จะกะเป๋าสตางค์ (เหนือ)
‘โชคดีที่หากระเป๋าสตางค์เจอ’
- (63) ฉันทั้งใจที่จะให้แกเล่นการเมืองแล้ว (ใต้)
‘ฉันตั้งใจที่จะให้แกเล่นการเมืองแล้ว’
- (64) ชาวบ้านไม่กล้ายกกล้าที่จะพูด (ใต้)
‘ชาวบ้านไม่ค่อยกล้าที่จะพูด’
- (65) หว่าไปแล้ว คนเหล่าเลือกที่จะทำโอไรท์ดำ (ใต้)
‘ว่าไปแล้ว คนเราเลือกที่จะทำอะไรก็ได้’
- (66) เหลือเชื่อ โป้สบายใจที่หลานสอบติด (ใต้)
‘เหลือเชื่อ ปู่แกสบายใจที่หลานสอบติด’

อีกหนึ่งรูปแบบของคำกริยาที่กล่าวถึงนี้ คือ กริยา+ที่+กริยา อาจแปรกับอีกรูปแบบได้ คือ กริยา+จะ+กริยา โดยมีหน้าที่และความหมายเหมือนกัน แต่รูปแบบ กริยา+จะ+กริยา พบว่าใช้ได้กับคำกริยาที่มีความหมายเชิง ตั้งใจ มุ่งมั่น ประธานของประโยคต้องอ้างถึงคนเดียวกับประธานในประโยคที่ฝังอยู่ และเหตุการณ์ของประโยคต้องเป็นสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น เช่น ฉันตั้งใจที่จะทำงานให้เสร็จทันเวลา อาจพูดได้ว่า ฉันตั้งใจจะทำงานให้เสร็จทันเวลา คำกริยา ตั้งใจ มีความหมายตั้งใจ

ชัดเจน ประธานของ *ตั้งใจ* กับประธานของ *ทำงาน* อ้างถึงคนเดียวกัน (คือ ฉัน) และเหตุการณ์ยังไม่เกิดขึ้น ดังนั้น จากตัวอย่างข้างต้นมีประโยคที่เปลี่ยนเป็นรูปแบบ *กริยา+จะ+กริยา* ได้หมดยกเว้นข้อ (59), (62) และ (66) ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้ว และประธานไม่ได้อ้างถึงสิ่งเดียวกัน

เป็นที่น่าสนใจว่าภาษาไทยถิ่นอีสานไม่มีคำกริยาแบบ *กริยา+ที่+กริยา* มีแต่รูปแบบ *กริยา+จะ/สิ+กริยา* (สิ มีความหมายเหมือน จะ) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

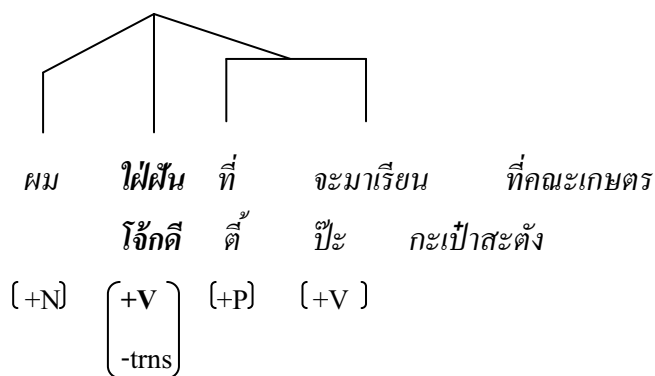
(67) *ลาวตั้งใจบวชให้ได้สามพันสา*
‘เขาตั้งใจจะบวชให้ได้สามพรรษา’

(68) *เจ้าบ่ คิดสิเอาลูกเอาเมียเลยชั้นดี*
‘คุณไม่คิดจะมีลูกมีเมียเลยชั้นรี’

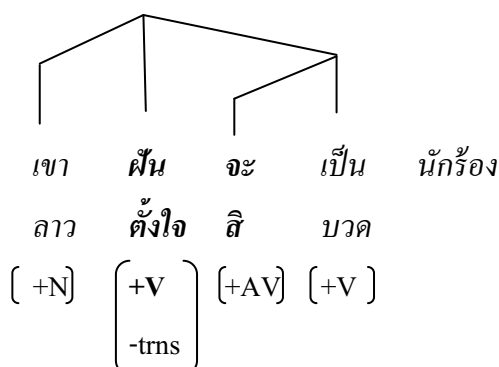
นอกจากภาษาอีสานแล้ว ภาษาไทยของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร เวียดนาม และส่วย (กูย) ก็ใช้รูปแบบ *กริยา+จะ+กริยา* เช่น *ต่างก็ไปรื้อกันอยู่นาหลวงนั้น กลัวจะมาถึงบ้าน* (เขมร). *บอกตรงๆ ว่าเบื่อสุดๆ เลย ไม่อยากจะอยู่* (เวียดนาม). *การเข้าป่าก็จะเลือกผลไม้ที่เราจำเป็นจะต้องกิน* (ส่วย).

โครงสร้างของคำกริยาพวกนี้มีดังนี้

(69) รูปแบบ *กริยา+ที่+กริยา*

(70) รูปแบบ *กริยา+จะ/สิ+กริยา*

ตามโครงสร้างใน (69) คำกริยาประเภทที่กำลังกล่าวถึงนี้ เช่น *ตั้งใจ โชคดี* ตามด้วย *บุพบท* ที่ + *กริยา* *บุพบท*เหล่านี้เป็นอนุประโยคเติมเต็ม (ดูบทที่ 23 ในเล่มที่ 1 ไวยากรณ์ภาษาไทย มาตรฐาน) ส่วนโครงสร้าง *กริยา+จะ/ลี+กริยา* ใน (70) เป็นโครงสร้างกริยาเรียงกัน เพียงแต่กริยาคำที่สองต้องมี *จะ* หรือ *ลี* อยู่ข้างหน้า

2.8 กริยาตามด้วยบุพบท ว่า+กริยา

กริยาตามด้วยบุพบท *ว่า+กริยา* หมายถึง คำกริยาที่ตามด้วยคำว่า *ว่า* กับคำกริยาอื่น คำกริยาประเภทนี้ เป็นคำกริยาที่มีความหมายเกี่ยวกับการพูด การอธิบาย การอ้างอิง เช่น *หวัง บอก คิด ถาม รู้ รู้จัก จ้ม* ('บ่น') *กลัว เว้า* ('พูด') หากปรากฏตามลำดับแล้วจะมีความหมายไม่สมบูรณ์ เพื่อให้ประโยคมีความหมายสมบูรณ์จึงต้องมี คำบุพบท *ว่า* ตามหลัง ทำหน้าที่เป็นตัวนำส่วนเติมเต็ม (complementizer) คำว่า *ว่า* กับส่วนที่ตามหลัง เรียกว่า อนุประโยคเติมเต็ม (complement clause) ซึ่งเป็นเหมือนคำพูดหรืออธิบายหรือคำอ้างอิง ทำให้คำกริยาสมบูรณ์

ตัวอย่าง

- (71) วันนี้ก็ประทับใจ สมจิตรและก็นานาที่ซกดีมาก *หวังว่าจะได้เหรียญทอง* (กลาง)
- (72) สมัยเด็กๆ ไซ้มัยที่บอกว่าป็นหัวโจกแถวหมู่บ้าน (กลาง)
- (73) ตอนแรกคิดว่าเป็นใบไม้เปล่าอะไรอย่างเงี้ย (กลาง)
- (74) พออีกวันนึงไซ้มัย ก็เลยไปถาม ว่าทุกคนเห็นเหมือนกันหรือ (กลาง)
- (75) เขาบ่อู้จักว่าร้านขายยาอยู่ไหน (เหนือ)
'เขาไม่รู้จักร้านขายยาอยู่ที่ไหน'
- (76) เปื้อนู้ตัวว่าญะพิดกะเลยมาขอสุมา (เหนือ)
'เพื่อนรู้ตัวว่าทำผิดเลยมาขอโทษ'
- (77) เมียจ่มว่าฟัวมักไปหาเล่นสาว พะนะ (อีสาน)
'เมียบ่นว่าฟัวชอบไปเที่ยวจับสาว วังนั้น'
- (78) ย้านว่าเจ้าสิลิมหมาเข้าไว้ (อีสาน)
'กลัวว่าคุณจะลืมหมาเข้าไว้'
- (79) แม่ชอบบนหวาผมไม่ทำไห้รักที่ (ใต้)
'แม่ชอบบนว่าผมไม่ทำอะไรรักที่'

(86) ก. เครื่องดื่มนี้ประกอบด้วยน้ำส้มกับน้ำตาล (มาตรฐาน)

ข. เครื่องดื่มนี้เอาน้ำส้มกับน้ำตาลเส็ด (อีสาน)

‘เครื่องดื่มนี้ เอาน้ำส้มกับน้ำตาลทำ’

(87) ก. ละครเรื่องนี้นำเสนอโดยเคนและแอน

ข. ละครเรื่องนี้ เคนกับแอนนำเสนอ

‘ละครเรื่องนี้ เคนและแอนนำเสนอ’

(88) ก. โครงการนี้ตอบสนองต่อเจตนารมณ์ของรัฐ

ข. โครงการนี้ตอบสนอง(กับ)เจตนาของลัด

‘โครงการนี้ตอบสนองกับเจตนารมณ์ของรัฐ’

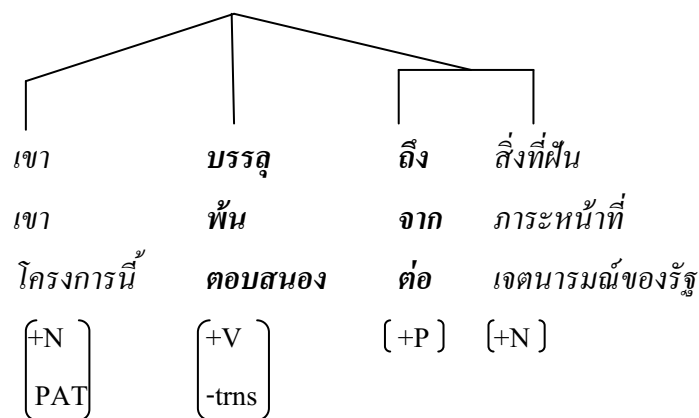
(89) ก. เขาพ้นจากภาระหน้าที่เนื่องจากเกษียณอายุราชการ

ข. ลาวพ้นพาละหน้าที่ ญ้อนลาวกะเลี่ยนอายุลาดชะกาน

‘เขาพ้น ภาระหน้าที่ เพราะ เขาเกษียณอายุราชการ’

โครงสร้างของคำกริยาตามด้วยบุพบทวลี (P+N) มีดังนี้

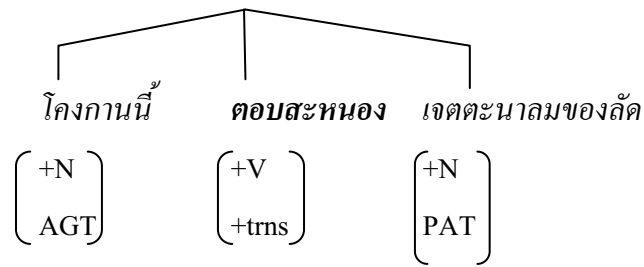
(90)

จะเห็นได้ว่า ประธานของคำกริยาประเภทนี้เป็นผู้รับ เพราะคำกริยาเป็นกริยากรรม บุพบทวลีเป็นส่วนขยาย โครงสร้างนี้พบในทุกภาษาย่อยสังคม

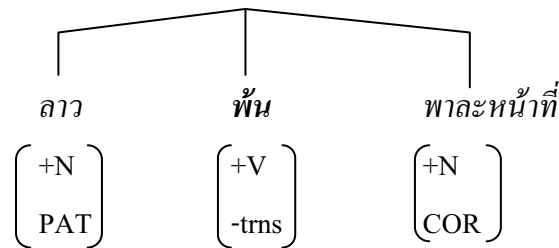
ในภาษาอีสานคำกริยาเหล่านี้บางคำเป็นคำกริยาประเภทสกรรม รูปแบบที่ใช้มีโครงสร้างที่แสดงใน 2.2 ดังนี้

(91)

บางทีก็เป็นรูปแบบกริยาเติมเต็ม เหมือนใน 2.3 ดังนี้

(92)

2.10 กริยาตามด้วย กัน หรือ กับ+นาม

กริยาตามด้วย **กัน** หรือ **กับ+นาม** หมายถึงคำกริยาที่ตามด้วยคำว่า **กัน** ซึ่งเป็นคำวิเศษณ์ หรือตามด้วยบุพบทวลีที่ประกอบด้วย **กับ+นามวลี** คำกริยาประเภทนี้มีความหมายที่เกี่ยวกับการกระทำซึ่งกันและกัน และมีนัยว่าผู้กระทำการมีมากกว่าหนึ่งคน เช่น **ห่าง สนิท ทะเลาะ หย่า พบ** ดังประโยคต่อไปนี้

(93) ปู่เฒ่าอายุแปดสิบเจ็ดปี ย่าอายุแปดสิบสองอะคับ อายุห่างกันไม่เท่าไร

(94) บ้านลุงป้าน้าอาเค้าก็จะทำสวนทำไร่ จะไม่ค่อยสนิทกันนัก

(95) บะดีพิศหัวกับน้องกะลูก (เหนือ)

‘อย่าทะเลาะกับน้องสิลูก’

(96) มื้ออื่น เขาจ้งพ้อกันใหม่เนาะ (อีสาน)

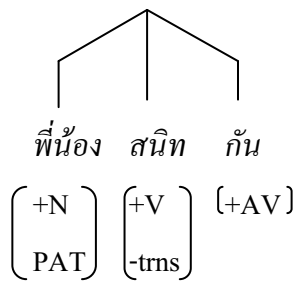
‘พรุ่งนี้ เราค่อยพบกันใหม่นะ’

(97) ป้าเลิกกับพี่แค้นตั้งนานแล้ว (ใต้)

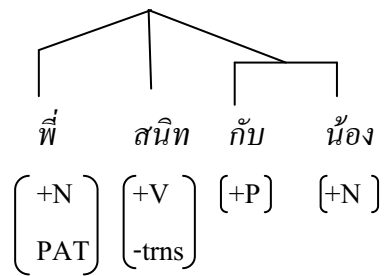
‘ป้าหย่ากับสามีแค้น ตั้งนานแล้ว’

กริยาประเภทนี้เรียกว่า กริยาซึ่งกันและกัน มีโครงสร้างดังนี้

(98) ก. กัน

(98) ข. กับ + N

ตามที่แสดงใน (98) ก. และ ข. คำกริยาซึ่งกันและกันเป็นกริยากรรม ประธานเป็นผู้รับ คำว่า *กัน* เป็นคำวิเศษณ์ และคำว่า *กับ* เป็นคำบุพบท คำกริยารูปแบบนี้พบในทุกภาษาถิ่นและภาษาย่อย

อนึ่ง คำกริยากรรมบางคำปรากฏกับ *กัน* ได้ เช่น *อย่าฆ่ากัน* *เรารักกัน* *เขาคำหนิกัน* ฯลฯ คำกริยาเช่นนี้ไม่จัดเป็นกริยาซึ่งกันและกัน เพราะใช้กับคำว่า *กับ* ไม่ได้ เช่น **อย่าฆ่ากับเขา* **ฉันรักกับเธอ* **เขาคำหนิกับคนอื่น* คำกริยา *ฆ่า* *รัก* *คำหนิ* เป็นคำกริยากรรม *กัน* ในที่นี้เป็นคำสรพนาม

บทที่ 3

ค่านามในไวยากรณ์ไทยครอบคลุมภาษาย่อย

ผลการวิจัย พบว่าระบบค่านามในภาษาไทยทุกภาษาถิ่นและทุกภาษาย่อยสังคม มีลักษณะโดยรวมเหมือนกัน ในทุกภาษาย่อย ค่านามปรากฏกับคำว่า *ไม่* ไม่ได้ และปรากฏกับคำว่า *นี้* หรือ *ใด* ได้ มีการแบ่งเป็นประเภทย่อยเหมือนกัน แต่ระบบย่อยมีเนื้อหาแตกต่างกัน และความแตกต่างของการใช้ค่านามแตกต่างกันไปตามปัจจัยทางสังคม ทำให้ภาษาย่อยสังคมต่างกันตามค่านาม

ในแง่ระบบค่านามกล่าวได้ว่าไวยากรณ์ไทยครอบคลุมภาษาย่อยแบ่งค่านามเป็น 6 ประเภทเหมือนกัน ดังนี้ ค่านามสามัญ ค่านามชื่อเฉพาะ คำสรรพนาม คำลักษณนาม ค่านามแปลง และค่านามจำนวน

ค่านามทุกประเภทเหมือนกันด้านวากยสัมพันธ์ แต่มีความแตกต่างกันด้านคำศัพท์ในแต่ละระบบ กล่าวคือภาษาไทยบางภาษาย่อยอาจไม่มีคำบางคำที่ภาษาย่อยอื่นมี หรืออาจใช้คำบางคำที่ไม่มีในภาษาย่อยอื่นๆ ค่านามประเภทค่านามสามัญ ค่านามชื่อเฉพาะ ค่านามแปลง คำลักษณนาม และค่านามจำนวน มีความแตกต่างกันน้อยมาก ที่แตกต่างกันมากจนเป็นที่สังเกตชัดเจน มีประเภทเดียวคือ คำสรรพนาม จึงจะขอกล่าวถึงระบบคำสรรพนามเสียก่อน

3.1 คำสรรพนาม

คำสรรพนาม คือ ค่านามที่แทนหรืออ้างถึงนามทั่วไปหรือนามเฉพาะ หรือใช้บ่งชี้ถึงสิ่งที่ผู้พูดและผู้ฟังเข้าใจร่วมกันว่ากำลังพูดถึงอะไร คำสรรพนามอาจปรากฏลำพังหรือเกิดหลังนามทั่วไปหรือนามเฉพาะเป็นสรรพนามเงาก็ได้ เช่น *คุณตาท่านไม่สบาย. เด็กมันซนจังนะ.*

3.1.1 คำสรรพนามในภาษาไทยถิ่น

คำสรรพนามในภาษาไทยทุกถิ่นแบ่งเป็นประเภทย่อย 4 ประเภท ได้แก่ บุรุษสรรพนาม สรรพนามชี้เฉพาะ สรรพนามไม่ชี้เฉพาะ และสรรพนามถาม

3.1.1.1 บุรุษสรรพนาม

บุรุษสรรพนามเป็นระบบที่ซับซ้อน และมีความแตกต่างกันอย่างมาก มีการแปรตามถิ่นและปัจจัยทางสังคมของผู้พูด เช่น เพศ อายุ ชั้นอาชีพ และชาติพันธุ์ ตารางที่ 3.1 แสดงตัวอย่างคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่น ตัวเลขในวงเล็บระบุว่าบุรุษอะไรในกรณีคำใช้ซ้ำกันหลายบุรุษ

ตาราง 3.1 ตัวอย่างคำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยถิ่นต่างๆ

	ไทยมาตรฐาน, ไทยถิ่นกลาง ²	ไทยถิ่นเหนือ	ไทยถิ่นอีสาน ³	ไทยถิ่นใต้
บุรุษที่ 1	ผม, ฉัน, ดิฉัน,หนู, เรา(1), ข้า, ข้าพเจ้า, กู, ตัวเอง(1), อ้าว, เค้า (1)	เอกพจน์ ข้า, ข้าเจ้า, ฮา, กู , เป็น(1), ผม(1), พหุพจน์ เฮา	เอกพจน์ กู, ข้า, พหุพจน์ เฮา ตู,ข้า	เอกพจน์ กู,มึง ,ฉาน ,เรา (เหล่า) พหุพจน์ โบ้เรา
บุรุษที่ 2	ท่าน, คุณ, แก, เอ็ง, มึง, ลื้อ, เธอ(2), เรา (2), ตัวเอง(2)	สุ, มึง, ตัว, คิง, ท่าน(2), , ผม(2)	เอกพจน์ มึง, เจ้า, พหุพจน์ สุ สุเจ้า	เอกพจน์ เดีน, โส, แก (2), พหุพจน์ โบ้โส ,โบ้เดิน
บุรุษที่ 3	เขา/เค้า (3), ท่าน(3) มัน, เธอ(3), หล่อน, พระองค์, พระองค์ ท่าน	เขา, มัน, เป็น(3), ท่าน(3)	เอกพจน์ มัน, ลาว, เพิ่น พหุพจน์ , เขา เขาเจ้า	เอกพจน์ แก(3), มัน, พหุพจน์โบ้มัน / โบ้แก

จะเห็นได้ว่าคำสรรพนามในภาษาไทยแต่ละถิ่นมีระบบต่างกัน ภาษาไทยถิ่นกลางไม่มีความแตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐาน ส่วนในถิ่นอื่นมีความต่างกัน ที่เห็นว่าต่างกับภาษาไทยมาตรฐานชัดเจน คือมีการแยกความแตกต่างตามพจน์

3.1.1.2 สรรพนามชี้เฉพาะ

คำสรรพนามชี้เฉพาะใช้แทนนามที่เป็นบุคคล สิ่งของ สัตว์ หรือสถานที่ โดยกำหนดความใกล้เคียงจากตัวผู้พูดหลายระยะ ในภาษาไทยมาตรฐานมี 4 ระยะได้แก่ 1) นี่ นี่ 2) นั้น นั้น 3) ไน้ ไน้ 4) นู้น นู้น

ในภาษาไทยถิ่น คำสรรพนามชี้เฉพาะมีดังแสดงในตาราง 3.2

ตารางที่ 3.2 คำสรรพนามชี้เฉพาะในภาษาไทยถิ่น

² คำว่า พวก... ไม่แสดง เพราะถือว่าคำสรรพนามทุกคำ เดิม พวก เข้าไป จะเป็นพหุพจน์ เช่น พวกเขา พวกท่าน พวกมัน

³ ในเอกสารส่วนที่วาดด้วยภาษาไทยอีสาน ชนานันท์ ตรงดี แบ่งคำบุรุษสรรพนามตามพจน์และความสุภาพด้วย ในที่นี้ระบุแต่พหุพจน์เพื่อให้เป็นระบบเดียวกับถิ่นอื่น

ภาษาไทยถิ่น	ไกล้ผู้พูด	ไกลเล็กน้อย	ไกล	ไกลมาก
มาตรฐาน, กลาง	นี้ นี	นั้น นั้น	โน้น โนน	นู้น นูน
เหนือ	นี้	นั้น	ปุ่น	
อีสาน	हीं, พี้	हीं, พุ้น	พุ้น	
ใต้	นี้	นั้น, หั้น	นู้	

จากตาราง 3.2 จะเห็นได้ว่า ในภาษาไทยถิ่นเหนือ อีสาน และใต้ ระบบคำสรรพนามชี้เฉพาะเหมือนกัน คือมีระยะห่าง 3 ระดับ ต่างจากภาษาไทยมาตรฐาน และไทยถิ่นกลางซึ่งมี 4 ระดับ

3.11.3 สรรพนามไม่ชี้เฉพาะและสรรพนามถาม

ระบบคำสรรพนามไม่ชี้เฉพาะกับสรรพนามถามมีรูปเดียวกัน แต่กลุ่มแรกใช้ในประโยคบอกเล่า ส่วนกลุ่มหลังใช้ถาม เช่น *คุณจะกินอะไร* (ถาม) และ *ฉันกินอะไรก็ได้* (ไม่ชี้เฉพาะ)

ในภาษาถิ่น สรรพนามถาม และสรรพนามไม่ชี้เฉพาะมีระบบเหมือนกันแต่คำที่ใช้ต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3 สรรพนามถาม และสรรพนามไม่ชี้เฉพาะ

ภาษาไทยมาตรฐาน และถิ่นกลาง	ไทยถิ่นเหนือ	ไทยถิ่นอีสาน	ไทยถิ่นใต้
ใคร	ไผ/ไจ	ไผ	ใคร
อะไร	อะหญ้ง/หญ้ง	อีหญ้ง	ไหร (ไหลด)
ที่ไหน	ไหน	ไส	ไหน

3.1.2 คำสรรพนามในภาษาย่อยสangkam

คำบุรุษสรรพนามในภาษาไทยมาตรฐาน พบว่ามีการแปรตามปัจจัยทางสังคม เช่น เพศ อายุ และชั้นอาชีพ

ในด้านเพศของผู้พูด ไม่ใช่ทุกเพศใช้คำบุรุษสรรพนามเหมือนกัน สมชาย สำเนียงงาม (คูเล่มที่ 7 ว่าด้วยไวยากรณ์ภาษาไทยกับเพศของผู้พูด) แบ่งภาษาไทยเป็นภาษาย่อยตามเพศของผู้พูดเป็น 4 ภาษาย่อยตามเพศ ได้แก่ ภาษาเพศชาย ภาษาเพศหญิง ภาษาเพศชายที่มีจิตใจเป็นหญิง และภาษาเพศหญิงที่มีจิตใจเป็นชาย และเสนอผลการวิเคราะห์ที่แสดงว่า จากคำสรรพนามบุรุษที่ 1 *เรา ผม ฉัน* *กู เค้า หนู* *ดิฉัน* มี 3 คำเท่านั้นที่ผู้พูดทุกเพศใช้เหมือนกัน คือ *เรา* *ฉัน* และ *กู* ส่วนคำว่า *เค้า* พบว่าใช้เฉพาะเพศหญิงที่มีจิตใจเป็นชาย ส่วนคำว่า *ผม* พบว่าใช้เฉพาะเพศชายและเพศหญิงที่มีจิตใจเป็นชายเท่านั้น ในทำนองเดียวกันคำว่า *หนู* และ *ดิฉัน* ก็ปรากฏใช้เฉพาะผู้พูดเพศหญิงและเพศชายที่มีจิตใจเป็นหญิงเท่านั้น สรุปกว้างๆได้ว่าภาษาเพศชายและเพศหญิงที่มีจิตใจเป็นชายมีลักษณะการใช้คำบุรุษสรรพนามคล้ายกัน และในทำนองเดียวกันภาษาเพศหญิงและเพศชายที่มีจิตใจเป็นหญิงก็มีลักษณะการใช้คำบุรุษสรรพนามคล้ายกัน

ในจำนวนคำสรรพนามบุรุษที่ 3 ที่พบในข้อมูล ได้แก่ *มัน แก เขา หล่อน* *ซี (she)* สมชาย สำเนียงงามพบว่า ผู้พูดทุกเพศเลือกใช้คำว่า *มัน แก เค้า* และ *ซี/she* ในการกล่าวถึงบุคคลที่ 3 เหมือนกัน ส่วนคำว่า *หล่อน* ปรากฏใช้เฉพาะผู้พูดเพศหญิงและเพศชายที่มีจิตใจเป็นหญิงเท่านั้น นอกจากนั้น คำว่า *ซี* ยังพบว่าพวกผู้ชาย และหญิงที่มีจิตใจเป็นชายใช้น้อยมากประมาณ 1 เปอร์เซ็นต์ ในขณะที่พวกผู้หญิงหรือพวกเอียงไปทางผู้หญิงใช้สูงมากเกิน 10 เปอร์เซ็นต์ จึงอาจกล่าวได้ว่า *หล่อน* และ *ซี* เป็นตัวบ่งชี้ความเป็นเพศหญิง

ในด้านชั้นสังคม คำสรรพนามมีความแตกต่างตามชั้นอาชีพ กล่าวคือ คำว่า *ผม* และ *ดิฉัน* ใช้น้อยขึ้นเมื่อชั้นอาชีพสูงขึ้น โดยเฉพาะคำว่า *ดิฉัน* ปรากฏในการใช้ของผู้พูดที่อยู่ในช่วงชั้นอาชีพระดับสูงในอัตราส่วนร้อยละ 80 แต่ปรากฏการใช้ของผู้พูดที่อยู่ในช่วงชั้นอาชีพระดับปานกลางค่อนข้างสูงเพียงอัตราส่วนร้อยละ 12.5 เท่านั้น สรุปได้ว่า คำแทนตัวเอง *ผม* กับ *ดิฉัน* เป็นตัวบ่งชี้ชั้นสังคมของคนในสังคม

ส่วนความแตกต่างของการใช้คำสรรพนามตามอายุและชาติพันธุ์ ไม่พบในข้อมูล

3.2 คำนามสามัญ

คำนามสามัญ คือคำนามทั่วไปที่มีจำนวนมากที่สุดในภาษา จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า คำนามสามัญมีความแตกต่างกันมากในภาษาไทยถิ่นที่ต่างกัน ส่วนความแตกต่างกันตามตัวแปรทางสังคมมีบ้าง ซึ่งจะกล่าวถึงในบทที่ 7 ด้วยการสร้างคำ

ตัวอย่างคำนามสามัญที่เป็นคำศัพท์ที่ต่างจากภาษาไทยมาตรฐาน

ไทยถิ่นเหนือ

- (1) **บะเต้านี้กินบ่อได้ เป็นซื้อไว้หื้อยาย**
'แตงโมนี้กินไม่ได้ ฉันซื้อไว้ให้ยาย'
- (2) **รถเครื่องกันนี้เป็นเก็บตังซื้อคนเดียว**
'มอเตอร์ไซค์คันนี้ฉันเก็บเงินซื้อเอง'
- (3) **ละอ่อนหมู่นั้นเล่นกันเต้าคำ บ่อกินข้าวกันป่า**
'เด็กพวกนั้นเล่นกันจนคำ ข้าวปลาก็ไม่ยอมกิน'

ป๋ม	'ท้อง'
อื้อ	'ปู่ ย่า ตา ยาย'
วี	'พัด'
ตักโต	'ตุ๊กแก'
ขนมเส้น	'ขนมจีน'
จ้อง	'รุ่ม'
ควัไฟ	'ห้องครัว'
ก๊อก	'แก้ว'
เจี้ยว	'ฟัน'
จิ้น	'เนื้อสัตว์'

ไไทยถิ่นอีสาน

ฟาน	'กว้าง'
ดั่ง	'จุมูก'
ส้วง	'ชายโครง'
จอมนฟอน	'พังพอน'
กุด	'บึง'
จี๊ฟ้า	'เมฆ'

ไไทยถิ่นใต้

บาว	'หนุ่ม'
สาว	'สาว'
ลูกบาว	'ลูกชาย'
พ่อเท้า	'ปู่ / ตา'
แลน	'ตะกวด'
หลิน	'ชะมด'

น้ำขุบ	‘น้ำพริก’
หย่านัด	‘สับปะรด’
ลอกอ	‘มะละกอ’
ผมเงาะ	‘เงาะ’
น้ำเต้า	‘ฟักทอง’
เถือก	‘โคลน’
พร็อก	‘กะลามะพร้าว’
เตคา	‘เทวดา’

3.3 คำนามชื่อเฉพาะ

คำนามชื่อเฉพาะ คือคำที่ไม่ปรากฏกับคำคุณศัพท์ว่า *นี้* และคำปริมาณ *หลาย* เช่น **เชียงใหม่* *นี้* **หลายเชียงใหม่* คำนามชื่อเฉพาะมีความแตกต่างกันตามถิ่น เช่น ชื่อสถานที่ และ ชื่อคน

ตัวอย่างจากภาษาไทยถิ่นอีสาน

บักเต็ง	‘ไผ่เต็ง’
ป้าจ้อย	‘ป้าจ้อย’
อาเวื่อง	‘อาเวื่อง’
หมาบักโกโก้	‘ไอ้หมาโกโก้’
งัวฮืดบ	‘ฮืดฮืดบ’
บ้านดงบัง	‘หมู่บ้านดงบัง’
โคลาด	‘โคราช’
ทาดก่องเข้าน้อย	‘ธาตุก่องข้าวน้อย’

ตัวอย่างจากภาษาไทยถิ่นใต้

ลื้มกอเหนี่ยว	‘เจ้าแม่ลื้มกอเหนี่ยว’
มอออ	‘มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์’
สุราด	‘สุราษฎร์ธานี’
มาเล	‘มาเลเซีย’
อ่าวนาง	‘อ่าวพระนาง’
กวนเต้กุ้น	‘เจ้าพ่อกวนอู’

คำนามชื่อเฉพาะมีการแปรตามถิ่น แต่ไม่มีการแปรตามปัจจัยทางสังคม กล่าวคือในภาษาย่อยตามเพศ อายุ ชั้นสังคม และชาติพันธุ์ ไม่พบความต่างในการใช้คำนามชื่อเฉพาะ

3.4 คำนามแปลง

คำนามแปลง คือ คำนามที่ผ่านกระบวนการสร้างคำ โดยการเติมหน่วยคำเติมหน้า (prefix) การ- หรือ ความ- หน้าคำกริยา เพื่อแปลงให้คำนาม เช่น การพัฒนา ความดี ในภาษาย่อยสังคมพบ คำนามแปลงใช้ไม่ต่างจากในภาษาไทยมาตรฐาน แม้ในภาษาย่อยตามชาติพันธุ์ ก็พบในทุกกลุ่มชาติพันธุ์ เช่นคำว่า การทำงาน การโกหก การล่อลวง การร้องเพลง การกิน การเกิด การแต่งงาน การเดินทาง การรบ การประกวด การปกครอง การดูแล การพัฒนา การตีพิมพ์ การบวงสรวง การก่อสร้าง การทำวิจัย การถกเถียง การวิพากษ์วิจารณ์ การศึกษา การประท้วง การทะเลาะวิวาท การล้อเลียน การทำนา การอาบน้ำ การตกเลือด

ในภาษาไทยถิ่น คำนามแปลงส่วนมากยืมจากภาษาไทยมาตรฐาน ที่เป็นภาษาถิ่นเองมีน้อยมาก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (4) **กูเจ้าเป็น**จะออกกำลังกายด้วย**ก้านล่น** (เหนือ)
‘ทุกเช้าฉันจะออกกำลังกายด้วยการวิ่งเหยาะ ๆ’
- (5) **ความจี**ก้านญะฮื้อตุ๊ก (เหนือ)
‘ความจีเกี่ยทำให้ยากจน’
- (6) **ไอ้ปีใหม่ปีนี้**กะขอให้ลูกให้หลานอยู่ดีมี**แสง ความเจ็บ**อย่าให้ได้ **ความไซ**อย่าให้มี**เดื่อ** นอนหลับให้ได้เงินหมื่น นอนตื่นให้ได้เงินแสน **สู้สู้**คน **เดื่อ** (อีสาน)
‘ไอ้ปีใหม่ ปีนี้ ก็ขอให้ลูกให้หลานอยู่ดีมี**แสง** ความเจ็บอย่าให้ได้ ความไซอย่าให้มี**เดื่อ** นอนหลับขอให้ได้เงินหมื่น นอนตื่นขอให้ได้เงินแสน ทุกผู้ทุกคนนะ’

3.5 คำลักษณนาม

คำลักษณนามเป็นคำนามที่ประกอบกับคำนามอื่น เพื่อจำแนกประเภทคำนามนั้น มักมีความหมายบ่งบอกถึงประเภทหรือหมวดหมู่ของสิ่งต่าง ๆ เช่น คำลักษณนาม **คน** บ่งว่าเป็น **คน** **ตัว** บ่งบอกว่าเป็นสัตว์ หรือสิ่งที่มีรูปร่างลักษณะคล้ายสัตว์ คำลักษณนาม **แห่ง** บ่งบอกว่าเป็นสถานที่ คำลักษณนาม **เส้น** บ่งบอกว่าเป็นของเล็กๆยาวๆ

ในภาษาย่อยทางสังคม ไม่พบความแตกต่างเรื่องการใช้คำลักษณนาม แม้ในภาษาไทยของกลุ่มชาติพันธุ์ ก็มีการใช้คำลักษณนามเหมือนภาษามาตรฐาน ตัวอย่างคำลักษณนามที่ปรากฏในภาษาไทยย่อยของผู้พูดกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เช่น **คน ลูก อัน ไร่ มี นาทิ วัน อาทิตย์ ปี เครื่อง กลุ่ม อย่าง ที่ ครั้ง**

ในภาษาถิ่นมีการใช้ลักษณนามต่างจากภาษาไทยมาตรฐานบ้าง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ไทยถิ่นเหนือ

เสือ ตัว นี้
เจือก ห้า เส้น

ไวยากรณ์อีสาน

ที่ดิน สอง บ่อน ‘ที่ดิน สอง ที่’
ที่ดิน สอง หม้อง ‘ที่ดิน สอง ที่’

ภาษาไทยถิ่นใต้

ท่อน ‘ท่อน’
yum ‘กลีบของผลไม้โดยเฉพาะทุเรียนและขนุน’
พลู ‘กลีบของผลไม้โดยเฉพาะทุเรียนและขนุน’
หน ‘ครั้ง’
แข็ง ‘แข็ง’
หน่วย ‘หน่วย’

3.6 คำนามจำนวน

คำนามจำนวนคือคำนามที่ใช้บอกจำนวน เช่น 1 2 13 65 20 102 ผลการวิเคราะห์การปรากฏในหน่วยสร้างนามวลี พบว่า คำนามจำนวนสามารถปรากฏตามลำดับในนามวลี *ชื่อมาแล้วสิบเท่านั้น* หรือปรากฏหน้าคำลักษณนาม ตัวอย่างเช่น *ฉันยืมหนังสือ 5 เล่มจากหอสมุดกลาง*

คำนามจำนวนไม่การแปรตามตัวแปรทางสังคม แต่ในภาษาถิ่นอีสาน พบว่า มีการใช้คำว่า *ชาว* (ยี่สิบ) ซึ่งต่างจากถิ่นอื่นๆ

สรุปเกี่ยวกับคำนามในภาษาไทยครอบคลุมภาษาย่อยได้ว่า คำนามประเภทที่แตกต่างกันอย่างมากตามถิ่น ได้แก่ คำสรรพนาม ซึ่งแต่ละภาษาถิ่น มีระบบเฉพาะของตน คำนามสามัญ ซึ่งพบคำที่ใช้เฉพาะถิ่นจำนวนมาก คำนามชื่อเฉพาะก็มีความต่างในการสร้างคำ คำนามแปลงส่วนใหญ่ภาษาถิ่นมักยืมภาษามาตรฐาน นามประเภทอื่นๆ ที่เหลือไม่พบความแตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐาน

บทที่ 4

คำคุณศัพท์ คำปริมาณ คำวิเศษณ์

วัตถุประสงค์ของบทนี้คือแสดงให้เห็นว่าคำคุณศัพท์ คำปริมาณ และคำวิเศษณ์ คืออะไร และใช้แตกต่างกันอย่างไรในภาษาย่อยทั้งหมดของภาษาไทย

4.1 คำคุณศัพท์

คำคุณศัพท์ คือคำที่สามารถปรากฏหลังคำนามได้ เช่น อย่าพูดเรื่องนั้นอีกเลยนะ หนังสือนี้ มีแต่เนื้อหาที่น่าสนใจ เดินบนทางลื่นๆ ต้องระวัง เราต้องรับฟังความคิดเห็นต่างๆ ของคนอื่น คำคุณศัพท์ปรากฏกับ “ไม่” ไม่ได้ เช่น *ไม่นี่ *ไม่ลื่นๆ *ไม่อื่น *ไม่ต่างๆ

ตัวอย่าง

- (1) เสื้อผ้าเก่าๆ มันก็ไม่ยอมทิ้ง
- (2) บ้านผุๆพังๆ น่าสงสารนะมึง
- (3) เค้าเป็นคน แบบ เงิบ ๆ
- (4) ผมมารับตำแหน่งเมื่อเช้านี้
- (5) อีไรพวกนั้นไม่มีการศึกษาเลยนะ
- (6) ปีแรกลำบากมากเพราะว่าไม่ชิน

คำคุณศัพท์มีความแตกต่างตามอายุของผู้พูด กล่าวคือ คนรุ่นอายุ 15 ปีขึ้นไปพบว่าใช้คำสแลงขยายคำนาม เช่น เช่น เลิๆ เร็ดๆ คำที่กลุ่มอายุต่ำกว่า 15 ปีไม่ใช่เลย ได้แก่คำว่า แบบว่า ในความหมายว่า ไม่ดี ตัวอย่างข้างล่างนี้

- (7) เราไม่อยากทำอะไรมาก เดี๋ยวจะหาว่าเป็นผู้หญิงแบบว่า (อายุ 42 ปี)
- (7) คนก็ชอบพูดแต่เรื่องแบบว่า อะนะ เม้าท์สนุกปากดี (อายุ 34 ปี)
- (8) พวกพี่ก็เขียนกันไปเรื่อย เขียนไปเอง หนูนะ.. ไม่เคยทำเรื่องแบบว่า เลี้ย ให้ตายซี (อายุ 24 ปี)

ในแง่เกี่ยวกับเพศ และชั้นสังคม ไม่พบว่ามีการแปรของการใช้คำคุณศัพท์ แต่ที่น่าสนใจคือพบว่าในภาษาย่อยของกลุ่มชาติพันธุ์มีการใช้คำคุณศัพท์ประเภทคุณศัพท์บอกเน้นหลากหลาย

และมีจำนวนมากกว่าในภาษาไทยมาตรฐาน ในภาษาไทยมาตรฐาน พบคำคุณศัพท์บอกเน้นในภาษาไทยมาตรฐานเพียงแค่ 3 คำ ได้แก่ เอง นี่เอง นั่นเอง ในขณะที่ในภาษาไทยย่อยตามชาติพันธุ์พบถึง 13 คำ ได้แก่ เอง นี่เอง นั่นเอง นี่ นั่น หนา นั้นหนา นอน แหะ แหะ นี่แหละ นี่แหละ นั้นแหละ นั้นละ โดยพบในภาษาไทยของผู้พูดกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในภาคอีสาน ได้แก่ เขมร ญ้อ ผู้ไท เวียดนาม และ ส่วย มากกว่ากลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือ ภาษาไทยย่อยของผู้พูดกลุ่มชาติพันธุ์ เขมร ญ้อ ผู้ไท เวียดนาม และ ส่วย มีความแตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐานในเรื่องของคำคุณศัพท์บอกเน้น มากกว่ากลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ

ส่วนภาษาไทยถิ่น พบว่ามีการใช้คำคุณศัพท์ที่ต่างจากภาษาไทยมาตรฐาน ดังตัวอย่างข้างล่างนี้

ภาษาไทยถิ่นเหนือ

- (9) พวกหมูนั่นนี่/เป็นเป็นคนอะหญัง
'พวกนั้นนี่เค้าเป็นคนชาติอะไร/'
- (10) ฮู้กี๊ว 'รูเล็ก'
- (11) ฮู้โก้วว 'รูใหญ่มาก'
- (12) ตัวโค้งโย้ง 'ตัวพอมสูง'
- (13) ตัวปีกเล็กปีกกล้อก 'ตัวเตี้ย'

ภาษาไทยถิ่นอีสาน

- (14) ผู้ตำอิด 'คนแรก'
- (15) ผู้ลุน 'คนหลัง'
- (16) ผู้ห้ำ 'คนสุดท้าย'
- (17) นักเรียนเทิงเหม็ด 'นักเรียนทั้งหมด'

คำคุณศัพท์เหล่านี้ไม่ทำหน้าที่อื่นนอกจากขยายคำนาม เป็นที่สังเกตได้ว่าในภาษาไทยถิ่นเหนือมีคำ ideophone ซึ่งหมายถึงเสียงที่มีความหมายด้วย ใน (10)-(13)

4.2 คำวิเศษณ์

คำวิเศษณ์คือคำที่มีคุณสมบัติดังนี้

- 1 สามารถปรากฏหน้าหรือหลังคำกริยาได้ เช่น จะ ไม่ คง ช้าๆ จริงๆ ปี เจียบ
- 2 ปรากฏกับ ("ไม่" ไม่ได้ เช่น *ไม่คง *ไม่ช้าๆ *ไม่จริงๆ

คำวิเศษณ์แบ่งตามตำแหน่งเป็น 3 ประเภท คือ คำวิเศษณ์หน้าคำกริยา เช่น จะ ใน จะมา คำวิเศษณ์หลังคำกริยา เช่น จั้ว ใน ขาวจั้ว และคำวิเศษณ์หน้าประโยคที่ขยายกริยาหลักของประโยคที่ตามมา เช่น อย่างไรก็ตาม ใน อย่างไรก็ตาม เราก็จะเดินหน้าต่อไป

คำวิเศษณ์มีการแปรตามตัวแปรทางสังคม ในภาษาย่อยตามอายุ พบว่าผู้พูดช่วงอายุ 6 – 10 ปี มักใช้คำวิเศษณ์หน้าประโยคเพื่อขยายกริยาหลักในประโยคที่ตามมา โดยเฉพาะคำว่า ทีนี้ แล้ว ก็ แล้ว มักปรากฏร่วมกับคำวิเศษณ์หน้ากริยา ก็ เพื่อบอกเล่าเหตุการณ์เกิดขึ้นและแสดงรายละเอียดของข้อมูล ที่ผู้พูดกำลังพูดถึง

ตัวอย่าง

- (18) แล้ว พี่ ไอ้ ที่ ไอ้ น้อง สาว มัน นั่น แหละ ไอ้ ผู้หญิง พี่ ไอ้ ผู้หญิง นั่น แหละ แล้ว ทีนี้ ก็ จับ ไป ด้วย แล้ว ทีนี้ ไป โรง เกลือ ทีนี้ ไอ้ พี่ ไอ้ พี่ หญิง นะ มัน มัน เห็น ผี เห็น ผี อบ เกลือ ไม่ ผี อบ เกลือ ร้อน แล้ว ก็ จะ ตาย ทีนี้ ทีนี้ มัน ก็ มัน เห็น ปู่ พอนี่ พอดี พอดี ทีนี้ เข้า เข้า พอดี ทีนี้ มัน ก็ รับ หนี (อายุ 6 ปี)
- (19) แล้ว พี่ คน หอม เค้า ก็ จะ แกล้ง มั่ง พี่ อ้วน เค้า ก็ ตก กะ ใจ เค้า ก็ ถอย หลัง หนี เพราะ เค้า กลัว แล้ว เค้า ก็ เอามือ ไป แหก ปาก มัน เลย อะ แล้ว ก็ เอา หัว เข้า ไป (อายุ 7 ปี)

ส่วนคนที่อายุมากกว่า 10 ปีมักใช้คำวิเศษณ์ แบบว่า ดังตัวอย่าง

- (20) ทีนี้ ก็ เลย ตัด สิน ใจ เลือก คบ เพื่อน น้อย ก็ แบบว่า .. ผม ตั้งใจ ที่จะ มา เรียน หนังสือ แบบว่า .. เด็ก ต่าง หัว คน นะ พี่ มัน อาจจะ เรียน อะ ไร มา เหมือน มั่ง ไม่ เหมือน มั่ง (อายุ 15 ปี)
- (21) เรา ก็ จะ แบบว่า .. เรียน เค้า นี่ คน นี้ อะ ไร ประมาณ นี้ ละ (อายุ 16 ปี)

นอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มวัยรุ่นนิยมใช้คำวิเศษณ์หลังกริยา เพื่อทำหน้าที่ขยายความหมายของคำกริยาหลักในประโยค เช่น คำว่า นิด นึ่ง โคตร รวมทั้งคำที่เป็นคำขยาย เช่น กวน ดิน

ตัวอย่าง

- (22) วีรกรรม ของ ผม นะ คือ มัน เป็น วัน ช่วย ของ ผม ด้วย ช่วย โคตร ๆ เลย (อายุ 15 ปี)
- (23) พูด กวน ดิน สัตว์ มาก เลย ไม่ ให้ เข้า เรา ก็ ไม่ เข้า ก็ ไม่ เข้า วะ เซ็ง โคตร (อายุ 15 ปี)
- (24) ชอบ แบบ ดารา ออก แนว แฟน ชั้น นิด นึ่ง (อายุ 16 ปี)
- (25) เรา ก็ จะ แบบว่า .. เรียน เค้า นี่ คน นี้ อะ ไร ประมาณ นี้ ละ (อายุ 16 ปี)

ในภาษาย่อยตามเพศ ชันอาชีพ และชาติพันธุ์ คำวิเศษณ์ไม่มีการแปร กล่าวคือ ทุกกลุ่มใช้คำวิเศษณ์แบบเดียวกัน และไม่ต่างจากภาษาไทยมาตรฐานด้วย

ส่วนในภาษาไทยถิ่นทั้ง 4 ภาค คำวิเศษณ์ในภาษาไทยถิ่นเหนือ อีสาน และได้ มีเอกลักษณ์ของตนเอง ทำให้เป็นตัวบ่งชี้ความเป็นภาษาถิ่นได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ไทยถิ่นเหนือ

- (26) เสื้อแดงปะลั้ง
'เสื้อแดงแปด'
- (27) เฮเอาใจมันนักล้า
'เราเอาใจมันมากเกินไป'
- (28) หน้าขาวโจ๊ะโพะ
'หน้าขาวจืด'
- (29) ละอ่อนตัวพอมก้องค้อง
'เด็กตัวพอมพอม'
- (30) เปื้อนไปตัดผมมาสั้นกุดคุด
'เพื่อนไปตัดผมมาสั้นจืดจืดเลย'
- (31) อ้ายคนนั้นตัวดำฮอดตอด
'ผู้ชายคนนั้นตัวดำเสีย'

ไทยถิ่นอีสาน

คำวิเศษณ์ในภาษาอีสานส่วนใหญ่เป็นคำอیدیโอโฟน บางคนเรียกคำเลียนเสียงธรรมชาติ ดังในภาษาไทยถิ่นเหนือ ข้อ (28)-(31) ตัวอย่างในภาษาอีสานมีดังนี้

(32)	<u>กลม มึงกิง</u>	'กลมดิก'
(33)	<u>สั้น กุดคุด</u>	'สั้น จืดจืด'
(34)	<u>ยาว กาดลาด</u>	'ยาว เพื่อย'
(35)	<u>หวาน จ้อยจ้อย</u>	'หวานฉ่ำ'
(36)	<u>จาง เจ๋แล้ว</u>	'จืดอย่างไร้รสชาติ'
(37)	<u>เหม็น ตึงตึง</u>	'เหม็นฉึ่ง'
(38)	<u>ฮ้องให้ ก้ากก้าก</u>	'ร้องให้ โฮโฮ'
(39)	<u>อ่อนแอแอ</u>	'อ่อนปวกเปียก'
(40)	<u>แดง จิ้งจิ้ง</u>	'แดง แจ'

- (41) ชาว จักพาก ‘ชาวละลานตา’
 (42) แจ้ง จางปวง ‘สว่างโร่’

ภาษาไทยถิ่นใต้

- (43) อาบ ไวญเดียว ไปไม่ทันโรงเรียนหล่าว
 ‘อาบเร็วๆเดียวไปโรงเรียนไม่ทัน’
 (43) หรือยจิงๆ ใ้อับาวนี้
 ‘มันส์จิงๆ ใ้อับาวนี้’
 (44) แลมันตะ หน้าคำแบ็กเลย
 ‘ดูมันซิ หน้าคำมากเลย’

3.3 คำปริมาณ

คำปริมาณ คือ คำที่ปรากฏหน้าคำนามในหน่วยสร้างเข้าสู่ศูนย์ (endocentric construction)⁴ เช่น บวง แต่ละ หลาย กิ่ง ครึ่ง ปวง สารพัน และปรากฏกับ “ไม่” ไม่ได้ เช่น *ไม่แต่ละวิชา *ไม่ครึ่งทาง *ไม่สารพัน (ดูรายละเอียดใน) เล่มที่ 1 ไวยากรณ์ภาษาไทยมาตรฐาน บทที่ 8(

คำปริมาณใช้เหมือนกันหมดในทุกภาษาย่อย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ไทยมาตรฐาน และไทยถิ่นกลาง

- (45) บางคน ทำให้เกิดความท้อ
 (46) (มีลูกก็หลายคนแล้วท่านก็เลี้ยงลูกได้ดีทุกคน
 (47) โอ้โฮ ให้มาตั้งสิบปี เกือบสิบปีแล้ว

ไทยถิ่นเหนือ

คำปริมาณที่พบ ได้แก่ กู้ (ทุก) คึ่ง(ทุก) แหม (อีก) กึ่ง (ครึ่ง) แค

- (48) กู้วัน , คึ่งวัน ‘ทุกวัน’
 (49) แหมเตื่อ ‘อีกครั้ง’
 (50) กึ่งนี้ ‘ครึ่งหนึ่ง’
 (51) แค่ชาวปี ‘แค่นี้สิบปี’

⁴ หน่วยสร้างเข้าสู่ศูนย์ หมายถึง หน่วยภาษาที่ส่วนประกอบหนึ่งเป็นส่วนหลักที่ต้องปรากฏเสมอ และอีกส่วนประกอบหนึ่งเป็นส่วนพึ่งพา ที่จะปรากฏหรือไม่ก็ได้ เช่น นามวลี ซึ่งมีคำนามเป็นส่วนหลัก และส่วนอื่นเป็นส่วนพึ่งพา ตัวอย่าง บ้านใหญ่ บ้านของฉัน บ้านที่เราอาศัยอยู่อย่างมีความสุข เป็นนามวลีที่มีคำนาม บ้าน เป็นส่วนหลัก ที่เหลือเป็นส่วนพึ่งพา

ไวยากรณ์อีสาน

(52)	เงิน <u>ห่อ</u> (2) ชาวบาด	‘เงินแค่อี่สิบบาท’
(53)	หมา <u>เกือบ</u> (3) <u>กั้ว</u> (4) พันโต	‘หมาเกือบกว่าพันตัว’
(54)	ไต่บ้าน <u>เกือบ</u> (3) <u>สู่</u> (5) คน	‘ชาวบ้านเกือบทุกคน’
(55)	บ้าน <u>อีก</u> (1) <u>แต่ละ</u> (5) บ้าน	‘หมู่บ้านอีกแต่ละหมู่บ้าน’
(56)	หมู <u>จัก</u> (3) <u>เกือบ</u> (3) <u>ห้าร้อย</u> โต	‘หมูสักเกือบห้าร้อยตัว’
(57)	คน <u>ตั้ง</u> (2) <u>หลาย</u> (4) สิบคน	‘คนตั้งหลายสิบคน’

ไวยากรณ์ใต้

(58)	แค่เปิดเก้าคนนำจื่อ	‘แค่เปิดเก้าคน นำจะพอ’
(59)	<u>ทุกคน</u> ที่ <u>มา</u> ต้องลงชื่อ <u>หมด</u> <u>ทุกคน</u>	‘ทุกคนที่มาต้องลงชื่อหมดทุกคน’
(60)	จิม <u>า</u> เพิ่ม <u>อีกหลาย</u> ร้อย	‘จะ <u>มา</u> เพิ่มอีกหลายร้อย’
(61)	คน <u>เหยียบ</u> แสนในงาน	‘คนประมาณแสนคนในงาน’

จากที่ได้กล่าวไปแล้ว จะเห็นว่า คำคุณศัพท์ คำวิเศษณ์ และคำปริมาณ ส่วนใหญ่เป็นระบบเดียวกันหมดในภาษาย่อยทุกภาษา อย่างไรก็ตาม มีความแตกต่างอยู่บ้าง เช่นคำวิเศษณ์ที่เป็นสแลงพบในกลุ่มวัยรุ่นมากที่สุด ส่วนกลุ่มเด็กชอบใช้คำว่า แล้ว แล้วก็

ความแตกต่างกันในหมู่ภาษาถิ่น คือ คำอیدیโอโฟน (ideophone) หรือคำเลียนเสียงธรรมชาติ พบมากที่สุดในภาษาอีสาน รองลงมาในภาษาเหนือ และภาษาใต้ มีเพียงจำนวนน้อย ในภาษาไทยมาตรฐานและไทยถิ่นกลางไม่มีเลย

บทที่ 5

คำบุพบท คำสันธาน คำอนุภาคในไวยากรณ์ไทยครอบคลุมภาษาย่อย

บทนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นว่าคำบุพบท คำสันธาน และคำอนุภาค ในภาษาไทย ทุกถิ่นและในกลุ่มสังคมมีลักษณะอย่างไร และมีการแปรอย่างไร

5.1 คำบุพบท

คำบุพบท คือ คำที่ไม่สามารถปรากฏหลังคำว่า “ไม่” ได้ แต่จะปรากฏนำคำนามหรือ คำกริยา ทำหน้าที่เป็นส่วนสำคัญเท่าเทียมกับคำนามหรือคำกริยาที่ตามหลังมาในหน่วยสร้างไวยากรณ์ เช่นคำว่า กับ แก่ แต่ ต่อ ใน นอก บน เกี่ยวกับ ถึง เมื่อ หลังจาก เพราะ ที่ ว่า ในตัวอย่าง (1)-(3)

- (1) ผลงานของเขามีประโยชน์ต่อประเทศชาติ
(คำว่า ต่อ เป็นคำบุพบทตามด้วยคำนาม ประเทศชาติ)
- (2) เมื่อคุณกลับมา เราค่อยคุยกัน
(คำว่า เมื่อ เป็นคำบุพบท ตามด้วยคำกริยา กลับ ซึ่งเป็นส่วนหลักของวิเศษณานุประโยค คุณกลับมา)
- (3) แม่พอใจที่ลูกเป็นคนขยัน
(คำว่า ที่ เป็นคำบุพบทตามด้วยคำกริยา เป็น ซึ่งเป็นส่วนหลักของอนุประโยคเต็มเต็ม ลูกเป็นคนขยัน)

คำบุพบทในภาษาไทยถิ่นกลาง และในภาษาย่อยสangkham ไม่ต่างจากในภาษาไทยมาตรฐาน ดังตัวอย่างคำบุพบทที่ใช้ในภาษาย่อยตามชาติพันธุ์เหล่านี้

ตัวอย่างคำบุพบทที่ตามด้วยคำนามในภาษาย่อยตามชาติพันธุ์

กลุ่มชาติพันธุ์	คำบุพบท	ตัวอย่างประโยค (เครื่องหมาย [] แสดงบุพบทวลี)
(4) กะเหรี่ยง	จาก	ดิฉัน(ดิฉัน)มีแรงงูใจ[จากรุ่นพี่คนหนึ่ง]
(5) เขมร	ด้วย	พวกแม่ยายพวกอะไรก็ทำ[ด้วยมือ]เลยละ
(6) จีนแต้จิ๋ว	ใน	มาเป็นลูกจ้างอยู่[ในเมืองไทย]
(7) ญ้อ	ถึง	เจ้านายจะได้รับอันตราย[ถึงชีวิต]
(8) ไทยพวน	สำหรับ	เป็นงานที่มีประโยชน์[สำหรับตัวเอง]

(9)	ผู้ไท	โดย	ผมก็ดำเนินตนมา[<u>โดยความเรียบร้อย</u>]
(10)	มั่ง	ตั้งแต่	เพราะว่าจะต้องตื่นไปตลาด[<u>ตั้งแต่ตอนเช้า</u>]
(11)	มอญ	กับ	ป้าก็เคยไปสอนให้[<u>กับเด็กนักเรียน</u>]
(12)	มอแกน	ที่	ลูกบ่าวแกอยู่[<u>ที่โรงแรม</u>]นั้นแหละ
(13)	เมี่ยน	ต่อ	ถ้ามาสายบ่อย ก็จะมีผลกระทบ[<u>ต่อบุประเมิน</u>]
(14)	เวียงนาม	เพื่อ	เลา(เรา)ทำ[<u>เพื่อสังคม</u>]
(15)	ส่วย	บน	มองไป[<u>บนท้องฟ้า</u>]ก็เห็นว่าเต็มไปหมด

ในภาษาไทยถิ่นเหนือ และไทยถิ่นใต้ ระบบของคำบุพบทไม่ต่างจากภาษาไทยมาตรฐาน แต่มีบุพบทบางคำที่ไม่ใช้ในภาษามาตรฐาน ดังตัวอย่าง ต่อไปนี้

ภาษาไทยถิ่นเหนือ (คำบุพบท คือคำที่ขีดเส้นใต้)

- (16) ก็เลยเล่นกับมัน จันมะแลงกะปามันไปอาบน้ำ
‘ก็เลยเล่นกับมัน จนตอนเย็นก็พามันไปอาบน้ำ’
- (17) ในครอบครัวของเป็นนี้หนา ทำหื้อเฮาคิดเตงตอนเฮาตัวน้อย ๆ
‘ในครอบครัวของเขาเนี่ยนะ ทำให้เราคิดถึงตอนเราตัวเล็ก ๆ’
- (18) มอแม่ฟ้าเป็นมอดีสอนเป็นภาษาอังกฤษ (คำว่า ดี เท่ากับคำว่า ที่ ในภาษาไทยมาตรฐาน)
‘มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงเป็นมหาวิทยาลัยที่สอนเป็นภาษาอังกฤษ’
- (19) บ้านนี้ตั้งอยู่ตัดดีดีบ่อเมาะกับก้านทำธุรกิจ
‘บ้านนี้ตั้งอยู่ตรงที่ที่เหมาะสมกับการทำธุรกิจ’

ภาษาไทยถิ่นใต้

- (20) หลังจากเสร็จจากนา ก็กลับบ้านกินข้าวกัน
‘หลังจากเสร็จจากนา ก็กลับบ้านกินข้าวกัน’
- (21) กินขนมจีนต้องกินในร้านที่มีผักเนาะ
‘กินขนมจีน ต้องกินในร้านที่มีผักเคียง’
- (22) ประชาชนก็อยากทำความดีให้กับประเทศ
‘ประชาชนก็อยากทำความดีให้กับประเทศ’
- (23) ทุกคนอยู่ภายใต้ในหลวงเหมือนกัน
‘ทุกคนอยู่ภายใต้ในหลวงเหมือนกัน’
- (24) จำเป็นต้องเรียนเพราะที่บ้านไม่มีตาง
‘จำเป็นต้องเรียนเพราะที่บ้านไม่มีเงิน’

ในภาษาไทยถิ่นอีสาน คำบุพบทมีระบบเหมือนภาษาไทยมาตรฐานก็จริง แต่มีการใช้คำที่ต่างออกไป และ บางครั้งคำๆเดียวกันกับในภาษามาตรฐานก็ใช้ไม่เหมือนกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ภาษาไทยถิ่นอีสาน

- (25) คีนันมีนิกเค้าโตหนึ่งบินมาจับอยู่เทิงปลายไม้ (คำว่า เเทิง ไม่มีในภาษาไทยอื่นๆ)
 ‘คีนันมีนิกเค้าแมวตัวหนึ่งบินมาจับอยู่บนปลายไม้’
 (26) มืออื่นสิมีที่น้องมาแต่ขอนแก่นมาหาด้อ (อีสานใช้คำว่า แต่ ไม่ใช่คำว่า จาก)
 ‘พรุ่งนี้ จะมีพี่น้องที่มาจากขอนแก่นมาหานะ’

นอกจากนั้นยังพบว่าในกรณีที่ภาษาไทยย่อยอื่นๆใช้คำว่า ที่ บอกสถานที่ เช่น ที่บ้าน ภาษาไทยถิ่นอีสานไม่ใช่คำว่า ที่ เช่น ไม่พูดแบบ (27) แต่พูดแบบ (28)

- (27) *ชาวบ้านเพิ่มมาโฮมกันอยู่ที่เดินวัด
 (28) ชาวบ้านเพิ่มมาโฮมกันอยู่เดินวัด
 ‘ชาวบ้านเขามารวมกันอยู่ลานวัด’

คำว่า เพราะ ไม่มีในภาษาไทยถิ่นอีสาน ซึ่งใช้คำว่า ญ้อน แทน เช่น ใน (29)

- (29) ลาวเดินทางคืนปะเทศไทญ้อนอยากกอบกู้ชื่อเสียง
 เขาเดินทางกลับประเทศไทยเพราะอยากกอบกู้ชื่อเสียง’

เมื่อพิจารณาทุกภาษาย่อยแล้ว อาจกล่าวได้ว่าในแง่ที่เกี่ยวกับคำบุพบท ภาษาไทยถิ่นอีสาน มีความโดดเด่นมากที่สุด

5.2 คำสันธาน

คำสันธาน หมายถึง คำที่ปรากฏระหว่างคำสองคำ หรือข้อความสองข้อความที่มีความเท่าเทียมกันในด้านโครงสร้าง และมีความสมมูลด้านความหมาย เช่น และ กับ แต่ หรือ ใน ที่และ น้อง ครูกับนักเรียน เขาทำงานแต่คุณไม่ทำงาน จะรับเส้นเล็กหรือเส้นใหญ่ สันธานไม่ปรากฏกับ “ไม่” เช่น *ไม่และ *ไม่แต่ *ไม่หรือ

ตัวอย่างการใช้คำสันธานในภาษาไทยถิ่นกลาง เช่น คำว่า หรือ กับ และ ในตัวอย่างข้างล่างนี้

- (30) เราก็อเสียดังค์เหมารดู้ ประมาณสองพันหรือสามพันนี้แหละ
 (31) ผาแด้มที่จังหวัดอุบลนะ มีติดชายแดนไทยกับลาวกันด้วยแม่น้ำโขงอะเนาะ

- (32) อย่างเลื่องสวรงค์เบียงนี้ ก็ชอบพะเอกเคน(พระเอก)กับแอน คุณ่าลัคดี(น่ารัก)
- (33) ลักษณะงานที่ทำจะเป็นงานพิมพ์เอกสารทั่วไปและงานเกี่ยวกับคดีติดต่อ ข้อเท็จจริง
ตรวจพิสูจน์และเอกสารต่างๆ ภายในสำนักงาน
- (34) ไม่ใช่ต้นไม้ที่โต โต โตไปอย่างเดียวแต่ไม่มีสมองหรือความรู้สึกนึกคิดในการที่จะ
แยกแยะว่าอะไรดีหรือไม่ดี

ภาษาไทยถิ่นเหนือ

คำสันธานในภาษาไทยถิ่นเหนือ ได้แก่ แต่ ละกะ กะว่า คือ กะคือ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (35) นั่งรถถีบกังจ้องไปโดยเอี้ย แต่บ่อได้ถีบรถหนา
'นั่งรถถีบกังจ้องไปด้วยอย่างเนี้ยะ แต่ไม่ได้ถีบรถนะ'
- (36) ตาวาไปแอ่วตวยกัน กะมีนาย หนึ่ง ละกะปู้ย (ละกะ หมายถึง และ)
'เมื่อวานไปเที่ยวด้วยกัน ก็มีนาย หนึ่ง และปู้ย'
- (37) ตัวไช้อยากกินไอติมกะว่าขนมเค้ก (กะว่า แปลว่า หรือ)
'เธออยากกินไอติมหรือขนมเค้ก'
- (38) เป้าหมายเฮาคือความสำเร็จ (คำว่า คือ เป็นคำสันธานในภาษาไทยเหนือ และมาตรฐาน)
'เป้าหมายของเราคือความสำเร็จ'

ภาษาไทยถิ่นอีสาน

- (39) เจ้าสิไปหือบไปเกาะ (หือ หมายถึง หรือ)
'คุณจะไปหรือไม่ไปนะ'
- (40) แแนวกินมือนี่มีลาบ ต้ม กับแจ่ว
'อาหารวันนี้มีลาบ ต้ม และน้ำพริก'
- (41) แม่หาผ้าให้เอื้อยหล้า แต่ว่าบ่หาเมียให้อ้ายใหญ่ (แต่ว่า เทียบเท่า แต่ ในไทยมาตรฐาน)
'แม่หาผ้าให้พี่สาวสุดท้อง แต่ว่าไม่หาเมียให้พี่ชายใหญ่'

ภาษาไทยถิ่นใต้

- (42) มันกับพร้าวเขียว
'น้ำมันกับมะพร้าวเขียว'
- (43) สวยแต่โบ้
'สวยแต่โง่'

- (44) ตอและเนียง หมิ่นพอกัน
'สะตอและลูกเนียง กลิ่นเหม็นพอกัน'
- (45) ผักเนาะหรือว่าแกง (หรือว่า) มีความหมายเช่นเดียวกับ หรือ)
'ผักเคียงหรือว่าแกง'

ในภาษาย่อยสังคม พบคำสันธานไม่ต่างจากภาษามาตรฐานมากนัก แต่เป็นที่น่าสนใจกว่าในภาษาย่อยตามชาติพันธุ์ มีการใช้คำสันธานที่หลากหลายมาก ดังตัวอย่างข้างล่างนี้

คำสันธานในภาษาย่อยตามชาติพันธุ์

คำสันธานแสดงความคล้อยตามกัน เช่น แล้วก็ และ และก็ กับ ในตัวอย่างต่อไปนี้

- (46) กะเหรี่ยง งานนี้ก็สามารถทำเป็นเดี่ยวได้แล้วก็ทำเป็นคู่หรือว่าเป็นกลุ่มได้
- (47) ไทยพวน เป็นประธานกองทุนแม่และอีกหลาย ๆ ตำแหน่ง
- (48) มอญ รักในศิลปะและก็วัฒนธรรมของชาติพันธุ์ของเรา
- (49) เมี่ยน ความสุขกับสันติสุขเนี่ย มันต่างกันอย่างไรคะ

คำสันธานแสดงความขัดแย้งกัน เช่น แต่ แต่ว่า ในตัวอย่างต่อไปนี้

- (50) ม้ง แล้วก็ถามราคามะม่วงแต่ว่าไม่ซื้อ
- (51) มอญ เค้าเรียกให้ประชุมแต่ชาวบ้านบางที่เค้าก็ไม่ค่อยไปกัน
- (52) เมี่ยน มีคนถวายให้กับสถาบันนะแต่ว่าอาจารย์ไม่รับมานะ

คำสันธานแสดงการให้ทางเลือก เช่น หรือ หรือว่า ในตัวอย่างต่อไปนี้

- (53) กะเหรี่ยง ถ้าเกิดไปหรือไม่ได้ไป ก็โทรมาบอกกันด้วย
- (54) กะเหรี่ยง พักที่บ้านดีหรือว่าโรงแรมดีหรือว่าโฮมสเตย์ดี
- (55) มอญ เอาไว้เป็นพิพิธภัณฑ์หรือว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ของเด็กๆ

คำสันธานแสดงการอธิบาย เช่น ก็คือ คือ คือว่า ในตัวอย่างต่อไปนี้

- (56) กะเหรี่ยง ตอนปี 1 นี่เกือบติดเอฟวิชานี่ก็คือวิชาไอที
- (57) ผู้ไท ไม้ปาละนิโคตรคือไม้ไทร
- (58) เมี่ยน ความสุขก็คือการมีในสิ่งที่เราต้องการ
- (59) เวียดนาม ตอนเด็ก ๆ คือว่าตอนสมัยก่อน คนเวียดนามอยากให้ลูกพูดเวียดนาม

5.3 คำอนุภาค

คำอนุภาค คือคำที่ปรากฏในตำแหน่งหน้าสุด หรือหลังสุดของประโยค หรือถ้อยคำ (utterance) โดยไม่สัมพันธ์กับคำใดคำหนึ่งในประโยค แต่สัมพันธ์กับทั้งประโยค และบ่งบอก

ความหมายทางทัศนภาวะ ทางสัมพันธสาร และวัจนปฏิบัติศาสตร์ เช่น อ้าว เอ้ย แหม ไซโย เอะ เว้ย เลย เล่าละ/ นะ หรือ ไหม หรอก คะ ครับ คำอนุภาคแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 1) คำอนุภาคอุทาน ซึ่งอยู่ซ้ายสุดของประโยค และ 2) คำอนุภาคลงท้าย ซึ่งอยู่ขวาสุดของประโยค

คำอนุภาคในภาษาไทยถิ่นมีความแตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐาน โดยเฉพาะคำอนุภาคลงท้ายซึ่งมีความแตกต่างอย่างชัดเจนทั้งด้านรูปคำและระบบความหมายของคำอนุภาคที่ใช้ ดังตัวอย่างจากภาษาไทย 4 ถิ่นดังนี้

ภาษาไทยถิ่นกลาง

คำอนุภาคอุทานในภาษาไทยถิ่นกลาง

(60) <u>ฮู้</u> <u>แหม</u> พุดมากเหลือเกิน	แสดงความขัดเคืองใจ
(61) <u>ไอ้โ</u> <u>เทียวกัน</u> <u>เพลินเลย</u> <u>เทียวจน</u> <u>ลืมว่าตัวเองจะต้องสอบ</u>	แสดงความตื่นเต้น

คำอนุภาคลงท้ายในภาษาไทยถิ่นกลาง

คำอนุภาคลงท้ายที่พบในภาษาไทยถิ่นกลาง เช่น เซี้ย อี ลี อะ นะ อะ เอะ วะ คู้ นิหว่า อะนะ เอะวะ หน้อยคู้ อะ ไลประเภทเนี้ย ไลอย่างเนี้ย

ตัวอย่างคำอนุภาคลงท้ายแสดงการบอกเล่า

(62) <u>ทำแล้ว</u> <u>เซี้ยะ</u>
(63) <u>ข้อสอบ</u> <u>ยากอี</u>
(64) <u>แล้ว</u> <u>เขามาได้เมีย</u> <u>ได้เมียจะ</u> <u>ชื่อน้อยหรือชื่อ</u> <u>โลกี้ไม่รู้(รู้)อะนะ</u>
(65) <u>เขาว่า</u> <u>เฮ้ย</u> <u>นั่นมัน</u> <u>ไอ้</u> <u>เข้านิหว่า</u>
(66) <u>เข้า</u> <u>แม่</u> <u>ออก</u> <u>ลูกยัง</u> <u>ไม่ตื่น</u> <u>หลือ</u> <u>ตอนเย็น</u> <u>แม่กลับ</u> <u>ลูกกลับแล้ว</u> <u>อะ</u> <u>ไลประเภทเนี้ย</u>
(67) <u>มันก็</u> <u>เป็น</u> <u>อา</u> <u>ไล</u> <u>อีกมุม</u> <u>นึ่ง</u> <u>อีกชีวิต</u> <u>นึ่ง</u> <u>ไลอย่างเงี้ย</u>
(68) <u>บอก</u> <u>แม่</u> <u>ตัก</u> <u>หน้อยคู้</u>

ตัวอย่างคำอนุภาคลงท้ายแสดงการแนะนำ

(69) <u>ก็</u> <u>ไป</u> <u>หอะ</u> <u>ตั้งใจ</u> <u>เรียน</u> <u>เข้า(เรียน)</u>
(70) <u>เขา</u> <u>บอก</u> <u>ว่า</u> <u>ป้า</u> <u>เซ็น</u> <u>ให้</u> <u>เดือน</u> <u>มันคู้</u>

ตัวอย่างคำอนุภาคลงท้ายแสดงการเรียกร้องความเห็นคล้อยตามจากผู้ฟัง

(71) <u>ปกติ</u> <u>ดี</u> <u>คี่</u> <u>ดาร์</u> <u>จับ</u> <u>เป็น</u> <u>คอร์</u> <u>คมัน</u> <u>จะมี</u> <u>เสียง</u> <u>ไซ่มะ</u>

(72) สบายใจ ไม่งั้นต้องล่ออีกปีหนึ่งเนอะ

ตัวอย่างคำอนุภาคลงท้ายแสดงการชักชวน

(73) เอ้อ คุณแม่ลืมไปเออ เออ กินนม...ป๊าว

(74) คนเข้าโลตัสกันลิป๊าว

ภาษาไทยถิ่นเหนือ

ตัวอย่างคำอนุภาคอุทานในภาษาไทยถิ่นเหนือ

(75) “ปาด໋” - “แสดงอาการตกใจว่ามีมากในเชิงปริมาณหรือคุณภาพ

ปาด໋ กำนันักขนาดวันนี้

‘໋เอี้ย งานเยอะจริง ๆ วันนี้’

(76) – “໋โละ” - “แสดงอาการประหลาดใจเพราะไม่คาดคิดมาก่อน

໋โละ มันบ่อไข่ไละ

‘เอ๊ะ มันไม่ใช่’

(77) – “อ้ออ้อ” - “แสดงอาการสงสัยหรือเอ็นดู

อ้ออ้อ ตัวม่อก็บะดาย หลัวก หลวก เนาะ

‘อ้ออ้อ ตัวแก่เนี้ย นล้าด นลาค เนาะ’

(78) – “อันแล้ว” - “แสดงอาการเจ็บ

อันแล้ว เจ็บห่อ

‘໋อ้ย เจ็บอะ’

ตัวอย่างคำอนุภาคลงท้ายในภาษาไทยถิ่นเหนือ

(79) ปอละกั มันเกินเวลา

‘พอแล้วแหละ มันเกินเวลา’

(80) ตีเดียวกับปีเนาะ ห่างกัน໋โละ แปดปีหยัง

‘ที่เดียวกับปีเนอะ ห่างกัน โละ แปดปีเนาะ’

(81) ตอนนี้ก็อยู่ปีสามจะขึ้นปีสี่ละ

‘ตอนนี้ก็อยู่ปีสามจะขึ้นปีสี่แล้ว’

(82) ก่อบ่อฮู้เหมือนกันว่าญะหญังมาพ่อง

‘ก็ไมรู้เหมือนกันว่าทำอะไรมาบ้าง’

- (83) ของกินหน้ำมอก่อบ่อล่ำเหี้ย
‘ของกินหน้ำมาก็ไม่อร่อยเลย’
- (84) มีคนถีบหื้อสะก๋อนางงามก่จะนั่งก้างจ้องอยู่บนรถอีเกะ
‘มีคนถีบให้แล้วก็นางงามก็จะนั่งก้างรุ่มอยู่บนรถอย่างเนี้ยะ’
- (85) อันก่เป็นเหตุผลอย่างหนึ่งดีต้องไปฝึกงานดีที่กรุงเทพน้อ
‘นั่นก็เป็นเหตุผลอย่างหนึ่งที่ต้องไปฝึกงานที่กรุงเทพฯ เนอะ’
- (86) ดื่มมอชอเกะ
‘ดื่มมอชอ หรือ (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่)’ (แสดงความประหลาดใจ)
- (87) ดื่มมอชออี
‘ดื่มมอชอหรือ’ แสดงความประหลาดใจ หรือไม่เชื่อว่าจะเป็นไปได้
ให้ความรู้สึกมากกว่า (“เกะ“
- (88) ไปเจียงใหม่ด้วยกันก๋อ
‘ไปเชียงใหม่ด้วยกันใหม่’ (เป็นการคำถามหรือการเชิญชวนโดยปกติ)

ภาษาไทยถิ่นอีสาน

ตัวอย่างคำอนุภาคอุทานในภาษาไทยถิ่นอีสาน

- (89) อ๋น มื้อนี้ข้อยสิไปสื้อนฮวกกับหมู่เค้อ
‘เอ่อ วันนี้นั้นจะไปซื้อลูกออดกับเพื่อนๆ นะ’
- (90) ฮ้วย เจ้าคือมกเว้าจังซีแท้ (แสดงความประหลาดใจ หรือไม่พอใจ)
‘เอ๊ะ คุณทำไมชอบพูดเช่นนี้จัง’
- (91) ป้าด ไปชะหอยได้หลายปานนี้ดี (แสดงความตื่นตาตื่นใจ คล้ายกับ โอ้โฮ)
‘โอ้โฮ ไปชะหอยได้มากขนาดนี้เชียวหรือ’

ตัวอย่างคำอนุภาคลงท้ายในภาษาไทยถิ่นอีสาน

- (92) เจ้าสิไปนำข้อยคิ (คิ หมายความว่า หรือ)
‘คุณจะไปกับฉันนั้นหรือ’
- (93) มันอยู่เฮือนกะดีแล้ว คันมันบ่อยู่เด (เด มีความหมายคล้าย ‘ละ’ ในภาษาไทยมาตรฐาน)
‘มันอยู่บ้านก็ดีแล้ว ถ้ามันไม่อยู่ละ’
- (94) เดียนี้อี้หญังอี้หญังกะจั่งแม่นแพงคักเนาะ เนาะ เป็นคำอนุภาคลงท้ายแสดงการถามโดยผู้
พูดต้องการความเห็นหรือการอนุญาตจากผู้ฟัง)

‘เดี๋ยวนี้ อะไรๆ ก็ช่างแพงจังนะ’

ภาษาไทยถิ่นใต้

ตัวอย่างคำอนุภาคอุทานในภาษาไทยถิ่นใต้

- (95) เอ่อเหละวาไปแลหน้า
‘เอ่อ เมื่อวานไปดูหน้า’
- (96) หรือย ไม่ทำแต่มาถึงกินเลย
‘สะใจจริงๆ ไม่ทำแต่มาถึงก็กินเลย’
- (97) ไอหยา ลืมของตางได้พริอ
‘ไอหยา ลืมเอาของเงินได้อย่างไร’
- (98) เตี้ย ส่วยจริงๆเลย
‘เตี้ย ส่วยจริงๆเลย’

ตัวอย่างคำอนุภาคลงท้ายในภาษาไทยถิ่นใต้

- (99) ต่อกลงแกจิปักกับเหล่านหม้าย (แสดงการถาม)
‘ตกลง แกจะไปกับเราไหม’
- (100) พี่ด้ายจิ อันนี้
‘พี่ได้เกรด G จริงหรือ’
- (101) ลองแลต๊ะ ไม่ลองไม่โห้
‘ลองดูเถอะ ไม่ลองไม่รู้’

ในด้านภาษาย่อยสังคม พบว่าคำอนุภาคลงท้ายมีการแปรตามอายุของผู้พูด จันทิมา อังคพณิชกิจ (ในเล่มที่ 6) พบว่า คำลงท้ายใหม่ๆ เช่น อะไรอย่างนี้ (รวมทั้ง อะไรอย่างจี อะไรอย่างเงี้ย อะไรเงี้ยะ อย่างเนี้ยะ) ใช้ต่างกันตามอายุ กล่าวคือ ยิ่งอายุน้อยยิ่งใช้มากขึ้น แต่กลุ่มที่ใช้มากที่สุด คือ กลุ่มวัยรุ่น 11-20 ปี ตัวอย่างประโยคที่ใช้จริงมีดังนี้

- (102) ไม่ชอบเกี่ยวกับการผ่าตัดอะไรอย่างเงี้ยครับ (อายุ 9 ปี)
- (103) เรื่องอะไรจำไม่ได้แต่เหมือนกับเด็กเสพยาอะไรอย่างจี แล้วแม่มาตามอะไรอย่างจี
แล้วก็ให้เล่นบาส เล่นอะไรเงี้ยะ สอนลอยตัว สอนอะไรอย่างเงี้ยะครับ

(อายุ 10 ปี)

(104) เคย เคยเหมือนกัน ก็บ่อยนะ ไปซื้อคนเดียวอย่างเนี่ยะ มันทั้ง 2 อย่าง เราไปคนเดียวอย่างเนี่ยะ มันไม่ต้องวุ่นวายในการตัดสินใจ คนนั้นบอกดี คนนั้นบอกไม่ดีเนี่ยะ เราก็ตัดสินใจคนเดียว

(อายุ 16 ปี)

(105) ถ้าเกี่ยวกับพวกนรกอะไรอย่างเงี้ยหนูจะอ่าน แต่ถ้าเป็นชีวิตคืออะไรอะไรอย่างเงี้ย น่าเบื่อ

(106) ตัวนี้สวยนะ เอามั้ยอะไรอย่างนี้ มันสวย ถูกด้วยอะไรอย่างนี้ ก็เลยซื้อเลยอะไรเงี้ย

(อายุ 18 ปี)

ในด้านภาษาย่อยตามเพศ เป็นที่แน่ชัดจากผลการวิจัยว่า คำอนุภาคลงท้าย ค่ะ ค่ะ กับ ครับ สามารถแยกเพศได้เป็น 2 คู่ คือ หญิง กับ ชายจิตใจเป็นหญิง ใช้ ค่ะ ค่ะ ส่วนอีกคู่ คือชาย และ หญิงจิตใจเป็นชาย ใช้ ครับ

ในแง่คำอนุภาคอุทาน พบว่า คำว่า อื้อ กับ ต่าย เป็นคำของเพศหญิง และชายจิตใจเป็นหญิงเท่านั้น กลุ่มเพศอีกสองกลุ่มไม่ใช้คำสองคำนี้ในการอุทาน

ในภาษาย่อยตามชั้นสังคม มีข้อค้นพบที่น่าสนใจ คือ การปรากฏของคำอนุภาค “แบบ” ในช่วงชั้นอาชีพระดับต่างๆ กล่าวคือ “แบบ” มักจะปรากฏเฉพาะในการพูดของคนที่อยู่ในช่วงชั้นอาชีพระดับล่างเท่านั้น ส่วนในการพูดของผู้พูดที่อยู่ในช่วงชั้นอาชีพระดับอื่นนั้น จากข้อมูลปรากฏการใช้ “แบบ” เพียงในการพูดของนักแสดงหญิง 1 คนเท่านั้น

นอกจากนี้ ยังมีอีกประเด็นที่น่าสนใจ คือการเลือกใช้คำอนุภาคลงท้ายของผู้ที่อยู่ในช่วงชั้นอาชีพระดับต่างๆ กล่าวคือ ผู้ที่อยู่ในช่วงชั้นอาชีพระดับสูงกว่าจะเลือกใช้คำลงท้าย ครับ นะครับ ค่ะ ค่ะ นะคะ มากกว่าผู้ที่อยู่ในช่วงชั้นอาชีพที่ต่ำกว่า ตัวเลขทางสถิติชี้ชัดว่า การใช้ ครับ นะครับ ค่ะ นะคะ ลดหลั่นลงมาตามสเกลชั้นอาชีพ ตั้งแต่ระดับสูง ปานกลางค่อนข้างสูง ปานกลางค่อนข้างล่าง ไปจนถึงระดับล่าง

จากผลการวิเคราะห์ภาษาย่อยตามชาติพันธุ์ พบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่ใช้คำอนุภาคลงท้ายเหมือนในภาษาไทยมาตรฐาน มีบางกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีคำต่างออกไป เช่นกลุ่มกะเหรี่ยงมีคำว่า เตื่อ หนา เนอะ เตื่อะ ไทพวนมีคำว่า เลาะ (แปลว่า นะ) กลุ่มส่วยมีคำว่า เค้ และมอแกนมีคำว่า นิ

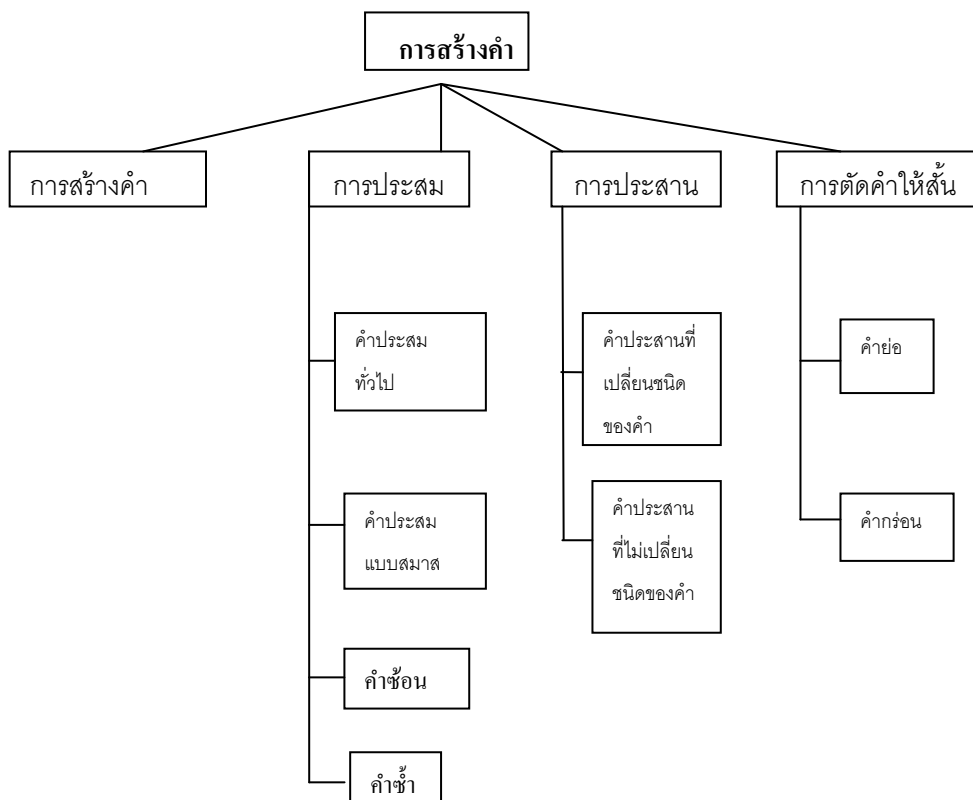
⁵ ปันนดา เลอเลิศยุติธรรม (เล่มที่ 8) แบ่งคนไทยตามชั้นอาชีพ เป็น 4 ชั้น ได้แก่ ชั้นอาชีพระดับสูง เช่น อาจารย์มหาวิทยาลัย แพทย์ สถาปนิก วิศวกร ชั้นอาชีพระดับปานกลางค่อนข้างสูง เช่น ครู ผู้จัดการ นักดนตรี ชั้นอาชีพระดับปานกลางค่อนข้างล่าง เช่น เกษตรกร ช่าง พลตำรวจ ชั้นอาชีพระดับล่าง เช่น ลูกจ้าง กรรมกร คนรับใช้

บทที่ 6

การสร้างคำในไวยากรณ์ไทยครอบคลุมภาษาย่อย

บทนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอภาพของไวยากรณ์ไทยในเรื่องการสร้างคำ โดยนำความแตกต่างตามถิ่นและปัจจัยทางสังคมของผู้พูดมาพิจารณาด้วย

การสร้างคำ หมายถึง การที่คำในภาษาเกิดขึ้นโดยธรรมชาติหรือจงใจให้เกิดขึ้น ด้วยวิธีต่างๆ และมีโครงสร้างต่างๆ การสร้างคำในภาษาไทยแบ่งเป็น 4 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ การสร้างคำเดี่ยว การประสมคำ การประสานคำ และการตัดคำให้สั้น ทำให้เกิดคำเดี่ยว คำประสม คำประสาน คำย่อ และคำกร่อน (ดูรายละเอียดในบทที่ 14, 15, 16 ในเล่มที่ 1 ไวยากรณ์ภาษาไทยมาตรฐาน) การสร้างคำในภาษาไทยมีระบบดังนี้

ภาพที่ 1 การสร้างคำประเภทต่างๆในภาษาไทย

จากภาพที่ 1 กระบวนการสร้างคำแบ่งเป็น 1) การสร้างคำเดี่ยว ทำให้เกิดคำหน่วยคำเดี่ยว เช่น กิน บ้าน ไม้ แมว น้ำ เย็น ฯลฯ 2) การประสมคำ ซึ่งทำให้เกิดคำประสมทั่วไป เช่น แม่น้ำ คำประสมแบบสมาส เช่น ธรรมชาติ คำซ้อน เช่น เปลี่ยนแปลง คำซ้ำ เช่น คี๊ๆ 3) การประสานคำ ซึ่งทำให้เกิด คำประสานที่เปลี่ยนชนิดของคำ เช่น การเดิน (เป็นคำนามที่มาจากคำกริยา เดิน) และคำประสานที่ไม่เปลี่ยนชนิดของคำ เช่น ทรงกำหนด (มาจากคำกริยา กำหนด) 4) การตัดคำให้สั้น ทำให้ได้คำย่อ เช่น กทม. และ คำกร่อน เช่น สน จาก สนใจ

ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าคำเดี่ยวโดยทั่วไปไม่มีประเด็นอะไรน่าสนใจ เพราะทุกภาษาย่อยมีคำเดี่ยวที่ประกอบด้วยหน่วยคำคำเดี่ยว คำที่น่าสนใจคือ คำย่อ คำกร่อน คำประสม และคำประสาน

6.1 คำย่อ และคำกร่อน

คำย่อ คือ คำที่เกิดจากการนำพยัญชนะต้นของคำที่เป็นส่วนประกอบหรือของพยางค์หลักๆ ภายในคำมาประกอบกันเป็นคำใหม่ และมักปรากฏร่วมกับเครื่องหมายจุด ในการออกเสียงจะออกเสียงไปทีละตัวอักษร คำย่อเรียกว่า **อักษรย่อ** ก็ได้ เช่น พ.ศ. ย่อจากพุทธศักราช

คำกร่อน คือ คำในภาษาเกิดจากการกร่อนคำ หรือการตัดคำ ซึ่งเป็นกระบวนการสร้างคำใหม่ที่ทำให้คำสั้นลง โดยตัดพยางค์ของคำออกไปบางพยางค์ เช่น ถาปัด มาจาก สถาปัตยกรรม มหาลัย มาจาก มหาวิทยาลัย

ภาษาย่อยทุกภาษาใช้คำย่อ เหมือนภาษาไทยมาตรฐาน เช่น กกต. อตก. นปช. ส่วนคำกร่อนในภาษาไทย 4 ถิ่นมีลักษณะต่างกันบางประการ ในภาษาไทยถิ่นกลางมีคำเหมือนในภาษาไทยมาตรฐาน เช่น

กองกิจ	มาจาก	กองกิจการนิสิต / กองกิจการนักศึกษา
เกมเพลย์	มาจาก	เกมเพลย์สเตชัน
เกมคอม	มาจาก	เกมคอมพิวเตอร์
เกมบอล	มาจาก	เกมฟุตบอล
แข่งบอล	มาจาก	แข่งฟุตบอล
คณิต	มาจาก	คณิตศาสตร์
คอม	มาจาก	คอมพิวเตอร์
จัน	มาจาก	จันทบุรี
โซฮอลล์	มาจาก	แก๊สโซฮอลล์
ดอก(เสียว)	มาจาก	ดอกเบี้ยว(เสียว)
ต้ง	มาจาก	สตางค์

ไต้ดิน	มาจาก	ห่วยไต้ดิน
โท(เรียน)	มาจาก	ปริญญาโท (เรียน)
โทร	มาจาก	โทรศัพท์
นครถม	มาจาก	นครปฐม
มอไซ	มาจาก	มอเตอร์ไซด์
แมนยู	มาจาก	แมนเชสเตอร์ยูไนเต็ด
พารา(ยา)	มาจาก	พาราเซตามอล(ยา)
ราชรี	มาจาก	ราชบุรี
ไร	มาจาก	อะไร
โรงบาล	มาจาก	โรงพยาบาล
วิทยา	มาจาก	วิทยาศาสตร์
วิดวะ	มาจาก	วิศวกรรมศาสตร์
วิทย์คณิต	มาจาก	วิทยาศาสตร์คณิตศาสตร์-
ศึกษาจังหวัด	มาจาก	ศึกษาธิการจังหวัด
หนม	มาจาก	ขนม
อ๊ด	มาจาก	อ๊ดเทป อ๊ดเสียง /
เอ็นท์	มาจาก	การสอบเอ็นทรานซ์
โอ(ทำ)	มาจาก	โอที(ทำ)
ไฮ	มาจาก	ไฮโซไฮดี้

ในภาษาไทยถิ่นเหนือ มีตัวอย่างคำกร่อนที่ต่างจากถิ่นอื่น เช่น

ยู	มาจาก	ไผ่ยู (=ไผ่กวาด)
ดี๊ด	มาจาก	วันดี๊ด (= วันอาทิตย์)

ในภาษาไทยถิ่นอีสาน มีตัวอย่างการตัดพยางค์หลังของ โทรศัพท์ ออกเหลือเพียง โท ตัดพยางค์หน้าของ นัมเบอร์ (number) ออกเหลือเพียง เบอ ตัดพยางค์กลางและท้ายของ มอเตอร์ไซด์ (motorcycle) ออกเหลือเพียง มอไซ

การตัดคำให้สั้นเป็นลักษณะเด่นมากในภาษาไทยถิ่นใต้ อันที่จริงคำเกือบทั้งหมดในภาษาไทยถิ่นใต้เป็นคำที่กร่อนจากคำเดิม เพราะมีหลักฐานคำเดิมอยู่ในภาษาย่อยอื่นๆ และภาษามาตรฐานด้วย ตัวอย่างคำกร่อนที่กลายเป็นคำสามัญในภาษาไทยถิ่นใต้ มีดังนี้

คำเดิม

คำใหม่

คอมพิวเตอร์	คอม
ตู้แช่แข็ง	ตู้แฉ.
นาฬิกา	นากา
กระจก	จก
นกกระจอก	นกจอก
กระเป๋	ป่ว
ทุเรียน	เรียน
มะพร้าว	ผ่าว / พร่ว
ขนุน	หนุน
มะละกอ	ลอกอ
ตะไคร้	ไคร
ข้าวโพด	โพด / คง
ศาลา	หลา
ตะเข็บ	แเข็บ
ข้าวเม่า	หมั่ว
เจ็ดหลาบ	หล้าบ
โยกย้าย	ย้าย
แว่นตา	แห่วน
ไมโครโฟน	ไม

6.2 คำประสมและคำประสาน

คำประสมและคำประสานในภาษาไทย 4 ถิ่นไม่ต่างจากภาษาไทยมาตรฐาน ส่วนในภาษาย่อยสังเกตพบว่ามีต่างกันตามอายุอยู่บ้าง เช่น คำประสมแบบคำซ้อน 4 คำ ที่มีลักษณะเป็นคู่และมีการซ้ำคำแรกของแต่ละคู่ รวมไปถึงการสัมผัสตรงกลางระหว่างคู่ นั้น มักจะพบในข้อมูลภาษาของผู้พูดที่มีอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป เช่น

- (1) ต้องกินกันก่อน กินกล้วยอบ กินน้ำกินท่า (อายุ 63 ปี)
- (2) ครูในกลุ่มสาระภาษาไทยทุกคน ก็จะต้องร่วมมือร่วมใจกัน...เป็นสิ่งที่ปู่ตายายได้สืบทอดมา

(อายุ 45 ปี)

ที่น่าสนใจคือ คำซ้ำบางส่วนที่มีการเปลี่ยนเสียงที่คำหน้า เช่น กินชังกินข้าว ไม่พบในข้อมูลภาษาของผู้พูดที่มีอายุ 6-10 ปีเลย แต่จะพบในผู้พูดที่มีอายุตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป ที่พบมากที่สุดก็คือ ผู้พูดในช่วงอายุ 41- 50 ปี เช่น

- (3) อันนี้ก็จะเคร่งกว่าลิดเต็ลร็อกหน่อย ตรวจบงตรวจบัตรอะไรไป (อายุ 17 ปี)
 (4) นอนยาวๆ คนละใบใส่รถมา เอาหมอนคงหมอนข้างมา (อายุ 41 ปี)

สำหรับคำประธาน เช่น การเดิน ผู้พูดช่วงอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงอายุ 31-40 ปี ใช้คำประธานที่มีคำว่า การ- ประกอบข้างหน้าคำกริยาที่ทำให้เป็นคำนามแปลงมากที่สุด เช่น

- (5) และก็จะชอบมาพบปะพูดคุยกับครูทุกครั้งที่ว่างจากการเรียนการสอน
 (6) แล้วก็ปัจจุบันนี้ก็ต้องมีการปรับปรุงให้มาตรฐานที่ยังไม่ครบสมบูรณ์...กำลังมีการปรับปรุง (อายุ 31 ปี)

นอกจากนั้น ยังพบว่าคำเช่น ความคิด ความรู้สึก ความขำขัน ความสนิทสนม ความสำคัญ ผู้พูดที่มีอายุ 6-10 ใช้คำประธานแบบนี้ไม่หลากหลายเท่าผู้พูดที่มีอายุมากขึ้น ผู้พูดที่มีอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไปใช้คำประธานลักษณะนี้มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงอายุ 31-40 ปีเป็นช่วงอายุที่พบคำประธานที่มีคำประกอบหน้าศัพท์ ความ- มากที่สุด เช่นเดียวกับคำประธานที่มีหน่วยคำเต็มหน้า การ-

นอกจากเรื่องอายุแล้ว ยังเป็นที่น่าสนใจว่าคำประธาน การ- ปรากฏมากในผู้พูดที่อยู่ในช่วงชั้นอาชีพระดับสูง และปรากฏลดหลั่นกันลงไปเมื่อผู้พูดอยู่ในชั้นอาชีพในลำดับต่ำลงมา สรุปก็คือคำประธาน เช่น การเดิน การพัฒนา เป็นลักษณะเด่นของคนอายุมาก และคนที่อยู่ในชั้นอาชีพระดับสูง

ในด้านที่เกี่ยวกับเพศของผู้พูด พบว่าผู้พูดเพศหญิงมีความถี่ในการใช้คำซ้อน เช่น พบพาน นุ่มนัม และคำซ้ำบางส่วน เช่น สดิสดัง ไม่กงไม่กิน มากที่สุด และผู้พูดเพศชายที่มีจิตใจเป็นหญิงมีความถี่ในการใช้คำซ้อนใกล้เคียงกับเพศหญิงมากกว่าผู้พูดเพศอื่น อาจกล่าวได้ว่าคำซ้อนและคำซ้ำเป็นลักษณะภาษาอย่างหนึ่งที่สามารถบ่งชี้ความเป็นหญิงของผู้พูดได้ ตัวอย่างคำซ้ำบางส่วน เช่น

- (7) สดิสดังอะไรก็ไม่ค่อยสมบูรณ์เท่าไร (หญิง)
 (8) ฝึฝ่อ ยางแดงนี้ ท่านเก่ง
 (9) เราก็คิดว่า ทำไมมันด้าด้าเนอะ คนอะไรจะด้าได้ขนาดนี้อะ
 (10) ไม่มีอะ สมัยนี้ไอ้ไอ เรือแข่งเรือแจ้ ก็ไม่ อย่างว่ามันกลัวไปหมด
 (11) ผู้หยังผู้หยังอะไรเนี่ย หนูก็ไม่ได้ใส่ใจนักหรอก

- (12) อีพวกทำตัวเป็นนางเอ็กลงเอ็กลงะ มันเฟึกทั้งนั้นแหละหล่อน
- (13) ภูเหล็กหมดแหละ กึกกึก เปื่อ
- (14) ไม่ปงไม่ไปมันแล้ววันนั้น เรานึกใจก็ไม่รู้นะ

ในภาษาย่อยตามกลุ่มชาติพันธุ์ มีการใช้คำซ้อนจำนวนมาก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ผิดพลาด บิดเบื้อว คล้คลาย ถอยกลับ ทิ้งพราก ขาดแคลน ขยับเขยื้อน ขัดขวาง เกลียด
ซัง เจริญชวน ร้องเรียก เลี้ยงดู อดทน เสริมสร้าง รับใช้ มากมาย เปลี่ยนแปลง ว้างเปล่า
เปรียบเทียบ ล่องลง เติบโต หลับนอน พุดคุย ขัดแย้ง ตรวจเช็ค นิดหน่อย รอคอย แบ่งปัน
เพิ่มเติม ลืมเลือน บอกเล่า พักผ่อน แยกย้าย ซ่อมแซม ผ่อนคลาย เข้มข้น เหน็ดเหนื่อย ชัยชนะ
จางหาย ผูกพัน เทียงแท้ แท้จริง เยี่ยมชม เสื้อผ้า ก่อตั้ง ติดตาม ย่ำเตือน เคียงข้าง

ตัวอย่างคำซ้อนชนิดคำ เช่น ใหญ่โตมโหฬาร พุดนอนสอนง่าย (ภาษาไทยมาตรฐานใช้ ว่า
นอนสอนง่าย (บอกนอนสอนยาก ผู้เฒ่าผู้แก่ เปลี่ยนแปรเปลี่ยนผัน เก็บหอมรอมริบ ลำบากกยาก
(ภาษาไทยมาตรฐานใช้ ลำบากตรากตรำ (ทรงเจ้าเข้าผี หุงข้าวหุงปลา ไม่เจ็บไม่ไข้ แหน่กแห่ปลา
กล้าหาญชาญชัย เคียงบ่าเคียงไหล่ ชักดินชักงอ ติดต่อสื่อสาร แต่งหน้าแต่งตา ทุกข์ยากลำบาก ต่อ
หน้าต่อตา กินหล้าเมายา จับจ่ายใช้สอย สนุกสนานเฮฮา อาบน้ำอาบท่า พร้อมหน้าพร้อมตา

นอกจากนั้นยังพบว่า มีคำประสมรูปหนึ่งที่ใช้มากในภาษาไทยย่อยตามชาติพันธุ์และไม่ใช้
ในภาษาไทยมาตรฐาน นั่นก็คือ คำที่ขึ้นต้นด้วย ไอ- มีเป็นจำนวนมาก เช่น ไอเมืองเชียงขวาง ไอ
สาธารณรัฐประชาชนลาว ไอทอผ้า ไอกรรมสุดท้าย ไอกระทรวงการพัฒนาสังคม ไอลูกมอญ ไอ
พวกปีพาทย์มอญ ไอลูกบ่าว ไอตัวเล็ก ไอคนสุดท้อง ไอใบข่อย ไอเด็กเลี้ยงควาย ไอครูนั่น ไอ
แฝด ไอคนพี่ ไอหุงกุลา ไอลูกชาย ไอทำบุญทำทาน ไอตัวแสบ ไอตัวโกง ไอเจ้าประเทือง ไอ
นาย ไอเจ้าผู้หญิง ไอเจ้าแฉะ ไอตัวตลก ไอพระเอก ไอเจ้าสาว ไอสัตว์ป่า

สรุปเกี่ยวกับการสร้างคำคือ คำส่วนใหญ่มีความเหมือนกันในทุกภาษาย่อย แต่พบความเด่น
ของคำร่อนในภาษาไทยถิ่นใต้ พบคำประสม การ- เป็นตัวบ่งชี้การมีอายุมาก และการมีชั้นอาชีพ
ระดับสูง การใช้คำซ้ำและคำซ้อน เป็นลักษณะเด่นของเพศหญิง และชายจิตใจเป็นหญิง นอกจากนั้น
พบว่าภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ใช้คำซ้อน และคำประสมที่ขึ้นต้นด้วย ไอ- เป็นจำนวนมาก

บทที่ 7

โครงสร้างประโยคในไวยากรณ์ไทยครอบคลุมภาษาย่อย

บทนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอภาพรวมของภาษาไทยที่ครอบคลุมภาษาย่อยในเรื่องโครงสร้างประโยค ที่รวมเรื่องประเภทของประโยคต่างๆ ตลอดจนหน่วยสร้างสำคัญในภาษาไทย

ประโยคแบ่งตามความซับซ้อนของโครงสร้างเป็น ประโยคเดี่ยวหรือประโยคเรียบง่าย (simple sentence) และประโยคซับซ้อน (complicated sentence)

ประโยคเดี่ยวมีคำกริยาเพียงคำเดียว ส่วนประโยคซับซ้อน (complicated sentence) มีกริยาหลายตัว ประโยคซับซ้อนแบ่งเป็นประโยคกริยาเรียง (serial verb sentence) ประโยครวม (coordinate sentence) และประโยคซ้อน (complex or embedded sentence)

7.1 ประโยคเดี่ยวและประโยคซับซ้อนในภาษาย่อยทั้งหมด

ประโยคทุกประเภทใช้เหมือนกันในทุกภาษาย่อย และมีโครงสร้างเหมือนกัน

ตัวอย่างประโยคเดี่ยวจากภาษาย่อยตามกลุ่มชาติพันธุ์

- (1) ดิฉันจบจากแม่สะเรียงปริภทศึกษา
- (2) เราไม่เห็นความแตกต่าง
- (3) เราก็อาศัยภาษามือกัน
- (4) กริ่งก็จะดังอีกครั้งหนึ่ง
- (5) คนพวนจะทอผ้าเอง
- (6) เรานิมนต์พระทุกวัดเลย
- (7) ลูกก็พูดภาษามอญ

ตัวอย่างประโยคกริยาเรียงในภาษาย่อยตามชาติพันธุ์

- (8) ถึงออกพรรษาก็รวมกันทำบุญ
- (9) เขาจะนั่งเล่านิทานรอบกองไฟ

ตัวอย่างประโยคซ้อนในภาษาย่อยตามชาติพันธุ์

- (10) พออายุย่างเข้าสิบหกปี ภรรยาของเขาก็หิวผม

- (11) ผมปฏิบัติงานไม่ถนัดเนื่องจากป่วยเป็นอัมพาตครึ่งท่อน

ตัวอย่างประโยครวมในภาษาย่อยตามชาติพันธุ์

- (12) พ่อแม่ไม่ได้ตะลึงที่ลวดลายแต่ตะลึงที่เป็นไม้พะยุง
(13) ผู้ไทมีเจ้าโคตรหรือมีญาติฝ่ายพ่อฝ่ายแม่ทั้งสอง
(14) แม่นั่งภาวนาคือแม่บ่นทั้งวันทั้งคืน

ในภาษาย่อยอื่นๆ โครงสร้างของประโยคดังกล่าวนี้ไม่ต่างกัน แต่พบว่า ประโยคซ้อนใช้มากขึ้นตามอายุ และมากขึ้นตามระดับสูงของชั้นอาชีพด้วย อีกนัยหนึ่ง คนยิ่งอายุมากยิ่งใช้ประโยคซ้อนมาก และคนยังมีอาชีพระดับสูงเท่าใด ก็ยิ่งใช้ประโยคซ้อนมากขึ้นเท่านั้น

ประโยคกริยาเรียง

ประโยคกริยาเรียงก็พบว่าการแปรตามชั้นอาชีพ คือยิ่งอยู่ในระดับต่ำมากเท่าใด ก็ยิ่งใช้กริยาเรียงมาก

7.2 หน่วยสร้างสำคัญในภาษาย่อยทั้งหมด

หน่วยสร้างกรรมวาจก

หน่วยสร้างที่มีลักษณะเด่น คือหน่วยสร้างกรรมวาจก ซึ่งพบว่าการแปรตามปัจจัยทางสังคม ถึงแม้ว่าจะมีตัวอย่างการใช้หน่วยสร้างกรรมวาจกในทุกกลุ่มอายุ แต่สรุปได้ว่า คนอายุมากใช้กรรมวาจกแบบเป็นกลางมากกว่าคนอายุน้อย ดังในตัวอย่างที่ (15), (16)

- (15) วัฒนธรรมไม่ได้ถูกกำหนดหรือว่าถูกเติมถูกให้อยู่หนึ่งตามพรมแดนทางภูมิศาสตร์และสังคม
อีก

ต่อไป

- (16) ต้องกลับกลายมาเป็นผู้ที่ถูกคนอื่นเขาช่วยเหลือ

ตัวอย่างกรรมวาจกอื่นๆ เช่น

- (17) แต่แปลกว่าเขาถูกกลั่นแกล้งแล้วเราไม่สงสารนะกะ
(18) ให้เด็กอ่านหนังสือ ให้อ่านอย่างสี่แผ่นดินเนีย โดนเด็กบ่นนะครับ

หน่วยสร้างคุณาประโยค

คุณานุประโยคเป็นอีกหนึ่งหน่วยสร้างที่มีความเด่น ตามที่พบในภาษาไทยมาตรฐาน คุณานุประโยคมีตัวบ่งชี้ คือ ที่ ซึ่ง อัน ในกลุ่มผู้พูดต่างกัน พบว่า คำว่า ซึ่ง ใช้มากสุดในผู้พูด อายุ 30-40 ปี นอกจากนั้นยังพบว่า ชั้น อาชีพ ยิ่ง สูง การใช้ คุณานุประโยค ก็จะ ใช้ มากขึ้น ด้วย ตรงกันข้ามกับกรรมวาจก ซึ่งพบว่ายิ่งชั้นอาชีพ ยิ่ง สูง เปอร์เซ็นต์ การใช้ กรรมวาจก ยิ่ง น้อย ลง

ตัวอย่างคุณานุประโยคในภาษาย่อยตามชาติพันธุ์

- (19) ลูกชายสองคนที่เรียนจบม 6 แล้วก็ ไป ทำงาน ที่ กรุงเทพ
- (20) เดี๋ยวนี้ ผม อยู่ กับ ลูกสาว ที่ เป็น ครู สอน ที่ โรงเรียน หนอง ห้วย ฉวี วิทย์
- (21) มี คำ ทำนาย ที่ เขา เชื่อ พอ ดี
- (22) เค้า จะ พา ลูก หลาน ที่ หุ้ ดง งาน เนีย มา เล่น
- (23) เขา บอก ว่า เป็น คน เรณู นคร ซึ่ง เป็น ผู้ ไท

คุณานุประโยคแบบไม่มีตัวบ่งชี้

- (24) ผม เป็น คน ไม่ หล่อ
- (25) อาจารย์ คน หน้า หล่อ ไม่ เหมาะ สม กับ บทบาท

ในภาษาไทยถิ่น คุณานุประโยคมีความต่างจากภาษาไทยมาตรฐานอยู่บ้างในแง่ตัวบ่งชี้ ในภาษาไทยถิ่นกลาง ไม่ใช้ อัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างคุณานุประโยคในภาษาไทยถิ่นกลาง

- (26) บ้าน ที่ ป่า อยู่ ทุก วัน นี้ แต่ ก่อน เป็น ป่า
- (27) แต่ ก่อน เคย มี หมา อยู่ ตัว หนึ่ง ซึ่ง แบบ แม่ ก็ บอก ว่า มัน เกิด ปี เดียว กัน กับ ผม อะ

ตัวอย่างคุณานุประโยคในภาษาไทยถิ่นเหนือ

- (28) แม ยัง ดี ไว้ ผม ยาว เป็น เพื่อน เป็น (ดี คือ ที่)
'ผู้ หญิง ที่ ไว้ ผม ยาว เป็น เพื่อน ฉัน'
- (29) บ้าน เป็น อยู่ บน ดอย คือ อยู่ ไก่อ ไก่อ ปุ่น
'บ้าน ของ ฉัน อยู่ ตรง ภู เขา ที่ อยู่ ไก่อ ๆ ตรง นั้น'
- (30) คน ดี อ้าย ฮัก มา เป็น ตำรวจ
'คน ที่ พี่ แอบ ชอบ เป็น ตำรวจ'
- (31) เลข า ข้อ บ ลัก ผ่อ จืด หมาย ดี เจ้า นาย เจียน
'เลข า ชอบ แอบ อ่าน จด หมาย ที่ เจ้า นาย เจียน'

ตัวอย่างคุณาประโยชน์ในภาษาไทยถิ่นอีสาน

คุณาประโยชน์ในภาษาไทยถิ่นอีสานไม่ใช่คำเชื่อม ที่ ซึ่ง แต่จะการใช้การหยุดวรรค แล้วใช้คำอนุภาค อ๋น ‘เอ่อ’ มาเติมการหยุดนั้น เช่น

- (32) มันคือมกมามี้อ อ๋น ข้อยบ่อยู่แท้
‘มันทำไมชอบมาวัน เอ่อ ที่ฉันไม่อยู่จัง’

คุณาประโยชน์ในภาษาไทยถิ่นอีสานไม่ใช่คำเชื่อม ที่ ถึงแม้คำนามที่ถูกขยายนั้นจะมีคำลักษณนามของคำนามนั้นปรากฏร่วมด้วย เช่น

- (33) เฮือนหลังเจ้าเช่าอยู่เขาสิมาเอาคีนแล้วค้อ
‘บ้านหลังที่คุณเช่าอยู่ เขาจะมาเอาคีนแล้วนะ’

ตัวอย่างคุณาประโยชน์ในภาษาไทยถิ่นใต้

- (34) แด็ก เทไผ่ผมเปียเป็นหลานแก (เท คือ ที่)
‘เด็กที่ไผ่ผมเปียเป็นหลานแก’
(35) รถถีบ เสื่อมปีแล้วยังขายค้ายอยู่นะ (ไม่มีตัวบ่งชี้)
‘รถจักรยานที่ซื้อมาปีที่แล้วยังใช้ได้อยู่นะ’

บทที่ 8

แบบลักษณะของไวยากรณ์ไทยครอบคลุมภาษาย่อย

ไวยากรณ์ภาษาไทยที่เสนอในบทนี้ เป็นภาพรวมระบบไวยากรณ์ของภาษาไทยที่ได้มาโดยการอภิเคราะห์ และการสังเคราะห์ลักษณะเด่นที่ภาษาไทยทุกภาษาย่อยมีร่วมกัน โดยจะนำเสนอตาม **แนวแบบลักษณะภาษา** (linguistic typology) ซึ่งหมายถึงลักษณะทางโครงสร้างที่มีความหลากหลาย และปรากฏในภาษาต่างๆ ในโลก ถือเป็นสากลลักษณะของภาษา ลักษณะตามแบบลักษณะที่ทุกภาษาย่อยของไทยมีร่วมกันมี 10 ประการ คือ

- (1) มีชนิดของคำ 8 ชนิด คือ คำนาม คำกริยา คำคุณศัพท์ คำวิเศษณ์ คำบุพบท คำปริมาณ คำสันธาน คำอนุภาค
- (2) ไม่มีวิภัติปัจจัย
- (3) มีการเรียงคำแบบ ประธาน-กริยา-กรรม (SVO)
- (4) วางส่วนขยายไว้หลังส่วนหลัก (Head + Modifier, NA, N Rel)
- (5) การวางตัวบ่งชี้ปฏิเสธไว้หน้ากริยา (Neg V)
- (6) คำที่เหมือนคำคุณศัพท์เป็นคำกริยา (Adjectives as verbs)
- (7) การสร้างประโยคคำถามโดยไม่มีการสลับที่ประธานกับกริยา แต่ใช้ตัวบ่งชี้คำถาม (no subject-verb inversion)
- (8) มีลักษณนามตามหลังจำนวนนับ N+number+CL.
- (9) ไม่มีการแสดงกาลที่คำกริยา
- (10) เป็นภาษากรรมการก (accusative language)

8.1 ภาษาไทยครอบคลุมภาษาย่อยมีชนิดของคำ 8 ชนิด

ผลการวิเคราะห์ไวยากรณ์ของภาษาไทยย่อยทั้งหมด แสดงให้เห็นว่าทุกภาษาย่อยมีจำนวน และชนิดของคำ 8 ชนิดเหมือนกัน ได้แก่ คำนาม คำกริยา คำคุณศัพท์ คำวิเศษณ์ คำบุพบท คำปริมาณ คำสันธาน คำอนุภาค (ดูรายละเอียดเกี่ยวกับชนิดของคำในภาษาไทยมาตรฐานในรายงานชุดนี้เล่มที่ 1 ว่าด้วยไวยากรณ์ภาษาไทยมาตรฐาน และในหนังสือเรื่อง *ชนิดของคำในภาษาไทย: การวิเคราะห์ทางวากยสัมพันธ์* (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ 2553) ส่วนที่เกี่ยวกับภาษาไทยถิ่น ดูเล่มที่ว่าด้วย

ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นอีสาน ภาษาไทยถิ่นใต้ และภาษาไทยถิ่นกลาง ในเล่มที่ 2-5 และภาษาไทยย่อยตามสังคมเล่มที่ 6-9 ในรายงานชุดนี้)

8.2 ภาษาไทยครอบคลุมภาษาย่อยไม่มีวิภัติปัจจัย

ภาษาไทยทุกภาษาย่อยรวมทั้งภาษาไทยมาตรฐาน เป็นภาษาที่ไม่มีวิภัติปัจจัย หมายถึงไม่มีการเติมหน่วยคำที่คำใดๆ เพื่อบ่งชี้ประเภททางไวยากรณ์ เช่น พจน์ กาล มาลา วาจก ฯลฯ ในตัวอย่างข้างล่างจะเห็นได้ว่าเมื่อเปรียบเทียบกับภาษาอังกฤษ ภาษาไทยทุกถิ่นไม่มีวิภัติปัจจัยแสดงพจน์ที่คำนาม และกาลที่คำกริยา

(1) โต๊ะนี้แพงขนาด (ภาษาเหนือ)

‘โต๊ะนี้แพงมาก’

This table is expensive. These tables are expensive.

จะเห็นว่าในภาษาไทยไม่มีการเติมหน่วยคำที่บ่งชี้พจน์ของคำนาม คำว่า โต๊ะ เป็นได้ทั้งเอกพจน์และพหูพจน์ คือ อาจพูดว่า โต๊ะหนึ่งตัว หรือ โต๊ะหลายตัว ก็ใช้รูปเหมือนกัน ต่างจากภาษาอังกฤษ ที่ต้องใช้ table หรือ tables สำหรับเอกพจน์ และพหูพจน์ตามลำดับ

(2) เมื่อคืนนี้ หมากเห็บตก หน่วยใหญ่ค่าหนึ่งละ (ภาษาอีสาน)

‘เมื่อคืนนี้ ลูกเห็บตก ลูกใหญ่เท่านี้แหละ’

Last night, we had hail stones. They were as big as this.

ในภาษาไทยถิ่นอีสานก็เช่นกัน หมากเห็บ ไม่มีการเติมหน่วยคำ ใช้รูปเดียวกันทั้งเอกพจน์และพหูพจน์ ต่างจากภาษาอังกฤษ (hail stone vs. hail stones)

(3) ต่อและเนียง หมิ่นพอกัน (ภาษาใต้)

‘สะต่อและลูกเนียง กลิ่นเหม็นพอกัน’

Parkia seeds and Niang nuts smell equally bad,

คำว่า ต่อ และ เนียง จะเป็นเอกพจน์หรือพหูพจน์ก็ได้ ใช้รูปเดียวกัน ถ้าหากเป็นภาษาอังกฤษต้องระบุพจน์ให้ชัดเจนที่คำนามนับได้ (seeds, nuts)

(4) บางคนไม่มีหม้อหาหม้อไม่ได้ เค้าก็ไปใส่ไว้ในกระบอกไม้ไผ่ (ภาษากลาง)

Some do not have pots or cannot find a pot. They put the food in bamboos.

จะเห็นได้ชัดเจนว่าคำนาม หม้อ และ กระบอกไม้ไผ่ มีรูปเดียวกันไม่ว่าจะเป็นเอกพจน์หรือพหูพจน์ ส่วนภาษาอังกฤษ การใช้รูปแบบที่ต่างกันแสดงพจน์อย่างชัดเจน (pot vs. pots, bamboo vs. bamboos)

- (5) อะหยังเป็นเล้ามาก่อนใช้หัวไปหมดนะ (เหนือ)

‘อะไรเค้าเล่ามาก่อนหัวเราไปหมดแหละ’

Whatever he said made us laugh.

ประโยคนี้คำกริยา เล้า และ ใช้หัว ไม่มีการเติมหน่วยคำที่บ่งชี้กาล ถึงแม้ปรับทเป็นเวลาในอดีต ต่างจากภาษาอังกฤษที่ต้องทำให้กริยาเป็นอดีตกาล คือ said และ made

- (6) มันไปส่อแม่นัน ให้มาค่าซ้อย (อีสาน)

‘มันไปฟ้องแม่ให้มาค่าฉัน’

He complained to his mom so that she would scold me.

คำกริยา ส่อ (ฟ้อง) ไม่มีหน่วยคำบ่งอดีต ใช้เหมือนรูปที่เป็นปัจจุบัน ต่างจากภาษาอังกฤษที่คำกริยาต้องใช้รูปที่เป็นอดีตกาล (complained)

- (7) เขามาตบลูกสาวเหล้าก่อน (ใต้)

‘เขามาตบลูกสาวเราก่อน’

He slapped our daughter first.

คำกริยา ตบ ในภาษาไทยถิ่นใต้ หมายถึง ตบ ไม่มีการเปลี่ยนรูปตามเวลา ทำให้ภาษาไทยเป็นภาษาที่ไม่มีตัวบ่งชี้กาล ต่างจากภาษาอังกฤษ คำว่า slapped มีหน่วยคำ -ed บ่งชี้อดีตกาล

- (8) วันนั้นเราไปประชุมที่ห้องประชุมนราธร (กลาง)

That day, we had a meeting at Narathorn Meeting Room.

ในภาษาไทยถิ่นกลางก็เช่นเดียวกันไม่มีวิภัตติปัจจัยบ่งชี้กาล ต่างจากภาษาอังกฤษ ที่ต้องใช้รูปที่ต่างออกไปเมื่อเป็นอดีตกาล

8.3 ภาษาไทยครอบคลุมภาษาย่อยมีการเรียงคำแบบ ประธาน-กริยา-กรรม (SVO)

ภาษาไทยทุกภาษาย่อยมีลักษณะร่วมกันอีกอย่างคือมีการเรียงคำแบบ ประธาน-กริยา-กรรม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (9) เป็น-กิน-ข้าว (เหนือ)
‘กินกินข้าว’
- (10) ช้อย-ช้อย-สั่งโต (อีสาน)
‘กินช้อยกางเกง’
- (11) มัน-แล-โทรทัศน์ (ใต้)
‘เขาดูโทรทัศน์’
- (12) แม่-ตั้ง-สำหรับ (กลาง)
‘แม่ตั้งสำหรับอาหาร’

จะเห็นได้ว่าประโยคพื้นฐานในภาษาไทยทุกถื่นมีการเรียงคำแบบประธาน-กริยา-กรรม เหมือนกัน

8.4 ภาษาไทยครอบคลุมภาษาย่อยวางส่วนขยายไว้หลังส่วนหลัก

(Head + Modifier, NA, N Rel)

ภาษาไทยเป็นภาษาที่มีแบบลักษณ์ของการวางส่วนขยายไว้หลังส่วนหลัก (Head + Modifier) หรือวางคำคุณศัพท์ไว้หลังคำนาม (Noun-Adjective / NA) หรือวางคณานุประโยคไว้หลังคำนาม (Noun-Relative Clause / N Rel) ลักษณะเช่นนี้พบในทุกภาษาถิ่น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (13) ละอ่อน (ส่วนหลัก) ดีเล่นชิงช้าอยู่ (ส่วนขยาย) เป็นลูกบ่าว (ส่วนหลัก) เฮา (ส่วนขยาย)
(เหนือ)
‘เด็กที่เล่นชิงช้าอยู่เป็นลูกชายฉัน’

ตัวอย่างนี้มีคำว่า ละอ่อน เป็นคำนามส่วนหลัก มีคณานุประโยค ดีเล่นชิงช้าอยู่ เป็นส่วนขยาย และ ลูกบ่าว เป็นคำนามส่วนหลักมีคำว่า เฮา คำสรรพนามที่เป็นส่วนขยาย

- (14) ผู้ (ส่วนหลัก) นี้ (ส่วนขยาย) แม่นน้องชาย (ส่วนหลัก) เพิ่น (ส่วนขยาย) บ่ (อีสาน)
‘คนนี้เป็นน้องชายเขาไซ้ไหม’
ในประโยคนี้ ผู้ เป็นส่วนหลักมี นี้ ซึ่งเป็นคำคุณศัพท์ เป็นส่วนขยาย และ น้องชาย เป็นส่วนหลักตามด้วย เพิ่น คำสรรพนามเป็นส่วนขยาย

- (15) มันจีแท้ดหว่ามันจิเส่อรอ (ส่วนหลัก) ใหม่ (ส่วนขยาย) ให้เหล่า แหละปี (ส่วนหลัก) แล้ว (ส่วนขยาย) (ใต้)
‘มันโกหกว่ามันจะซื้อรถใหม่ให้เรา เมื่อปีที่แล้ว’

ในภาษาไทยถิ่นใต้ก็เช่นกัน ใน (15) มี รถ เป็น ส่วนหลัก ใหม่ เป็นส่วนขยาย และ ปี เป็น ส่วนหลัก มี แล้ว เป็นส่วนขยาย

- (16) ญาติโยม (ส่วนหลัก) ของหลวงพ่อบ้านใหญ่ (ส่วนขยาย) จะเป็นกลุ่ม (ส่วนหลัก) ข้างนอก ที่มองเห็น (ส่วนขยาย) (กลาง)

ในประโยคภาษาไทยถิ่นกลางนี้มี ญาติโยม เป็นส่วนหลัก ของหลวงพ่อบ้านใหญ่ เป็น ส่วนขยาย คำว่า กลุ่ม ก็เป็นส่วนหลักมี ข้างนอก และ ที่มองเห็น เป็นส่วนขยาย

สรุปได้ว่าภาษาไทยทุกภาษาย่อยมีแบบลักษณ์ส่วนขยายตามหลังส่วนหลักเหมือนกันหมด

8.5 ภาษาไทยครอบคลุมภาษาย่อยวางตัวบ่งชี้ปฏิเสธไว้หน้ากริยา (Neg V)

ประโยคปฏิเสธเป็นสากลลักษณะของภาษา ภาษาบางภาษาวางตัวบ่งชี้ปฏิเสธไว้หลังคำกริยา เช่น ภาษาเกาหลี ภาษาญี่ปุ่น บางภาษาวางตัวบ่งชี้ปฏิเสธไว้หน้าคำกริยา เช่นภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษาไทยด้วย ผลการวิเคราะห์ภาษาไทยทุกถิ่นพบว่าการวางตัวบ่งชี้ปฏิเสธ ไว้หน้า คำกริยาเหมือนกัน ถึงแม้ตัวบ่งชี้ปฏิเสธ ในภาษาถิ่นจะต่างออกไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (17) น้องบ่กิน มันบ่ล่ำ (ไทยเหนือ)
'น้องไม่กิน มันไม่อร่อย'
(18) ข่อยบ่ม่ก มันบ่แซบ (ไทยอีสาน)
'ฉันไม่ชอบ มันไม่อร่อย'
(19) ม่ไป ก็ม่พริอ (ไทยใต้)
'ไม่ไป ก็ไม่เป็นไร'
(20) เธอเขียนม่ชัด อ่านแล้วม่เข้าใจ (ไทยกลาง)
'เธอเขียนหนังสือไม่ชัด (ฉัน)อ่านแล้วไม่เข้าใจ'

จะเห็นได้ว่าในภาษาไทยถิ่นเหนือและอีสาน คำปฏิเสธคือคำว่า บ่ ในภาษาไทยถิ่นใต้และ ภาษาไทยถิ่นกลาง คือคำว่า ม่ ถึงแม้คำจะต่างกัน แต่คำปฏิเสธก็ใช้ระบบเดียวกัน คือปรากฏข้างหน้า คำกริยาเสมอ

อนึ่ง เรื่องการวางคำปฏิเสธไว้หน้าคำกริยาในภาษาไทยมีข้อยกเว้นอยู่ 1 กรณี คือในภาษาไทย ถิ่นจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งใช้คำว่า ม่ เหมือนภาษาไทยถิ่นกลางอื่นๆ แต่วางไว้หลังคำกริยา เช่น ที่อื่น พูดว่า ม่ได้ ภาษาไทยถิ่นเพชรบุรีจะพูดว่า ได้ม่ ม่ไป พูดว่า ไปม่ และในตัวอย่าง (21), (22) ทั้งนี้สาเหตุที่พูดเช่นนี้ยังไม่มีผู้ใดทราบ คงต้องศึกษาประวัติความเป็นมาของภาษาไทยถิ่นเพชรบุรี

แต่เป็นที่สังเกตว่า ในปัจจุบัน คนอายุน้อยมักพูดเหมือนภาษาถิ่นอื่นๆ คือวางคำปฏิเสธไว้หน้าคำกริยา จึงอาจทำนายได้ว่าในอนาคต การวางคำปฏิเสธไว้หลังคำกริยาในภาษาไทยถิ่นเพชรบุรีอาจหายไป

(21) ฉันเอาได้หมดแต่ฉันเอาไม่ (ไทยเพชรบุรี)

‘ฉันเอาได้หมดแต่ฉันไม่เอา’

(22) มันรู้จักมึงไม่ (ไทยเพชรบุรี)

‘มันไม่รู้จักมึง’

8.6 ในภาษาไทยครอบคลุมภาษาย่อยคำที่เหมือนคำคุณศัพท์เป็นคำกริยา (Adjectives as verbs)

ลักษณะสำคัญอีกประการที่ภาษาไทยทุกภาษาย่อยมีร่วมกัน คือ คำที่เหมือนคำคุณศัพท์ในภาษาอังกฤษ เช่น ดี ร้อน สวย ขาว เป็นคำกริยาเพราะมีคุณสมบัติสำคัญเหมือนคำกริยาแสดงการกระทำทุกประการ ที่สำคัญคือ ตามหลังคำปฏิเสธได้ และปรากฏกับคำนามที่เป็นประธานได้เหมือนกัน ดังตัวอย่างคำว่า ลำ แสบ หรือ ชัด ในตัวอย่าง (17), (18), (19), (20) และตัวอย่างต่อไปนี

(23) ผ้าผุด (เหนือ)

‘ผ้าสะอาด’

(24) มันบ่ดี (อีสาน)

‘มันไม่ชน’

(25) ขนมจิ้นร้านนั้นแผ่ดแรง (ใต้)

‘ขนมจิ้นร้านนั้นเผ็ดมาก’

(26) ตัวเหนียวแล้วอะ ขออาบน้ำก่อนนะ (กลาง)

‘ตัวเหนียวแล้วละ ขออาบน้ำก่อนนะล’

จะเห็นได้ว่า คำว่า ผุด คือ แผ่ด และเหนียว ในตัวอย่างข้างต้น ซึ่งมีความหมายตรงกับคำคุณศัพท์ในภาษาอังกฤษ คือ clean, naughty, hot, sticky ตามลำดับ ล้วนเป็นคำกริยาในภาษาไทยทั้งสิ้น ลักษณะนี้อันที่จริงก็เป็นลักษณะร่วมของภาษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วย

8.7 ภาษาไทยครอบคลุมภาษาย่อยสร้างประโยคคำถามโดยไม่มีการสลับที่ประธานกับกริยาแต่ใช้ตัวบ่งชี้คำถาม

ลักษณะสำคัญอีกประการที่มีร่วมกันในภาษาไทยทุกถิ่น ได้แก่การสร้างประโยคคำถามที่ต้องตอบรับหรือปฏิเสธ (yes-no question) ที่ไม่เหมือนภาษายุโรปรวมทั้งภาษาอังกฤษ ซึ่งใช้วิธีสลับ

ที่ของประธานกับคำกริยาหรือกริยาช่วย เช่น She is pretty. → Is she pretty? John will visit the place. → Will John visit the place?

ในภาษาไทย ประโยคคำถามสร้างขึ้นโดยเติมคำที่เป็นตัวบ่งชี้คำถามไปที่ท้ายประโยคบอกเล่า คำที่ใช้เป็นตัวบ่งชี้คำถามในภาษาไทยมาตรฐาน ได้แก่ ไหม และ หรือ เช่น ผู้หญิงคนนั้นสวย → ผู้หญิงคนนั้นสวยไหม / ผู้หญิงคนนั้นสวยหรือ (แสดงความประหลาดใจ) ฉันจะไปเที่ยวเพชรบูรณ์ → ฉันจะไปเที่ยวเพชรบูรณ์ไหม / ฉันจะไปเที่ยวเพชรบูรณ์หรือ (แสดงความประหลาดใจ) จะเห็นว่าไม่มีการสลับที่ประธานกับกริยาเหมือนในภาษาอังกฤษ

ผลการวิเคราะห์ไวยากรณ์ของภาษาไทยทุกถิ่นทำให้ยืนยันได้ว่าการสร้างประโยคคำถามแบบตอบรับปฏิเสธใช้วิธีเดียวกัน คือ เติมตัวบ่งชี้คำถามที่ท้ายประโยค ตัวบ่งชี้อาจแตกต่างกันในภาษาถิ่นต่างภาคกัน กล่าวคือ ภาษาไทยถิ่นเหนือและภาษาไทยถิ่นอีสาน ใช้คำว่า บ่ เป็นตัวบ่งชี้คำถาม ซึ่งตรงกับคำว่า ไหม ในถิ่นอื่นๆ ส่วนคำว่า หรือ ในภาษาไทยถิ่นกลาง และภาษาไทยมาตรฐานนั้น ในภาษาไทยถิ่นอีสานใช้คำว่า ติ หรือ ตี้ เหนือ ใช้ กะ หรือ อี้ ได้ ใช้ เหอะ ดังตัวอย่างข้างล่างนี้

- (27) มะแลงนี้ญะกับเข้ากินกันบ่/ ก่อ (เหนือ)
‘เขินนี้ทำอาหารกินกันไหม’
(28) กลับมาแล้วกะ/อี้ (ประหลาดใจ)
กลับมาแล้วหรือ
(29) เจ้าสิไปนำซื้อบ่ (อีสาน)
‘คุณจะไปกับฉันไหม’
(30) เจ้าสิไปนำซื้อติ (อีสาน)
‘คุณจะไปกับฉันหรือ’ (แสดงความประหลาดใจ)
(31) มากันมั้งแล้วหม้าย (ใต้)
‘มากันข้างแล้วไหม’
(32) กลับมาแล้วเหอะ ไหนบอกหว่าจิกลับต่อข้าว (ใต้)
(กลับมาแล้วหรือ ไหนบอกว่าจะกลับพรงนี้.) (แสดงความประหลาดใจ)
(33) เธอจะไปกับฉันไหม (ไทยกลาง)
‘เธอจะไปกับฉันไหม’
(34) กลับมาแล้วหรือ ไหนบอกว่าจะกลับพรงนี้ (กลาง)
‘(คุณ)กลับมาแล้วหรือ ไหนบอกว่าจะกลับพรงนี้’ (แสดงความประหลาดใจ)

จะเห็นว่าในภาษาไทยทุกถิ่น ประโยคคำถามมีระบบเหมือนกันคือลงท้ายด้วยคำที่เป็นตัวบ่งชี้คำถาม คำดังกล่าวนี้เป็นคำลงท้าย ซึ่งเป็นประเภทหนึ่งของคำอนุภาค

อนึ่ง ในการถามคำถามแบบตอบรับหรือปฏิเสธในภาษาไทย อาจใช้ข้อความอื่นที่อาจถือว่าเป็นคำประสม หรือวลี หรือประโยค เช่น ใช่ไหม หรือเปล่า ใช่หรือไม่ ไม่ใช่หรือไม่ เช่น กลับมาแล้วหรือ ไหนบอกว่าจะกลับพุงนี้ เขามาถึงแล้วใช่ไหม คุณจะไปงานแต่งงานนุชหรือเปล่า คุณเห็นด้วยกับฉัน ใช่หรือไม่ อ้าว บอกว่าชอบแกงส้ม ไม่ใช่หรือไม่ วิธีการเช่นนี้น่าจะมีในภาษาถิ่นต่างๆด้วย เช่น

ภาษาไทยถิ่นเหนือ

ตัวจะไปตวยกันแม่นก่อ (เธอจะไปด้วยกันใช่ไหม)

ปี้จะไปเจียงใหม่บ่อ (พี่จะไปเชียงใหม่หรือเปล่า) (ถามเพื่อยืนยัน)

ตัวหันควยกับเป็นแม่นก่อ (*tag*) (เธอเห็นด้วยกับฉันใช่หรือไม่)

คำเมืองเป็นฮ้อง "ส้ม" บะแม่นกะ/บะแม่นอี (ภาษาคำเมืองเขาเรียก "ส้ม" ไม่ใช่หรือไม่)

ภาษาไทยถิ่นอีสาน

ลาวมาฮอดแล้ว แม่น บ่ (เขามาถึงแล้วใช่ไหม)

เจ้าสิไปงานแต่งงานนุช หือ บ่ (คุณจะไปงานแต่งงานนุชหรือเปล่า.)

เจ้าคิดก็อกกับข้อย แม่นบ่แม่น (คุณเห็นด้วยกับฉัน ใช่หรือไม่).

เอ้า บอกว่ามักแกงส้ม บ่แม่นดี แล้วคือบ่กินคันซ้น แล้วทำไมไม่กินถ้างั้น (อ้าว บอกว่าชอบแกงส้ม ไม่ใช่หรือไม่. แล้วทำไมไม่กินล่ะ)

ภาษาไทยถิ่นใต้

ต๊อกลง! เขามาถึงแล้ว ซ้ายหม้าย (เขามาถึงแล้วใช่ไหม). (ยืนยัน ส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่เกิดแล้ว)

ต๊อกลง! เต้นจิไปงานแต่งงานนุชหม้าย (คุณจะไปงานแต่งงานนุชหรือเปล่า). (ถามเพื่อยืนยัน)

เต็นเห็นด้วยกับฉาน ซ้ายหม้าย (คุณเห็นด้วยกับฉัน ใช่หรือไม่.) (เพื่อยืนยัน เป็นเหมือน *tag*)

เออ! เห็นหัวชอบแกงส้ม ไม่ซ้ายหน่อะ แล้วไซ้ไม่กินหะ (อ้าว บอกว่าชอบแกงส้ม ไม่ใช่หรือไม่. แล้วทำไมไม่กินล่ะ) (ประหลาดใจปนหงุดหงิด)

8.8 ภาษาไทยครอบคลุมภาษาย่อยวางลักษณนามหลังจำนวนนับ (N+number+CL)

ภาษาไทยทุกถิ่นเป็นภาษาที่มีลักษณนาม และวางลักษณนามไว้หลังจำนวนนับ เช่น แมวสามตัว การมีลักษณนามเป็นลักษณะเด่นประการหนึ่งของภาษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ตำแหน่งของลักษณนามนั้นต่างกันออกไป ภาษาลาว ภาษาเขมร และภาษาพม่า พูดย่อเหมือนภาษาไทยว่า พระราชาห้าองค์ แมวสามตัว เสื้อหนึ่งผืน แม่น้ำสองสาย รองเท้าสองคู่ ฯลฯ คือวางลักษณนามไว้ข้างหลังจำนวนนับและคำนามหลัก ส่วน ภาษามลายู และภาษาเวียดนาม พูดย่อว่า *ห้าองค์ พระราชา *สามตัวแมว *หนึ่งผืนเสื้อ *สองสายแม่น้ำ *สองคู่รองเท้า ฯลฯ คือวางลักษณนามไว้ข้างหน้าจำนวนนับและคำนามหลัก ไม่เหมือนภาษาไทย ตัวอย่างข้างล่างแสดงให้เห็นลักษณนามในภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่น

(35) เจ๊อกห้าเส้น (เหนือ)

‘เจ๊อกห้าเส้น’

(36) ข้าวหลายทุ่ง (อีสาน)

‘ข้าวหลายทุ่ง’

(32) ทุเรียนห้า (ใต้)

‘ทุเรียนห้า’

(33) ผู้หญิงสิบคน (กลาง)

‘ผู้หญิงสิบคน’

8.9 ภาษาไทยครอบคลุมภาษาย่อยไม่มีกาล คือไม่มีการบ่งชี้กาลที่คำกริยา

ภาษาไทยถิ่นทุกภาษาไม่มีการแสดงกาล (tense) ที่คำกริยา คำกริยาที่ปรากฏในประโยคมีรูปคงที่เสมอไม่ว่าเหตุการณ์ที่กล่าวถึงจะเป็นปัจจุบัน อดีต หรืออนาคต ในทางตรงข้าม ภาษาตระกูลอินโดยูโรเปียน รวมทั้งภาษาอังกฤษ มีการเติมหน่วยคำที่คำกริยา ทำให้คำกริยามีรูปต่างกันไปตามกาล เช่น He works in the city. He worked in the city. สองประโยคนี้นี้แม้ไม่มีคำวิเศษณ์ระบุเวลา แต่ชัดเจนที่คำกริยาเองว่าประโยคแรก มีคำกริยา works แสดงปัจจุบันกาล และประโยคที่สอง มี worked เติม -ed แสดงอดีตกาล

ในภาษาไทยทุกถิ่น ไม่ว่าจะพูดถึงเวลาในปัจจุบัน หรืออดีต คำกริยาไม่เปลี่ยนรูป เช่น

(34 ก.) เขาเคยช่วยเป็นก่อสร้าง (เหนือ)

‘เราเคยช่วยเค้าก่อสร้าง’

- (34 ข.) เราช่วยเป็นก่อสร้าง (เหนือ)
'เราช่วยเค้าก่อสร้าง'
- (35ก.) สมัยพ่อเป็นบ่าว พ่อกะไปหาเปาแคนเหล่านสาวแหล้ว
'สมัยพ่อเป็นหนุ่ม พ่อก็เที่ยวเปาแคนจิบสาวแหละ'
- (35ข.) สมัยนี้ พ่อบ่ไปหาเปาแคนเหล่านสาว
'สมัยนี้ พ่อไม่เปาแคนจิบสาว'
- (36ก.) แหล้ว แหลังไปแล้ว เรื่องนั้น ใจ (ใต้)
'เมื่อวาน พุดไปแล้ว เรื่องนั้นใจ'
- (36ข.) แม่แหลัง เรื่องนั้น อยู่ (ใต้)
'แม่กำลังพุดเรื่องนั้นอยู่'
- (37ก.) ในอดีต เลา ไถ้ บ่ ความ ทัน สมัย เหมือนหมาที่ ไถ้ บ่ เนือ บน หลัง ของ มัน (กลาง)
'ในอดีต เราไถ้บ่ความทันสมัยเหมือนสุนัขไถ้เนือบ่บนหลังของมัน'
- (37ข.) ปัจจุบัน เลา ก็ ยัง ไถ้ บ่ ความ ทัน สมัย เหมือนหมาที่ ไถ้ บ่ เนือ บน หลัง ของ มัน (กลาง)
'ปัจจุบันเราก็อยังไถ้บ่ความทันสมัยเหมือนสุนัขไถ้เนือบ่บนหลังของมัน'

จากตัวอย่าง จะเห็นได้ว่าไม่ว่าเหตุการณ์จะเป็นอดีตหรือปัจจุบัน คำกริยายังคงรูปเหมือนกันเสมอ การที่เรารู้ว่าเหตุการณ์เป็นอดีต หรือปัจจุบันได้จากบริบท หรือคำข้างเคียง เช่นใน (34) คำว่า เคย บอกให้รู้ว่า (34ก.) เป็นเหตุการณ์ในอดีต แต่คำกริยา ช่วย ก็ไม่เปลี่ยนรูป ในตัวอย่าง (35) สมัยพ่อเป็นบ่าว และสมัยนี้ บ่งบอกเวลาที่ต่างกัน แต่คำกริยา ไปหา เปา เหมือนกัน คือไม่มีการเปลี่ยนรูป ตัวอย่าง (36) ก็เช่นกัน คำว่า แหล้ว 'เมื่อวาน' บอกเวลาในอดีต แต่ อยู่ บอกเวลาในปัจจุบัน แต่ก็ใช้คำกริยารูปเดียวกัน ในตัวอย่าง (37) คำว่า ในอดีต กับ ปัจจุบัน บอกเวลาที่ต่างกัน แต่คำกริยา ไถ้ บ่ ก็ไม่มีการเปลี่ยนรูป สรุปคือภาษาไทยเป็นภาษาที่ไม่มีกาล และนี่เป็นลักษณะเด่นของภาษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วย

8.10 ภาษาไทยครอบคลุมภาษาย่อยเป็นภาษากรรมการก (accusative language)

ภาษาไทยทุกถิ่นเหมือนกันในแง่ที่เป็นภาษากรรมการก ภาษากรรมการก หมายถึงภาษาที่แยกกรรมออกจากประธานชัดเจน กล่าวคือ ประธานของกริยาทุกประเภทมีรูปหรือตัวบ่งชี้เหมือนกัน ส่วนกรรมของกริยาจะแยกแตกต่าง คือมีตัวบ่งชี้ระบุชัดว่าเป็นกรรม ภาษาไทยเป็นภาษาไม่มีวิภัติปัจจัย จึงไม่มีการเติมหน่วยคำเพื่อบ่งบอกการกที่คำนาม แต่ภาษาไทยเป็นภาษาที่แยกประธานให้ต่างจากกรรมชัดเจนด้วยการเรียงลำดับคำ กล่าวคือ ประธานอยู่หน้ากริยา ส่วนกรรมอยู่หลังกริยา ในตัวอย่างภาษาไทยถิ่นต่อไปนี้จะเห็นการเรียงลำดับคำดังกล่าวชัดเจน

- (38) เฮาเอาใจ-มัน นักล้า (เหนือ)
‘เราเอาใจมันมากเกินไป’
- (39) ข้อย-หญ่อง-ยานาง อยู่ แม่ (อีสาน)
‘ฉันขี้ไบนางอยู่แม่’
- (40) แหละกิน นาย-ยิง-โจร ตายคาเถ (ใต้)
‘เมื่อกิน ตำรวจยิงโจรตายคาที่’
- (41) เราชอบ-แมนยูมากที่สุด (กลาง)
‘เราชอบแมนยูมากที่สุด’

ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่าในภาษาไทยทุกภาษาย่อย มีการเรียงคำแบบประธาน-กริยา-กรรม ซึ่งแสดงโดยข้อความที่ขีดเส้นใต้ และประธาน กริยา กรรม เรียงลำดับกันเชื่อมด้วยเครื่องหมายขีด

ตามที่ได้แสดงไปข้างต้น จะเห็นว่าภาษาไทยทุกภาษาย่อยมีลักษณะทางแบบลักษณ์ร่วมกันอย่างน้อย 10 ประการ ซึ่งในที่นี้ยกตัวอย่างจากภาษาไทยทั้ง 4 ถิ่นเทียบกันให้เห็นโครงสร้างที่เหมือนกัน ไม่ได้ยกตัวอย่างจากภาษาย่อยสังคมเพราะใช้เหมือนภาษาไทยกลางและไทยมาตรฐาน ส่วนการแปรตามอายุ เพศ ชั้นอาชีพ และชาติพันธุ์นั้นได้กล่าวมาแล้วในทุกบท และได้สรุปไว้ในบทที่ 9 ด้วย

บทที่ 9

สรุป

9.1 สรุปผลการวิจัย

โครงการวิจัยไวยากรณ์ไทยฉบับครอบคลุมภาษาย่อยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาไทยถิ่นแต่ละภาค และภาษาย่อยสังคมของไทยแต่ละภาษาตามตัวแปรทางสังคม ผลการวิเคราะห์ทำให้ได้กฎการใช้ภาษาไทยมาตรฐาน ภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นอีสาน ภาษาไทยถิ่นใต้ และภาษาย่อยตามอายุ ตามเพศ ตามชั้นอาชีพ และตามชาติพันธุ์ ตามรายงานแยกเป็น 9 เล่ม และสุดท้ายผลการวิจัยรวมไวยากรณ์ของทุกภาษาย่อยดังกล่าว ซึ่งปรากฏในรายงานเล่มนี้ ประเด็นสำคัญที่ได้จากการวิจัยตอนสุดท้ายมีดังนี้

- 9.1.1 ภาษาย่อยทั้ง 8 ภาษา (ไทยถิ่น 4 ภาษา กับภาษาย่อยสังคม 4 ภาษา) ไม่มีความแตกต่างกับภาษาไทยมาตรฐานในแง่วากยสัมพันธ์ หรือโครงสร้าง กล่าวคือ ใช้กฎไวยากรณ์ใหญ่ๆตามแบบลักษณ์ภาษาเหมือนกัน
- 9.1.2 ภาษาย่อยได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน ทั้งด้านวากยสัมพันธ์และคำศัพท์ คำศัพท์ที่สร้างขึ้นใหม่ในภาษาไทยมาตรฐานถูกยืมเข้าไปในภาษาย่อยทั้งหมด โดยเฉพาะภาษาไทยถิ่นกลาง และภาษาย่อยสังคม แม้แต่ภาษาย่อยตามชาติพันธุ์ ส่วนวากยสัมพันธ์ของภาษาย่อยก็ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐาน ทำให้ทุกภาษาย่อยมีโครงสร้างประโยคเหมือนภาษามาตรฐาน เพียงใช้กฎเดียวกัน แต่เติมคำศัพท์ลงไปในช่วง ก็จะพูดทุกภาษาย่อยของไทยได้
- 9.1.3 ถึงแม้จะมีโครงสร้างหลักเหมือนกัน แต่ภาษาย่อยบางภาษาก็มีลักษณะทางวากยสัมพันธ์ต่างออกไปบ้าง เช่น ภาษาไทยถิ่นอีสาน ไม่นิยมใช้บุพบทวลีตามด้วยคำนาม ภาษาไทยมาตรฐานพูดว่า *ตอบสนองต่อความต้องการ* ภาษาไทยถิ่นอีสานพูดว่า *ตอบสนองความ*

ต้องการ บางกรณีอาจมีตัวบ่งชี้เพิ่มเข้ามา เช่น ภาษาไทยถิ่นเหนือ ถามว่า ไปไหม ก็จะใช้ บ่ หรือ ก่อ ก็ได้ นอกจากนั้น ความต่างอาจต่างโดยมีการใช้บางรูปแบบในความคิดที่สูงกว่า รูปแบบอื่นๆ เช่นในภาษาย่อยตามชนอาชีวะ พบว่าประโยคกรรมวาจกใช้โดยชนชั้นอาชีวะระดับล่างมากกว่าระดับบน ในขณะที่คำนามแปลง เช่น การพัฒนา และคำอนุภาค ค่ะ ค่ะ ครับ พบว่าใช้โดยคนในระดับสูงมากกว่าระดับล่าง เป็นต้น

- 9.1.4 คำสรรพนามกับคำลงท้ายเป็นชนิดของคำที่มีลักษณะเอกลักษณ์ประจำภาษาย่อยมาก คือ แต่ละภาษาย่อยมีระบบคำสรรพนามและคำลงท้ายของตัวเอง ซึ่งต่างจากภาษาไทยมาตรฐาน ทั้งนี้ดูเหมือนคำเหล่านี้เป็นตัวบ่งชี้ของถิ่น และกลุ่มสังคมของผู้พูดภาษาไทย
- 9.1.5 คำเลียนเสียงธรรมชาติ ที่เรียกว่า อิดิโอโฟน (ideophone) ไม่พบในภาษาไทยมาตรฐาน ในภาษาไทยถิ่นอีสานใช้คำพวกนี้เป็นคำวิเศษณ์จำนวนมาก เช่น ฟัวแจ้งจางปวง ในภาษาย่อยอื่นๆมีน้อยกว่า หรือ ไม่มีเลย คำอิดิโอโฟน ถือเป็นเอกลักษณ์ของภาษาอีสาน
- 9.1.6 ภาษาย่อยของกลุ่มชาติพันธุ์มีความใกล้เคียงภาษาไทยมาตรฐานมากกว่าภาษาไทยถิ่น แต่บางกรณีก็พบว่ามีการใช้คำบางชนิด เช่น คำสันธานกับบุพบท มากกว่าในไทยมาตรฐาน
- 9.1.7 ภาษาไทยถิ่นใต้ ใช้กระบวนการกร่อนคำมากที่สุด ทำให้คำในภาษาไทยถิ่นใต้เป็นคำพยางค์เดียวส่วนใหญ่
- 9.1.8.1 การสร้างคำมีข้อสรุป คือ คำส่วนใหญ่มีความเหมือนกันในทุกภาษาย่อย แต่พบความเด่นของคำกร่อนในภาษาไทยถิ่นใต้ พบคำประสาน กวาร์- เป็นตัวบ่งชี้การมีอายุมาก และการมีชั้นอาชีวะระดับสูง การใช้คำซ้ำและคำซ้อน เป็นลักษณะเด่นของเพศหญิง และชายจิตใจเป็นหญิง นอกจากนั้นพบว่าภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ใช้คำซ้อน และคำประสานที่ขึ้นต้นด้วย ใต้- เป็นจำนวนมาก
- 9.1.9 เกี่ยวกับประโยคมีข้อสรุป คือ ไม่พบความแตกต่างในการสร้างประโยค แต่หน่วยสร้างบางชนิดอาจใช้น้อยในภาษาไทยถิ่น เช่น หน่วยสร้างอนุประโยคเดิมเต็ม และกรรมวาจก ที่น่าสนใจ พบว่าประโยคซ้อนใช้มากในผู้พูดที่มีอายุมาก และอยู่ในชั้นสังคมระดับสูง

9.2 อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้มีขอบเขตกว้างมาก ทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถเสนอการโต้แย้ง และขยายการวิเคราะห์ให้ลึกในบางประเด็นได้เต็มที่ เพราะเนื้อหามีหลายประเด็นที่ต้องครอบคลุม และตามความต้องการของผู้วิจัยเองที่อยากให้ผลงานใช้ประโยชน์ได้ทั่วไปในสังคมไทย และสำหรับชาวต่างประเทศที่ต้องการเรียนรู้ไวยากรณ์ไทยที่เป็นภาษาไทยที่ใช้จริง อย่างไรก็ตามประโยชน์ที่ได้จากแนวการวิจัยแบบนี้ คือทำให้เห็นภาษาไทยทั้งระบบ และเห็นว่า ทุกส่วนมีความสัมพันธ์กันเป็นโครงข่าย เช่น ถ้าวิเคราะห์ชนิดของคำไม่ถูกต้องหรือมีความลึกลับ ก็จะไปมีผลเมื่อวิเคราะห์โครงสร้างของประโยคต่อไปด้วย

ผลิตผลที่ได้จากการวิจัยโครงการนี้ปรากฏในรูปของบทความที่ตีพิมพ์ในประเด็นปัญหาที่น่าสนใจหลายบทความ และอยู่ในรูปของผลการวิเคราะห์ ซึ่งปรากฏในรายงานชุดนี้ จำนวน 10 เล่ม ผลเหล่านี้ต่อไปจะนำมาสังเคราะห์และเผยแพร่ในรูปของไวยากรณ์สำหรับคนทั่วไป ซึ่งจะตีพิมพ์เผยแพร่ต่อไป

ในอนาคต น่าจะมีการทำวิจัยทำนองนี้กับภาษาอื่นๆของคนไทยเชื้อสายชาติพันธุ์ต่างๆ ซึ่งมีความน่าสนใจอยู่ที่เรื่องการสัมผัสกับภาษาไทย และเรื่องแบบลักษณ์ภาษา

เอกสารอ้างอิง

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2553. ชนิดของคำในภาษาไทย: การวิเคราะห์ทางวากยสัมพันธ์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เอเอสพี. ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

Starosta, Stanley. 1988. *The case for Lexicase. An outline of Lexicase grammatical theory*. London & New York: Pinter Publishers.

Labov, William (1973), "Where do grammars stop?", in Shuy, Roger, *Report on the Twenty-Third Annual Round Table Meeting on Linguistics and Language Studies*, Washington: Georgetown University Press, pp. 43–88